

ادبی کؤرپو
آیلیق ادبی درگى

EDEBİ KÖRPÜ
Aylık Edebi Dergi

طیّب آتماجا
Tayyib Atmaca

25. sayı payız. Kasım 2020

ادبی کؤرپو ایل ۲۵. سای ۱۳۹۹
آیلیق ادبی درگى

BU SAYIDA

Tayyib Atmaca
Səxavət İzzəti
Prof. Dr. Metin Özarslan
Hüseyin Kaya
Mustafa Özçelik
Tacettin Şimşek
İbrahim Eryiğit
İlker Gülbahar
Halit Yıldırım
Recep Şen
Ahmet Yalçınkaya
Yasin Mortaş
Prof. Dr. Erdoğan Erbay

بو ساپدا

طیب اتماجا
سخاوت عزتى
پروف. در. متین اوْزارسلان
حسين قايا
مصطفى اُزچهلىك
تاج الدين شيمشك
ابراهيم اريگيد
ايلىك گولباھار
خاليد ايلىدیريم
رجب شن
احمد يالچين كايا
ياسين مورتاش
پروف. دكتر. اردوغان ارباى

Sözbaşı

Her insan yaşadığı çağın tanığı olmakla birlikte üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmekle yükümlüdür.

Bizden önceki uçbeylerinden almış olduğum edebiyat sancağını yere düşürmeden gönül coğrafyalarında dalgalandırmak için kırk yıldır çaba sarfedip duruyorum. Neler yapıp yapmadığımı benden sonraki nesiller sorgulayacaklardır. Bundan dolayı kalan ömrümü; elimle, dilimle kimseyi incitmeden yaşamaya çalışıyorum.

Edebiyat yolculuğumda önumü aydınlatan, eserlerinden istifade ettiğim ve şiir mayamın oluşmasında katkı sunan hayatı olan ya da olmayan şairleri, yazarları rahmetle anıyorum.

Bir edebiyat adamının asıl görevi eserlerinden istifade ettiği şair/yazarları hayırla yadetmek ve dünyadan götüktken sonra da hayırla yadedilenler arasında olmaya çalışmaktadır. Her insan bir hoş sada bırakılmak için çabalar durur. Ben de o hoş sedayı bırakılmak için devamlı sefer halindeyim, zafer elbette Allah'ın takdiridir.

Bu özel sayı -her ne kadar ondan kaçmaya çalışsam da- biraz da sevgili kardeşim-Səxavət İzzəti'nin özel gayretleri neticesinde hazırlandı. Kendisine ulaşılmayan bir sürü dostumuz da bizim için gönlünden geçenleri elbette yazmak isterdi ama malesef her özel sayının bir eksik yanı olacaktır. Bu özel sayı vesilesiyle şahsim ve edebi kişiliğim hakkında gönlünden geçenleri yazıya aktaran; Səxavət İzzəti, Prof. Dr. Metin Özarslan, Hüseyin Kaya, Mustafa Özçelik, Tacettin Şimşek, İbrahim Eryiğit, İlker Gülbahar, Halit Yıldırım, Recep Şen, Ahmet Yalçınkaya, Yasin Mortaş ve Prof. Dr. Erdoğan Erbay'a ince düşüncelerinden dolayı teşekkür ederim.

○ Tayyib Atmaca

Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış

کولونگۇن داشلارا چىزدىيغى ناخىش

○ Tayyib Atmaca

İlk senden öğrendim kazma tutmayı
 Kayaya külüngü töllü vurmayı
 O gündür bu gündür aşkı anınca
 Kafeste kuşumun gözleri parlar
 Ah usta bu işler ne güzel işler
 Şimdi bu mesleği kaç kişi düşler

Dört mevsim kavuşmak umudu ile
 Bağrına bağına vururdun taşın
 Ne ekmek isterdin ne su isterdin
 Ara sıra başka dağlar kalbini
 Yaslayıp kalbine seni dinlerdi
 Ah usta o günler güzel günlerdi

Hani unutup da kendi derdini
 Mecnuna yanardin Leyla'dan yana
 Ya Allah deyip de külünk vurdukça
 Çingillerla yalımla alırkı kaya
 Kaya kül olurdu O'nun izniyle
 Uzardı kulacın Şirin'den yana

Antika olmaya fazla kalmadı
 Gülecek bizlere yeni yetmeler
 Gülerler seralarda camekânlarda
 Bülbüller nerede kimseler bilmez
 Aşk deyince çöle yağmur inerdi
 Ah usta o günler güzel günlerdi

ایلک سن دن اوپىرىندىم قازما توتماغى
 قايالا كولونگو تؤللو وورماگى
 او گون دور بو گون دور عشقى آنىنجا
 قفسىدە قوشومون گۈزلىرى پارلار
 آه اوستا بو ايشلر نه گۈزلە ايشلر
 شىمىدى بو مىسىزلىق قاچ كىشى دوشلر

دؤرد موسىيم قاواوشماق او مودو ايله
 باغرىنا باغرىنا ووروردون تاشىين
 نه اكمك ايستىرىدىن نه سو ايستىرىدىن
 آرا سىира باشقا داغلار قلبىنى
 ياسلايىب قلبىنە سنى دىنلىرىدى
 آه اوستا او گونلر گۈزلە گونلرىدى

هانى او نودوب دا كىندى دردىنى
 مجىنونا ياناردىن ليلادان يانا
 يا الله دئىب ده كولونگ ووردو قجا
 چىنقييلارلا يالىيم آلىيردى قايا
 قايا كول اولوردو او تون ايزنىيله
 او زاردى قولاجىن شىيرىن دن يانا

عنتىيقە اولماغا فازلا قالىمادى
 گولە جى بىزلىرە يېنى يىتىمەلر
 گوللە سرالاردا جامكانلاردا
 بولبوللە نزەددە كىمىسە لى بىلمىز
 عشق دئىنجه چۈلە ياغمور ائنرىدى
 آه اوستا او گونلر گۈزلە گونلرىدى

Səmimi Bir İnsan: Tayyib Atmaca

○ Səxavət İzzəti

Hayatımın bu gününə qədər tanışdığını çok insanlar olub. zatən tanışdığını hər bir kəs üzərimizdə az və ya çox etgi qoyur. Və bəzən bu etgilər mənfilə ve müsbətli yanlara bölünürələr. dostluq və tanışlığın davamında öz yerini bu etgilərdə tapır.

Hayatımda müsbət və xeyirli etgi qoyan tanışığım və dost olduğum şərif insanlardan biri də hürmətli şair, yazar, araşdırıcı Tayyib Atmaca cənablarıdır. Sayın Tayyib Atmaca cənablarının hayatı, yaradıcılığı və əsərləri haqda hürmətli ustadların yazdığı yazılar dərgimizin bu özəl sayının səhifələrinin bəzəyi oldu bu üzdən tekrar olmasın deyə mən başqa bir yandan kunuya yanaşmaq istəyirəm.

Tayyib Atmaca Cənablarıyla Necə Tanışdım:

2016-cı ilin ortalarında turuz kitab saytında “heca taşları” adında bir dərgi ilə tanış oldum dərəcədən şeirləri oxudum. Şeirlər bütünlükə heca ölçüsündə gedirdi doğrusu şaşdım. Şaşmama səbəb olan işdə belə idı ki iranda Türk şeirinin sərbəst yəni qafiyəsiz və vəznisiz ürnəkləri çox yayılırdı şəxsən mən özüm belə inanmışdım ki çağdaş Türk şeirində heca vəzni yalnız və yalnız bəzi yaradıcı aşıqların şeirində varlığını qoruya bilibdir.

Dərginin elektron postasına bir şeirimi göndərdim, göndərdimdə səbirsizliklə gələn sayı bəkləməyə başladım. şeir gələn sayda verildi. Bu saydada baxdım bütün şeirlər heca vəznində yazılın şeirlərdirlər yavaş- yavaş başa düşdüm ki Türkiyənin günümüz ədəbiyatında heca şeiri üstün bir yerdədir.

Beləliklə dərginin yönətəməni Tayyib Atmaca ilə elektron post və sonra vatsapda görüşüb danışqlarımız oldu. mütəvaze v alçaq könüllü insani içdən tanıdlıqca heyrani oldum.

Heca Taşları:

Maya və təməlini Türk şeirinin eski və milli ölüçüsü olan heca şeirlər üstündə quran və səliqəli bir durumda yayılan bu elektron dərgi Türkiyədən olan Türk şeiri aşıqlarına günümüz Türk heca şeiri üçün ayna tutaraq bir qaynaq oldu.

Heca taşları dərgisi Türkiyə Türk ədəbiyatının yüz əlli ildən çox olan ədəbi mücadiləsində kökü ən eskilərə dayanan və dədə Qurbanın, Turfarqanlı aşiq Abbasın, Xəstə qasımın, aşiq Ələsgərin, Pırsültan abdalın, Qaracaoglanın, Ərzrumlu Əmrəhin, aşiq Seyranın, aşiq Vesəl və başqa el aşıqlarının şeir-

lərinin ritmini yaradən heca şeiri öz varlığını hala qorumaqdadır, Heca taşları dərgisi bunu aydın bir şəkildə göstərməkdədir.

Ədəbi Körpü Necə Yarandı:

Bir tedad şair, yazar, aşiq və şeir sevər dostlardan oluşan ədəbi körpü adında bir vatsap gurupası yaratdım Tayyib Atmaca cənablarında o gurupaya çağırıldım. Gurupada dostlar tərəfindən yaxşı şeirlər yayılırdı Tayyib bəy mənə yazdı ki hayifdir bu şeirlər, bu şeirləri topla bir net dərgisi çıxart, təklif gözəl təklifi ancaq məndə elə bir bacarıq yoxıdı. Həmidə az-çox tənbəlliym vardır bir il bu əhvalatdan geçdi. Su daşı yavaş- yavaş əridən kimi Tayyib Atmaca ağabəyimizin istəkləri məndə yer elədi. Demək olar birinci saydan başlayaraq ədəbi körpü dərgisinin əsas zəhmətlərini özləri çəkib. Hər hansı bir vaxtida istəmişəm yardımını əsirgəməyibdir. Həmişə bir vüqarlı dağ kimi arxamda durubdur. Həmişə çalışıb dərgimiz yaxşı və səmərəli olsun. İstər mənim istər bura kimi ədəbi körpüdə şeiri və ya yazılışı gedən şair və yazarların hamımızın boynumuzda əməyi var bu mütəvaze və könlü tox insanın. Ürək sədaqəti və səmimiyyətiilə deyirəm bu sözü heç bir zaman nəşr üçün öz şeirlərindən mənə şeir göndərməyibdir. Bu özəl say üçün nəzərini qazanmağım uzun zaman vaxt aparıbdır. Belə bir insan indiki çağımızda nadir inci demək deməkir.

Ürəyi Təmiz İnsan:

Çox adamlar varkı hər şeyi özü üçün istər hələ bəziləri var sadə bir şeyləri başqaları üçün qısqanar hər kəs belə adamları çox sayda görüb və görəcəkdir. Nə yaziq ki bu xislətdə olan adamların sayı çoxdur. Tayyib Atmaca qardaşım nə yaxşı ki belələrindən dəgillər. Mən bu gözəl və şərif insanla tanışlıqdan sunra məni çox sayda şair və yazarla tanışdırıbdırlar. Buda mənim üçün ən dəyərli yaşam olaylarından biridir. Allaha minlər şükür ki belə bir dostum var hayatimdə əminəm ki bütün gözəl xislətlərin qaynağı olan dostumun başqa dostlarında mən fikirdədirələr.

صمیمی بیر اینسان: طیب آتماجا

سخاوت عزتى

هئجا شعرى اوز وارلىغىنى حالا قوروماقدادىر، هئجا تاشلارى درگىسى بونو آيدىن بير شكىلدە گؤستردى.

ادبى كۈرپۈ نىتجە ياراندى:

بىر تعداد شاعر، يازار، عاشق و شعر سئور دوستلارдан اولوشان ادبى كۈرپۈ آدیندا بير واتساب گوروپىاسى ياراتدىم سايىن طېب آتماجا جنابلارىنىدا او گوروپىا چاغىرىدىم. گوروپادا دوستلار طرفيندن ياخشى شعرلر يابىلىرىدى طېب بى منه يازدى كى حاييفدى بى شعرلر بى شعرلرى توپلا بىر نت درگىسى چىخارت. تكليف گۈزلە ياخشى تكليفى ياخشى آنجاق منه ائله بىر باجاريق يوخايدى. همىدە آز-چوخ تنبلىسىم واردىر بىر ايل بى احوالاتدان گىچدى. سو داشى يواش-يواش اريدىن كىمى طېب آتجما أغايىمىزىن ايسىتەكلرى منه يئر ائلهدى. دئمك اولار بىرىنچى سايىدان باشلاياراق ادبى كۈرپۈ درگىسى نين اساس زحمتلىرىنى اوزلىرى چكىب. هر هانسى بىر واختدا ايسىتەمىشىم ياردىملارىنى اسىرگەمە يېدىر. همىشە بىر ووقارلى داغ كىمى آرخامدا دوروبدور. همىشە چالىشىپ درگىمىز ياخشى و ثمرەلى اولسون. ايسىر منىم ايسىر بورا كىمى ادبى كۈرپۈدە شعرى و يا يازىسى گىئدن شاعر و يازارلارين هامىمىزىن بويىنوموزدا امەمىي وار بى متواضع و كۈنلۈ توخ اينسانىن. اورك صداقت و صىممىتى ايلە دئىرىم بى سۆزو هئچ بىر زامان نشر اوچون اوز شعرلىرىندن منه شعر گۈندرىمە يېدىر. بى اوزلى سايى اوچون نظرىنى قازانماغىم اوزون زامان واخت آپارىيىدىر. بئله بىر اينسان ايندى كى چاغىمىزدا نادر بىر اينچى دئمكدىر.

اوزىي تميز اينسان:

چوخ آداملار واركى هر شئى اوزو اوچون ايسىر هله بعضى لرى وار ساده بىر شئى لرى باشقالارى اوچون قىسقانار هر كىس بئله آداملارى چوخ سايىدا گۈروب و گۈره جىدىر. نه يازىق كى بو خىصلەت آداملارين سايى چوخدور. طېب آتماجا قارداشىيم نه ياخشى كى بئله لرىندىن دىگىل لر. من بى گۈزلە شريف اينسانلا تانىشلىقىدان سونرا منى چوخ سايىدا شاعر و يازارلا تانىشدىرى بىدىرلار. بودا منىم اوچون ان دىرىلى ياشام اولائى لارىندان بىرى دىر. آللە مىنلى شوكور كى بئله بىر دوستوم وار حياتىمدا. امينم كى بوتون گۈزلە خىصلەتلىرىن قاييانىغى اولان دوستومون باشقا دوستلاريدا من فيكىرددىرلر.

ياشامىمىن بى گونونه قدر تانىشدىغىم چوخ اينسانلار اولوب. ذاتا تانىشدىغىمىز هر بىر كىس اوزرىمىزدە آز و يا چوخ انتگى قويور. و بعضا بى انتگى لر منفىلى و مُثبتلى يانلارا بولۇنورلر. دوستلوق و تانىشلىغىن داۋامىدا اوز يېرىنى بى انتگى لرده تاپپىر.

حياتىمدا مىشت و خىيرلى انتگى قويان تانىشدىغىم و دوست اولدوغوم شريف اينسانلاردان بىرى ده حورمتلى شاعر، يازار، آراشدىرىجى و قازانچى سايىن طېب آتماجا جنابلارىنى حياتى، ياردىجىلىغى و اثرلىرى سايىن طېب آتماجا جنابلارىنىن حياتى، ياردىجىلىغى و اثرلىرى حاقدا حورمتلى استادلارين يازدىغى يازىلار در گىمىزىن بوازىل سايىننىن صفحە لرىنىن بىزە بى اولدۇ بوازىن تكرار اولماسىن دئىيە من باشقا بىر ياندان قونۇيا ياناشماق ايسىتە بىرم.

طېب آتماجا جنابلارىلا نىتجە تانىشدىم:

٢٠١٦ اينچى ايلين اورتالاريندا توروز كتاب سايىتىندا «هئجا تاشلارى» آدیندا بىر درگى ايلە تانىش اولدوم درگىدە گىئدن شعرلرى اوخودوم. شعرلر بوتۇنلوكە هئجا اولچوسوندە گىئىرىدى دوغروسو شاشىدىم. شاشىماما سىب اولان ايشىدە بئله ايدى كى ايراندا توركىيە تورك شعرىنىن سربىست يعنى قافىيەسىز و وزن سىز اورنكلرى چوخ يابىلىرىدى شخص من اوزۇم بئله اينانمىشدىم كى چاغداش تورك شعرىنىدە هئجا وزنى يالنىز و يالنىز بعضى ياردىجى عاشيقىلارين شعرىنىدە وارلىغىنى قورۇيا بىلىپىدىر.

درگى نىن الكترون پوستاسىينا بىر شعرىمى گۈندرىدىم. گۈندرىدىمە صېرىسىزلىكىلە گلن سايى بىكلەمە يە باشلادىم. شعر گلن سايىدا وئرىلىدى. بى سايىدا باخدىيم بوتۇن شعرلر هئجا وزنىدە يازىلان شعرلەدىرلر يواش-يواش باشا دوشىدوم كى توركىيەنىن گونوموز ادبىاتىندا دا هئجا شعرى اوستون بىر يېرىدى.

بئله لىكىلە درگى نىن يۇنتىمى سايىن طېب آتماجا ايلە الكترون پىست و سونرا واتسابدا گۈرۈشوب دانىشقلارىمىز اولدۇ. متواضع و آلچاق كۈنلۈلۈ اينسانى ايجىدىن تانىدىقجا حىئرانى اولدۇ.

هئجاتاشلارى:

مايا و تملىتى تورك شعرىنىن ائسىكى و مىللە اولچوسو اولان هئجا شعرلر اوستوندە قوران و سىلەقەلى بىر دورومدا يابىلان بى ائلکترون درگى توركىيە دىشىيندە اولان تورك شعرى عاشيقىلارينا گونوموز تورك هئجا شعرى اوچون آينا توتابق بىر قايناق اولدۇ.

هئجا تاشلارى درگىسى توركىيە تورك ادبىاتى نىن بوز اللە ايلدىن چوخ اولان ادبى مۇجادله سىيندە كۆكۈ ان ائسىكى لرە دایانان و دەدە قوربانىن، تورفارقانلى عاشق عاباسىن، خستە قاسىمىن، عاشق علسگەرىن، پىرسەلەن آبدالىن، قاراجا اوغلانىن، ارضروملى امراھىن، عاشق سئيرانىن، عاشق وئىصل و باشقا ائل عاشيقىلارىنىن شعرلىرىنىن رىتىمىنى ياردان

Sekiz Karış Toprak**○ Tayyib Atmaca**

Hal diliyle konuşanlar sözün asumana saldı
 Kimi çaylarda boğuldu kimi deryalara daldı
 İnsan ömrü üç beş günlük çoğu gitti azı kaldı
 Dünya fani insan için sekiz karış toprak yeter.

Senlik benlik kavgasında araçları dayak yedi
 Kardeş kardeşi kollarken birbirinin etin yedi
 Haklı boyun büktü sustu haksızlar haklıyım dedi
 Bülbül öldü bahçe viran her yerde baykuşlar öter.

Herkes horoz her yer çöplük sabahlar çabuk oluyor
 Dertten derman arayanlar derdiyle derdin biliyor
 Gönlü kırış olanların aklına hinlik geliyor
 Önce nefsin öldürenler sonra kanadını üter.

Açı gıcı eser geçer umut eksen sevgi biter
 Ayı aya yılı yıla ekle ekle bir gün biter
 Yatak yorgan diken olur hangi yana dönsen batar
 Başka yere her gün doğan güneş sende son kez batar.

سکكىز قارىش توبراق**طينب آتماجا**

حال دىليله قونوشانلار سۆزۈن آسىمانا سالدى
 كىيمى چايالاردا بوغولدو كىيمى دربالارا دالدى
 اينسان ئۇمۇرۇ اوچ بىش گونلوك چوخۇ گىتتى آزى قالدى
 دونيا فانى اينسان اوچون سككىز قارىش توبراق يئتر.

سن لىك من لىك قاوغاسىيندا آراجىيلار داياق يىئدى
 قارداش قارداشى قوللاركى بىرىپىرىنىن اتىن يىئدى
 حاقلى بىيون بوكدو سوسدو حاق سىزلار حاقلىيىم دئدى
 بولبول اولدو باغچا ويران هر يئرده بايقوشلار اوئر.

ھەركىس خوروز ھەر يئر چۈپلۈق صاباحلار چابوق اولويور
 دردەن درمان آرايانلار دردىله دردىن بلىپىور
 گۈن لو قىراج اولانلارين عاغلىينا ھىن لىك گالىپىور
 اوئجه نفسيين اولدۇرنلار سونرا قنادىنى اوئر.

آجى گىيىھى اثر كىچىر اوومود اكسىن سئوگى بىتىر
 آبى آيا ايلى ايله اكلە بىر گون بىتىر
 ياتاق يورغان تىكىان اولور ھانكى يانا دؤنسىن باتار
 باشققا يىرە ھەر گۈن دوغان گۈنشى سىنە سون گز باتار.

Sözü Tavlayan Adam veya Tayyib Atmaca

○ Prof. Dr. Metin Özarslan

Tayyib Atmaca ile dolaylı tanışıklığım sanırım 90'lı yılların ikinci yarısında kendisinden aldığım ama tarihi şimdilik asla hatırlayamayacağım bir e-posta ile başlamıştı. Sonraki dönemlerde şiirlerini takip edebildiğim kadaryla okudum. Yüz yüze tanışmamız ise biraz geç olmasına rağmen sanırım ikimizi de memnun eden bir tanışıklıktan dostluğa dönüşme süreci olarak gelişti. Kendisini bildim bileli edebiyatın özellikle şiirin içinde sürekli arayışlar ve uğraşlar içinde biri olarak tanımlayabiliyorum. Tayyib Atmaca her şeye şiirle gözüyle bakmayı kendine şiar edinen şiir gibi yaşamaya çalışan sakin yaradılışlı, muhabbeti seven, insan eşyaya tabiatla soyut somut ne varsa âlemde hepsine muhabbetle bakan bir insan ve iyi bir şairdir.

Geçen asırın son çeyreğinden başlamak üzere giderek artan bir biçimde şiirle istigal eden Tayyip Atmaca'nın genelde sanat özelde şire pek çok manada hizmeti olduğunu görememek imkânsızdır... Bu hizmetleri hem şair olarak verimleriyle hem şiir çevrelerindeki yayınları değerlendirme tanıtımını hususundaki kalem mahsulleriyle hem de doğrudan veya dolaylı olarak dergiciliğin içindeki faaliyetleri şeklinde ifade etmek mümkündür...

Tayyib Atmaca'nın kuyudata giren bilgilere göre kısa özgeçmiş şöyledir: Tayyip Atmaca 10.06.1962 Kahramanmaraş-Afşin doğumludur. Aile kökeni Afşin ilçesine bağlı Topaktaş köyünden geliyor. Adana-Osmaniye'de orta öğrenimi gören Tayyip Atmaca ticaret liselerinden mezun olduktan sonra İşletme Fakültesini bitirmiştir. Şiire ve dergiciliğe genç yaşlarında başlamış olan Tayyip Atmaca Osmaniye'de çıkarılan kültür sanat ve edebiyat dergisi Güneysu'nun kurucuları arasında yer almış ve uzun süre bu derginin yayın yönetmenliğini yapmıştır. Yine Osmaniye'de 36 sayı çıkarılan şiir dergisi Kırağı'nın sacayaklarından biri olmuştur. 32 yaşında devlet memuru olan Tayyip Atmaca 40 yaşında memuriyetten ayrılmış ve bir süre İstanbul'da yaşamıştır. Bu süre zarfında muhtelif işlerde çalışmış olan Tayyip Atmaca mücellitlik, dizgicilik, reklamcılık, seyyar satıcılık, inşaat işleri, boyacılığı mesleklerle hayatını sürdürmüştür. 2004 yılında Osmaniye Belediyesi'ne memur olarak geri dönümüş ve sonrasında Eskişehir Odunpazarı Belediyesi bünyesinde nikâh memurluğu görevi ifa etmiş bundan sonra da Kahramanmaraş Onikişubat Belediyesi'nde görev almıştır. Hâlihazırda bu görevini sürdürmektedir.

Eskişehir'deki görevi sırasında Mustafa Özçelik ile birlikte Ardiç adlı kültür, sanat edebiyat dergisini çıkarmış olan Tayyip Atmaca şimdilerde içinde bu satırların yazarını da dahil ettiği Hece Taşları adlı edebî (e-dergi) ve Açıkkara adlı mizahî (e-dergi) dergileri çıkarmaktadır. Şiirleri ve denemelerini Açıkkara, Ardiç, Bir Nokta, Do-

lunay, Güneysu, Hece Taşları, Herfene, Karçiçeği, KardeLEN, Palandöken, Kardeş Edebiyat, Kırağı, Kuşluk Vakti, Lika, Millî Kültür, Mina, Sühən, Temmuz, Tepe Edebiyat, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Temmuz, Yedi İklim, Yitik Düşler, Yolcu ve başka dergilerde yayımlamıştır. Oldukça velut bir şair olan Tayyib Atmaca bütün veludiyetiyle Hece Taşları'nda ve yukarıda zikredilen dergilerin bir kısmında yazmaya devam ediyor.

Şairin yayımlanmış eserlerini şiir alanında Hüzünlerin Düğünü [Kendi Yayıni, Osmaniye 1980], Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış [Güneysu Yayınları, Osmaniye 1993], Sarı Kitap [Kırağı Şiir Dizisi Yayınları, Osmaniye 1997], Bende Yanan Türkü Sende Sönüyor [Yediharf Yayınları, İstanbul 2004], Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese [Yediharf Yayınları, İstanbul 2004], Döş Defteri [Ardıç Yayınları, Eskişehir 2006], Uzun İnce Bir Türkü [Yediharf Yayınları, İstanbul 2010], Âşiklar Meclisi [Açı Yayınları, İstanbul 2014], Söz Açıları [-Mehmet Gözükara ile- Atışma/Shiir, Berikan Yayınları, Ankara, 2014]; deneme alanında ise Med Cezir Vakitler [Yediharf Yayınları, İstanbul 2004], Gece Vardiyası [Ardıç Yayınları, Eskişehir 2006], Ebemkuşağıının Altında [Yediharf Yayınları, İstanbul 2010], Eskişehrin Eskimeyen Yüzleri [Nar Yayınları, İstanbul 2014] Ucuyanık Mektuplar [Çira Yayınları, İstanbul 2017] şeklinde sıralamak mümkündür.

Şiirin hemen her tür ve biçimini deneyen Tayyib Atmaca çoğunlukla millî vezin heceyi esas alan bir sanatçıdır. O hem mana âleminde hem de biçim zemininde yenilikleri takip etmeye farklılıkları yakalamaya çalışan bir ruh hali içinde ve fakat hep tevazu dairesinde kalmayı beceren ağırbaşlı, sakin tavırlı bir gönül insanı olmayı şiar edinmiş bir şairdir. Doğup büyüdüğü ve elan yaşadığı topraklar sözün gücünün, şiirin bugü ve büyüsünün zirve yaptığı Kahramanmaraş ve hatta Çukurova olması hasebiyle bu mümbit zeminde yetişmiş söz ustalarını izleginden kendi sesini yakalamıştır.

Şiir diliyle konuşan ve konuşurcasına şiir yazıyor hissi verdiği düşündüğüm bu velut sanatçının Anadolu merkezli Türk şiirine hizmetlerinin bizzat şahidiyim. Ondaki tükenmez heves ve gayret bugün olmasa bile yılardaki Türk şiri içinde makes bulacaktır. Yaptıkları bilenlerin, fark edenlerin malumu anlamlı gayretlerdir. Hece tadında serbest şiirlerinden, heceyi ustalıkla kullandığı şiirlerine aşık tarzı deyişmelerinden nesrişirlerine uzayan geniş bir yelpazede eserler veren Tayyib Atmaca şire gönüllerini emek veren kalem erbabının eserlerini de bigâne kalmayıp bu şiirleri "d/okunan şiirler" başlığı altında genel okuyucunun dikkatine sunmayı da kendine amaç edinerek şair/shiir/lere ve onların üzerinden söyleyişle dile, Türkçesine hizmet etmeye devam ediyor.

سۆزو تاولايان آدام ويا طيپ آتماجا

پروف. در. متین اوزارسلان ○

اولاراق گئرى دؤنموش و سونراسىندا اسکى شەھر اودون بازاري بىلدىيەسى بونىيەسىنندە نىكاح مامورلوغو گۈرۈمى يىفا ئىتمىش بوندان سونرا دا قەرامان ماراش اون اىكى شوبات بىلدىيەسىنندە گۈرۈملىكىشىدیر. حالى خاضىردا بۇ گۈرۈنى سوردورمكىدەدیر.

اسکى شەھرەكى گۈرۈمى سيراسىندا مصطفى اوزچەلىك ايله بىرلىكىدە أردىج آدلى كولتۇر، صنعت ادبىات درگىسىنى چىخارمىش اولان طيپ آتماجا ايندىلرده اىچىننەدە بۇ سطىپلىرىن يازارىنى دا داخىل اتدىگى هېنجا تاشلارى آدلى ادبى (نت-درگى) و آچىق قارا آدلى مىزاحى (نت-درگى) درگىلىرى چىخارماقدادىر. شعرلىرى و دنهمهلىرىنى آچىق قارا، أردىج، بىر نوقته، دولون آى، گونى سو، هېنجا تاشلارى، حرفنى، قارچىچىكى، قاردەلن، پالان دؤكىن، قاردەش ادبىات، قىراغى، قوشلوق واختى، ليكا، مىلى كولتۇر، مينا، سوهان، تەممۇز، تپە ادبىات، تورك دىلى، تورك ادبىاتى، تەممۇز، يئدى اىقليم، ايتىك دوشلر، يولجو و باشقۇدا درگىلىرىدە يايىملامىشىدیر. اولدوقدا لود(چوخ يازان) بىر شاعر اولان طيپ آتماجا بوتون ولۇدىتىلە هېنجا تاشلارىندا و يوخارىدا ذكر اىدىلەن درگىلىرىن بىر قىسىمنىدا يازماغا دوام ائدىر.

شاعرىن يايىملانىمىش اثرلىرىنى شعر آلانىندا حوزونلىرىن دويونو [كىندى يايىنى، عثمانىيە ۱۹۸۰]، كولونگون داشلارا چىزىدېغى ناخىش [گونى سو يايىنلارى، عثمانىيە ۱۹۹۳]، سارى كىتاب [قىراغى شعر دىزىسى يايىنلارى، عثمانىيە ۱۹۹۷]، مندە يانان توركوسىنە سۆئور [يئدى حرف يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۰۴]، سوساراق قۇنوشىسان گۈزۈم دىنلەسە [يئدى حرف يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۰۴]، دۆش دفترى [آردىج يايىنلارى، اسکى شەھر ۲۰۰۲]، اوزون اينجە بىر توركو [يئدى حرف يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۱۰]، عاشىقلار مجلىسى [آچى يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۱۴]، سۆز آچارى [محمد گۈزۈقارارا ايلە-أتىشىما/شعر، بىريكان يايىنلارى، آنكارا، ۲۰۱۴]: آراشىدیرما آلانىندا ايسە مەذ جزر واختلار [يئدى حرف يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۰۴]، گئچە واردىياسى [آردىج يايىنلارى، اسکى شەھر ۲۰۰۶]، ابىم كوشاغى نىن آلتىندا [يئدى حرف يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۱۰]، اسکى شەھرەن اسکىكىمەين اوزلرى [nar يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۱۴] اوچويانىق مكتوبلار [چىرا يايىنلارى، اىستانبول ۲۰۱۷] شىكىننە سىرالاماق مومكۇندور.

شاعرىن همن ھر تور و بىچىمەنلى دنه يىن طيپ آتماجا چوغۇنلۇقلا مىللە وزن هېجانى اساس آلان بىر صنعتچى دىر. اوھم معنا عالمىنندە ھم دە بىچىم زەمینىندا يئنىلىكلىرى تعقىب ائتمەيە فرقلى ليقلرى ياخالاماغا

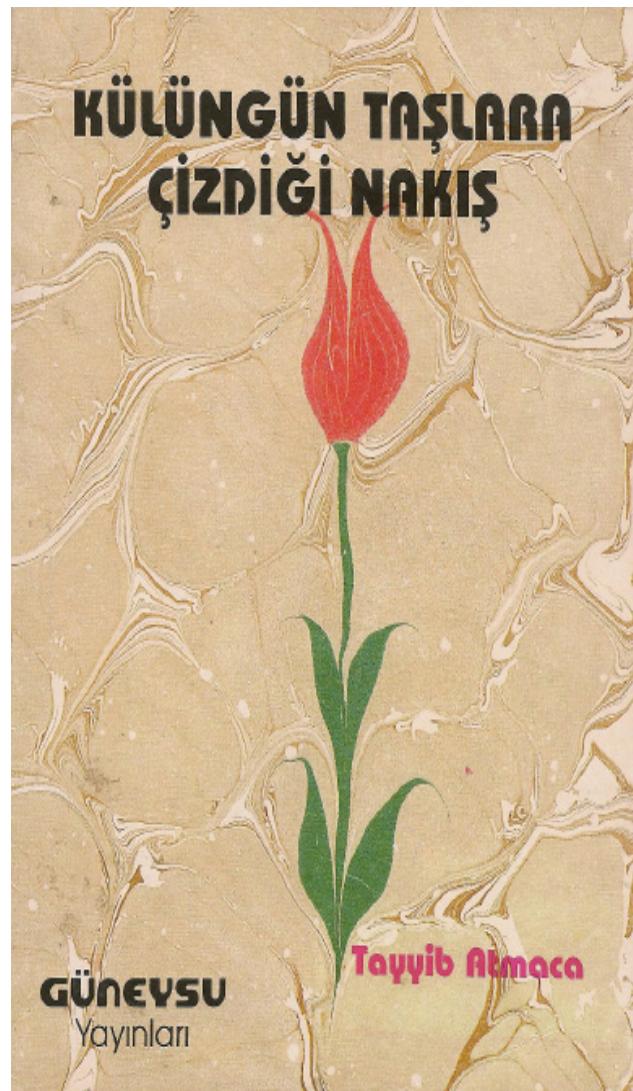
طيپ آتماجا ايلە دولايلى تانىشلىغىم سانىرام ۹۰لىكى ايللىرىن ايكىنچى يارىسىندا كىندىسىنندە ئەلدىغىم آما تارىخى ايندى اصلا خاطىرلا ياما ياجاڭىم بىر ايمەل ايلە باشلامىشىدۇ. سونرا كى ڈۇنملەدە شعرلىرىنى تعقىب ائدە بىلدىيەم قدرى ايلە اوخودوم. اوز اوزە تانىشىمامىز ايسە بىر آز گئچە ئەلماسىنا راغما سانىرام ايكىمەنلىكى دە مەمنۇن ائدن بىر تانىشلىقىدان دوستلۇغا دۇنۋىشمە سورەجى اولاراق گلىشىدى. كىندىسىنى بىلدىيەم بىلەلى ئەبىياتىن اۆزلىكىله شعرين اىچىننە سوركلى آرايشىلار و اوغرابىشىلار اىچىننە بىرى اولاراق تانىملايابىلەرم. طيپ آتماجا هەر شئىھە شعر گۈزۈلە باخماغى كىندىنە شعاعر ائدىلەن شعر كىمى ياشاماغا چالىشان ساكىن يارادىلىشلى، محبتى سئۇن اينسان، اشىيا، طبىعتە ملمۇس نا ملمۇس نە وارسا عالىمە هامىسىنا مەحتىلە باخان بىر اينسان و ياخشى بىر شاعردىر.

كىچىن عصرىن سون ربع وندان باشلاماق اوززە گئدرىك آرتان بىر بىچىمە شعرلە ايشتىغال ائدن طيپ آتماجانىن عموما صنعت اۆزىل دە شعرە لاب چوخ معنادا خىدمتى اولدوغۇن گۈرمەمك ايمكانيسىزدىر... بو خىدمتلىرى ھە شاعر اولاراق وئرىملىرىلە، ھەم شعر چۈرەلرېنە كى يابىنلارى دېرىلدىرمە تانىتىماق خوصوصىندا كى قىلم مەحصول لار يىلا ھەمدە دوغىرودان ويا دولايلى اولاراق درگى چىلىسىن اىچىننە كى فعالىتلىرى شىكلىنەدە ايفادە ئىتمەك مومكۇندور.

طيپ آتماجانىن قىيدىلەر گىرن بىلگىلەر گۈرە قىسا اۆز كىچىمەنى بؤيلەدىر: طيپ آتماجا ۱۹۶۲، ۶، ۰۱ قەرامان ماراش-أفشىن دوغوملۇدۇر. عائىلە كۈنكى آفسىن انلەپ سىنە باغلى تۈپاقداش كۈيونىن گلىر. آدان-عثمانىيە دە اورتا اوئيرەنەمى گۈرن طيپ آتماجا تىجارت لىسەسىنندە مازۇن اولدوقدان سونرا ايشتىلمە فاكولته سىنە بىتىرىمىشىدىر. شعرە و درگى چىلىگە گەنج ياشالارىندا باشلامىش اولان طيپ آتماجا عثمانىيە دە چىخارىيالان كولتۇر صنعت و ادبىات درگىسى گونى سونون قورو جولارى آراسىندا بىر آلمىش و اوزون سورە بۇ درگى نىن يايىن يۈئەتلىكىنى يابىمىشىدىر. يىنە عثمانىيە دە ۶۳ سايمى چىخارىيالان شىعر درگىسى قىراغى نىن ساج آياقلارىندان (سەپايە) بىرى اولمۇشدور. ۳۲ ياشىندا دولت مامورو اولان طيپ آتماجا ۴ ياشىندا مامورىتىنە آيرىلەمەش و بىر سورە اىستانبولدا ياشامىشىدىر. بۇ سورە ظرفىنەدە مختلف ايشلەرde چالىشمىش اولان طيپ آتماجا مجلدچىلىك، حروف چىنلىق، تبلىغات چى، سيار ساتىجىلىق، تىكىتى ايشلەر، بىواچىلىق مىسلەكلەرە حىاتىنى سوردور مۇشدور. ۴ ۲۰۰۴ ئەللىنەدە عثمانىيە بىلدىيەسىنە مامور

چالىشان بىر روح حالى اىچىنده و فقط تام تواضع دايىه سىيندە قالماگى باجاران آغىرباشلى، ساکىن تاويرلى بىر كۈنول اينسانى اولماگى حق ائدىلەميش بىر شاعردىر. دوغوب بويودوبىو و الان ياشادىغى توپراقلار سۆزون گوجونون، شعرىن بويو و سئحرىنىن ذىروه ياپدىغى قەرامان ماراش و حتى چوخور اووا اولماسى حسابىلە بىر يېتىشىكىن زىيىندە يېتىشمىش سۆز اوستادلارينى اىزلە دىكىنندەن كىدى سىسىنى ياخالا مىشدىر.

شعر دىلى ايلە قۇنوشان و قۇنوشۇر جاسىينا شعر يازىر حىسىسى وئرىدىگىنى دوشۇندو گوم بولۇد صنعتچى نىن آنادولو مرکزلى تورك شعرينه خدمتلرى نىن تمامًا شاهىدىيم. اونداكى توکنمز ھوس و غىيرت بوجون اولماسا بئله يارىنلارداكى تورك شعرى اىچىنده ماكس بولاجاقدىر. ياپدىقلارى بىلنلىرىن، فرق ائنلىرىن معلومو آنلاملى غىيرتلەردىر. هېنجا دادىندا سربىست شعرلىيندن، هېنجانى استادلىقلا ايشلەدىگى شعرلىينه عاشق طرزى دېشىشمەلر يىندەن نىرلىرىنە اوزانان گىنىش بىر بەھرە لى اثرلر وئرن طىب آتماجا شعرە كۈنول وئرن امك وئرن قىلم اربابى نىن اثرلرىنى دە بىگانە قالمايىب بىر شعرلىرى "د/ اوخونان شعرلر" باشلىغى آلتىندا عموم اوخوجونون دقتىنە سوننماغى دا كىدىنە آماج ائدرىك شاعر/شعرلە و اونلارىن اوزرىنندەن سۆزە، دولايىسىيلا دىلە، توركجه سىينە خدمت ائتمەيە دوام ائدىر.

Şiirle Konuşan Bir Adam: Tayyib Atmaca

○ Hüseyin Kaya

Tayyib Atmaca ismine ilk kez yirmili yaşlarında rastladım Kıracı dergisi sayesinde. 1995 senesiyi ve edebiyat fakültesi öğrencisiydim. Kıracı, posta pulu karşılığında okuruna gönderilen bir dergiydi ve ben de arkadaşlarım sayesinde haberdar olmuşum bu dergiden. Dergiyi birkaç sayı takip ettikten sonra künnyede yer alan adresle bir mektup gönderdim ve dergi adına cevap, Tayyib Atmaca'dan geldi. Böyle başladığım aşinalığımız uzaktan uzağa da olsa. Edebiyat dünyasında aşinalıklar hep önce dergiyle, kalemlle, mektupla başlardı o yıllarda. Ardından programlarda yüz yüze tanışılır, kırk yıllık dost, ağabey kardeş münasebetleri boy verirdi. Ben şiir gönderdim Tayyib Atmaca yayımladı. O kitaplar, dergiler gönderdi ben okudum. Aynı yıllarda bizim yayımladığımız Rûzîgâr adlı dergiye de ricamızı kırmayarak şiir gönderdi. Aylar, yıllar sonra yüz yüze tanışmak, sohbet etmek de nasip oldu kendisiyle edebiyat programlarında. Yeni yeni eli kalem tutan birisi için şüphesiz ilk aşinalıklar, ilk tecrübeler unutulmaz izler taşır. Tayyib Atmaca, benim için samimi ve mütevazı duruşıyla "iyi ki tanıdım" dediğim bu mümtaz yüzlerden biri.

Tayyib Atmaca'yı benim gibi eminim pek çok insan Kıracı dergisi ile tanıdı ilk kez ve yeni yazmaya başlayan pek çok kişi için bir mektep oldu o dönemde Kıracı dergisi. Bu gün merkezî dergilerde kalem oynatan, büyük yayınevlerinden kitap yayımlayan yahut üniversitelerin edebiyat fakültelerinde görev yapan isimler arasında yolu Kıracı'ya düşmemiş olanı yok denecek kadar az. Kıracı dergisi ikinci yayın döneminde kitap yayıcılığına da başlayarak dergide ürün yayımlayan isimlerin kitap sahibi olmasını da sağladı ki bu faaliyet dahi dönem şartları içerisinde düşünüldüğünde şiir adına büyük bir teşebbüs aslında.

Tayyib Atmaca'nın şairiyle tanıştım dönem yani doksanlı yıllar; tipki hayatı bakış, yaştı tarzı ekseninde olduğu gibi sanatta ve edebiyatta da Türkiye'de birtakım değişimlerin yaşandığı bir döneme denk gelir. Söz konusu yıllarda bilhassa muhafazakâr camianın sanat ve edebiyat çevrelerinde yoğun bir faaliyet içerisinde olduğunu söylemek mümkün lakin bu faaliyetler "yenilik" adına bazı kopuşların, savruluşların da temelini oluşturur. Seksen sonrası başlayan muhafazakâr şairdeki

gelenekten kopuşun doksanlı yıllarda artık bir "çığır'a dönüştüğü aşıkârdr. Bu durum yalnızca şairin teknik yapısıyla sınırlı kalmayıp, dil ve söyleyiş farklılıklarına da sırayet eder. Hece ölçüsünün tüm imkânlarını tükettiği anlayışının neredeyse tamamen benimsendiği bir dönemde Tayyib Atmaca şairinin "hece" imkânları içerisindeki arayışları dönem şairlerinden kendisini ayırrı. Her ne kadar Tayyib Atmaca'nın yanı sıra birkaç isimde daha aynı hassasiyeti ve aynı çabayı görmek mümkünse de Atmaca, tavrı ve söyleyişi ile çağdaşı diğer şairlerden kolaylıkla ayırt edilebilir.

Tayyib Atmaca şairi her şeyden evvel duygusal bir mahiyet arz eder. Suni dil ve söyleyişten uzak bir gönül lisانıdır onun şairinde kullandığı dil. Mısraları gözden, kulaktan evvel kalbe ulaşır çoğu zaman. Her şairinde bir yaşanmışlık hissi mutlaka okuyanını sarar. Ölçüyü yahut kafiyeyi tutturmak için çaba sarf etmez çünkü dizeler dilinden dökülürken ölçü ve kafiye bir ahenk içinde dizelerinde kendini gösterir. Sehli mümteni diyebileceğimiz bir üslup onun tüm şirlерinde hâkimdir. Geleneği terk etmez ancak geleneği "var olanı taklit" algısından da uzaklaştırır söyleyişle, kelimeleriyle. Yeri geldiğinde bir halk şairi kadar duru ifadeleri şairine taşırken kimi zaman çağının sesini, imge dünyasını dizelere nakşetmeyi başarır.

Eskilerin "Üslubu beyan aynıyle insan" söyleyle tespit ettikleri hakikat, Atmaca'nın şairini, kalemini tam anlamıyla karşılar zira o; şairi bir amaç olarak görmez dünya yolculuğunda. Şair onun için bir kendisiyle söyleşme, yara deşme, içlenme hâlidir. "Kendi efkarı" ile okur ve yazar, kaygılarından azade. Ömrünün türküsdür her şairinde terennüm ettiği; kimi zaman hasret, kimi zaman sitem, kimi zaman sevda, bazen yalnızlık türküsü. Ne birilerinin dergilerinde ismi görünüşün, derdindedir, ne bir yerlerde ismi yükseltilsin... Sümmanî'nin, Yunus'un su içtiği pınarlardan içер suyunu. Erzurumlu Emrah'ın, Seyrani'nin, Karacaoğlan'ın arşınladığı topraklarda eskitir çarıklarını ama kimseye benzemez sesi, avazı. Mütevazı bir ırmağın kendi halinde akarken kenarında açan çiçekler, yeşeren söğütler gibidir onun kaleme aldığı şirlər. Doğal, duru ve gösterişten uzak ve rengarenk.

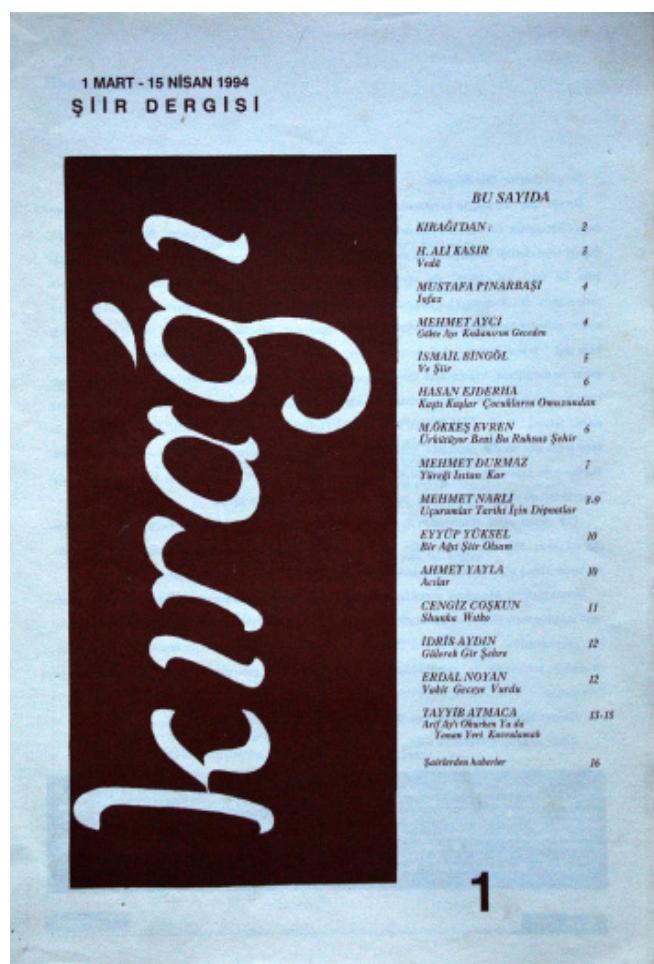
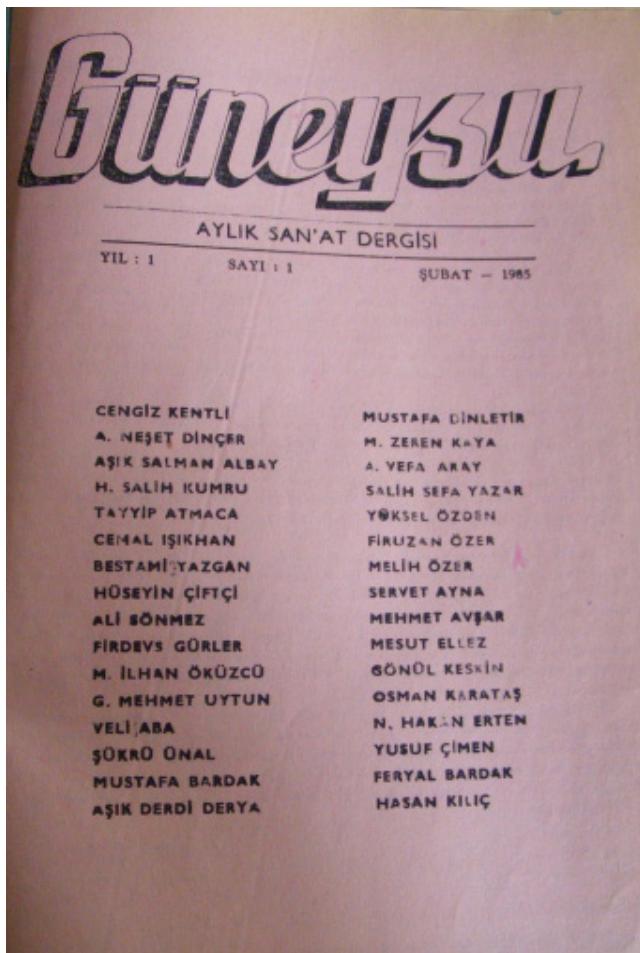
Tayyib Atmaca şairi, geleneğin izinde ancak çağla barışık, yenilikçi bir eda taşır bünyesinde. Bu

şüphesiz şuurlu bir tavırdır ve onun şiirini; tek düzeliğten, yiğilmaktan, yorulmaktan ve kendini tekrar- dan uzaklaştırır. Geleneğin izinden yüreğe de zaman zaman kafiyeyi önemsemeyen ancak heceden kop- mayan rahat söyleyişler, dörtlüklerle kendisini sınırlamayan farklı sayıda bentler onun şiirinde biçimsel bir hareketlilik olarak göze çarpar. Kimi zaman konuşma diline ait söyleyişler hece nizamı içerisinde ancak nesir halinde çıkar okur karşısına. Düzyazı görünümünde ancak hece ölçüsi bütünlüğüne sahip cümlelerden oluşan metinler, mensur şiir geleneğinde bir yenilik olarak değerlendirilebilir. Şairin bu tür metinlerine dikkatle bakıldığında gündelik dili heceye vurmaktaki ustalığı net bir şekilde sezilir. Şair; atışmayı da bilir, ölçü imkanları içerisinde deneysel arayışlar yapmayı da.

Günümüzde "Yeni Hece" adlandırmasıyla bazı edebiyat çevrelerince süslenenek gündeme getirilen hece şiirindeki yenilik çalışmaları aslında Tayyib Atmaca'nın otuz seneden beri icra ettiği şiirin uzaktan keşfi görünümündedir, demek abartılı olmaz sanırım.

Tayyib Atmaca, yalnızca şair yönüyle değil; denemeci, yayıncı ve hatta öykücü yönleriyle de edebiyatımızda nevişahsına münhasır bir kalem erbabı. Şairin uzun süre önce yayımlamaya başladığı ve halen devam eden Hece Taşları adlı dergisi ashında; savrulan, dağılan, kekeleyen, karanlığa doğru ilerleyen günümüz şiir anlayışına karşı bir tavır ve duruşun simgesi.

Şiir gibi konuşan, konuşur gibi rahat dizeler kuran bir şair Tayyib Atmaca. Şiiri yanına bir yoldaş olarak almış bir isim değil, şirle yürüyen, yaşayan, sevinen, kederlenen bir şair. Şiir, onun hayatının süsü değil, şiir onun için bir uğraş değil hayatın ta kendisi. Türk şiirinde uzun süredir esen firtınalar durulduğunda, şiir ve edebiyat birtakım suni imkanların elinden kendisini kurtarıp, düzeye çıktıığında Tayyib Atmaca isminin Türk edebiyatındaki resmini daha net görmek mümkün olacaktır düşüncesindeyim.

شعرلە قونوشان آدام: طیب آتماجا

حسین قایا

کندىسىنى آپىرىپ. هەنە قدر طیب آتماجانىن يانى سىرا بىرئىچە أددادا عىنى حساسىيەتى و عىنى چابايى گۈرمك ممکونسە دە آتماجا، داورانىش و سۈئىلىيىشى ايلە چاغداشى دىگر شاعرلەرنەن آسانلىقلا آپىرد اندىلە بىلە.

طیب آتماجا شعرى ھەنە شىئىدىن اول دويغۇسال بىر ماھىيەت عرض ائدر. صىنعتى دىيل و سۈئىلىيىشىن اوزاق بىر كۆنۈل لىيسانىدىر اونون شعرينىدە قوللاندىغى دىيل. مىھىرسۇ لارى گۆزىن، قولقادان اول قىلە اولاشىر چوخ زامان. ھەنە شعرينىدە بىر ياشانمىشلىق حىسىسى مطلقا اخوخىيانىنى سارار، اولچۇنو ياخود قافىيەنى توتدورماق اوچون چابا صرف ائتمىز آنجاق يىنە دە آهندىن اوزاق دەكىلىدىر دېزەلر. سەھلى مەمتنع دئىيە بىلە جىيەمەز بىر اوسلوب اونون توم شعرينىدە حاكىمدىر. گلنگى ترک ائتمىز آنجاق گلنگى "وار اولانى تقىيد" آقىسىنىدان دا اوزاقلاشدىرىپ سۈئىلە يىشىيلىلە، كلمەلر بىلە. يئرى گلدىگىنىدە بىر خالق شاعرى قدر دورو ايفادەلری شعرينى داشىرىكىن كىيمى زامان چاغى نىن سىسىنى، تأثىير دونياسىنى مەصراع لارا نقش ائتمە يى باشارىپ. ائسسىلىرىن "اوسلوبو تىيان عىينىلە اينسان" سۆزۈلە تىسبىت ائتدىكلىرى حقىقت، آتماجانىن شعرينى، قىلمىنى تام آنلامىيلا قارشىيالار زىراوا؛ شعرى بىر آماج اولاراق گۈرمىز دونيا يولجولوغوندا. شعر اونون اوچون بىر كندىسىلىلە سۈئىلىشمە، يارا دئىشمە، ايچىلەنەمە حالىدىر. "كىندى افكارى" ايلە اوخور و يازار، قايغىلاردان آزادە. عۆمۇرونون توركوسودور ھەنە شعرينىدە تىرنۇم اتدىيى؛ كىيمى زامان حىست، كىيمى زامان سىيتم، كىيمى زامان سئۇدا، بعضا يالىنېزلىق توركوسو. نە بىريلرى نىن دركىلىرىنىدە ايسىمى گۈرۈنسۈن، دردىنەدىر، نە بىر يئرلەدە ايسىمى اوجالدىلىسىن سووممانىنىن، يۇنوسون سو اىچىدىيى پىئنارلاردان اىچىر سوپۇنۇ. ارضرومملۇ امراھىن، سئۈرانى نىن، قاراجاوغلان يىن آرشىنلاردىغى توپراقلاردا ائسسىكى دىر چارىقلارنى آما كىيمىسى يە بنزەمەز سىسى، آوازى. متواضع بىر اىرماغىن كىندى حالىنە آخاركىن كىنارىندا آچان چىچىكلە، ياشران سۈپۈتلەر كىيمىدىر اونون قىلە ئەلدىغى شعىرلە دوغال، دورو و گۆستەرىشىن اوزاق و رنگارنەك.

طیب آتماجا شعرى، گلنگىن اىزىنەدە آنجاق چاغلا بارىشىق، يئنېلىكچى بىر ادا داشىپ بونىيەسىنىدە. بو شوبىھە سىز شعورلۇ بىر تاوبرىدىر و اونون شعرينى؛ تك دوزەلىكىن، يىغىلماقدان، يورولماقدان و كىندىنى تىكرارдан اوزاقلاشدىرىپ.

گلنگىن اىزىنەن يورو سە دە زامان زامان قافىيەنى اۋۇنمسەمە يىن آنجاق ھەنجادان قوبىمايان راحت سۈئىلە بىشىلە، دۇرتلوكىلە كندىسىنى سىينىرلامايان فرقلى سايىدا بىندىل اونون شعرينىدە بىچىمىسىل بىر حركتىلىك اولاراق گۆزە چارىبار. كىيمى زامان قۇنۇشما دىلىنە عايد سۈئىلىيىشلىر ھەنجا نىظامى اىچرىسىنىدە آنجاق نىشير حالىندا چىخار اوخور قارشىسىنىدا. دوزىيازى گۈرۈنۈمۈنە آنجاق ھەنجا اولچۇسو بوتۇنلۇيۇنە صاحىب جملەلردن اولوشان مەتىنلەر، منشور شعر گلنگىنە بىر يئنېلىك اولاراق دېرلىدىرىلە بىلە. شاعرىن بىر تور مەتىنلىرىنە دقتىلە باخىلىدىغىنىدا گوندەلىك دىلى

طیب آتماجا ايسىمىنە ايلك كز اىپىرمىلى ياشالارىمدا راستلادىم كىراغى دىرىجىسى سايدەسىنە. ۱۹۹۵ سەنسىيەدى و ادبىات فاكولتەسى اۋېرنىجىسىسىدىم. كىراغى، پۇستا پولو قارشىلىغىنىدا اوخوجۇيا گۇندىرىلىن بىر درگىيىدى و مندە آرخاداشلارىم سايدەسىنە خېردار اولمۇشىدوم بو درگىيەن. درگىيى بىرئىچە سايدى تعقىب انتىدىكىدىن سۇنرا قونىيەدە يئر آلان آدرسە بىر مكتوب گۇندىرىدىم و درگى آدىنا جواب، طیب آتماجادان گلدى. بؤيلە باشلادى آشىنالىيەقلار چوخ واخت اۋنچە درگى ايلە، قىملە، مكتوبلا باشلارىدى او ايللەردى. آزىزىدا پروگراملاردا اوز اوزە تانىشىمىلىپ، قىيىخ ايللىك دوست، آغاپى قارداش موناسىبتلىرى بىي و ئۇرىپىدى. من شعر گۇندىرىدىم طیب آتماجا ياييملادى. او كىيتاپلار، درگىلەر گۇنچىكار آدى من اوخودوم. عىنىي ايللەدە بىزىم ياييملادىغىمەز روزىگار آدى درگىيە دە رېجامىزى قىرمىما ياراق شعر گۇندىرىدى. آيلار، ايللە سۇنرا اوز اوزە تانىشىماق، صحبت ائتمىك دە نصىب اولدو كندىسىلىم ادبىيات پروگراملارىنىدا. يىنلى يىنلى الى قىلم توقات بىرېرىسى اوچون شوبىھە سىز ايلك آشىنالىيەقلار، ايلك تجربىلەر اوندولماز اىزلە داشىپ. طیب آتماجا، منىم اوچون صەميمى و متواضع دوروشوپلا "يالخىنى كى تانىدىم" دئىيىيم بۇ مەمتاز اوزلەرن بىرى.

طیب آتماجانى منىم كىيمى اميىنەم كىراغى دىرىجىسى ايلك كز و يىنلى يازماڭا باشلايان لاب چوخ كىيشى اوچون بىر مكتوب اولدو او دئىنەدە كىراغى درگىيىسى. بو گۈن مركزى درگىلەدە قىلم اوينادان، بۇبۇك يايىن ائولىرىنىن كىيتاپ ياييملايان ياخود اونيونئەسىتەلرین ادبىيات فاكولتەلرینە گۈرۈ يايپان ايسىملىر آراسىنىدا يولو كىراغى يا دوشىمە مىش اولانى يوخ دئىلە جك قدر آز، كىراغى درگىيىسى اىكىيەنچى يايىن دۇنەمىنە كىيتاپ يايىنچىلىغىنىدا باشلاياراق درگىيەدە اورون ياييملايان ايسىملىرىن كىيتاپ صاحبى اولماسىنى دا ساغلادى كى بو فعالىيەت داهى دئۇنە شرطلىرى اىچرىسىنىدە دوشۇنلۇدۇپۇندا شعر آدىنا بۇبۇك بىر تىشىت اصلىيەندە.

طیب آتماجانىن شعرييەلە تانىشىدىغىم دۇنە يىنى دوخسانلى ايللە؛ طبقي حىاتا باخىشىن، ياشانتى طرزى محورىنىدە اولدوغو كىيمى صىنعت دە و ادبىيات دا دا توركىيەدە بىر تىعداد دېيىشىملىرىن ياشاندىغى بىر دۇنە مە آغىر گلىپ. سۆز قونوسو ايللەردى كەنگەرلەرنەدە يوغۇن بىر فعالىيەت اىچرىسىنىدە اولدوغانو سۈئىلەمك مەمکون لاكىن بىر فعالىيەنلەر "يئنېلىك" دىلەن بىضى قوپوشلارىن، ساپورلوشالارىن دا تىلىنى اولوشدورور، سكىسن سۇنرا سىپەن باشلايان مەحافظە كار شەرەدە كى گلنگىن قوپوشون دوكسانلى ايللەردى آرتىق بىر "جىيغىر" دۇنۇشىدۇغۇ اشىكاردىپ. بو دوروم يالنېزجا شعرين تكىنەك يايپىسىپلا سىينىرلى قالمايىپ، دىل و سۈئىلە يېش فرقلىلىكلىرىنە دە سېرىيات ائدر. ھەنجا اولچۇسۇنۇن توم ايمكانلارىنى توكتىدىيى آنلايىشى نىن هارداسا تاماما منىمسەندييى بىر دئۇنە طیب آتماجا شعرى نىن "ھەنجا" ايمكانلارى اىچرىسىنىدە كى آرایىشلارى دئۇنە شاعرلەرنىن

هئجايا وورماقداکى اوستادلەيغى نت بىر شكىلدە سزىلىمۇ. شاعر؛ آتىشمانى دا بىلىر، اولچو ايمكالانلارى ايچرىسىيندە آراشدىرىجى آرايشىلار ياپماگى دا.

گونوموزدە ”يئنى هئجا“ آدلاندىرماسىيپلا بعضى ادبىات چئورەلرىنچە سوسلنەرك گوندەمە گتىرىپىلەن هئجا شعرىندە كى يېنىلىك چالىشمالارى اصليندە طىب آتماجانىن اوتوز سنه دن بىرى اىجرا اىتدىيى شعرين اوزاقدان كشفى گۈرونوموندەدىر، دئمك آبارتىلى اولماز سانىرىپىم.

طىب آتماجا، يالنىزجا شاعر يۈنۋىلە دىگىل؛ دنه مجى، يايىنجى و حتى اوپكوجو يۈنلىپىلە ده ادبىاتىمىزدا اوزونە منحصر بىر قالم ارىابى. شاعرين اوزون سورە اوئنجه يايىملا ماغا باشلا دىيغى و حالا دوام ئىدن هئجا تاشلارى آدلى درگىسى اصليندە؛ ساوروغان، داغىلان، كىلە يىن، قارانلىغا دوغرو ايلرلەين گونوموز شعر آنلا يىشىينا قارشى بىر تاوبر و دوروشون سىيمگەسى.

شعر كىيمى قونوشان، قونوشور كىيمى راحت دىزەلر قوران بىر شاعر طىب آتماجا. شعري يانينا بىر يولداش اولاراق الميش بىر ايسىم دىگىل، شعرلە يوروپىن، ياشىيان، سئوينن، كىرلنن بىر شاعر. شعر، اونون حياتى نىين سوسو دىگىل، شعر اونون اوچون بىر اوغراش دىگىل حياتىن تا كندىسى. تورك شعرىندە اوزون سورەدىر اسن فيرتىنانلار دورولدوغۇندا، شعر و ادبىات بىر تعداد سئونى ايمكالانلىرىن اليندىن كندىسىنى قورتارىپ، دوزه چىخدىغىندا طىب آتماجا ايسىمى نىين تورك ادبىاتىنداكى رسميىنى داها نت گۈرمك ممكۇن اولاچاقدىر دوشۇنچەسىنده يەم.

Tayyib ATMACA

SARI KİTAP

ŞİİR DİZİSİ

DÖŞ DEFTERİ

Tayyib ATMACA

ardic

Şiirin Erdem Burcunda Bir Şair: Tayyib Atmaca

Mustafa Özçelik

Behçet Necatigil, ünlü “şair burçları” yazısında şairin şiir yolculuğu boyunca üç burçtan “gurbet, hasret ve hikmet” burçlarından geçtiğini söyler. Doğrusu Tayyib Atmaca'yı hem şiri hem de şahsiyeti itibarıyle tanıyanlar, bu burçlara bir de “erdem” burcunu ilave etmek durumundadırlar. Çünkü usta çırak ilişkisi ile yetişen, gelenekten beslenen, bunun neticesinde nefsinin fisiltılara kulak vermeyerek tevazu sahibi olmayı en büyük değer olarak seçen yani şair ahlaklıyla ahlaklanmış olan şairin bulunduğu burçtur erdem burcu. Bu burca en layık isimlerden biri de işte Tayyib Atmaca'dır. Bu sadece benim kanaatim de değildir. Mesela hakkında yazılan bir değerlendirmede de buna temas edilerek onun “şirlerinde insanoğlunun yitirdiği erdemlere işaret eden ve bunları hatırlatan, kin ve nefretin uzun ömürlü olmamasını, insanların sevgi ortak paydasında buluşması gerektiğini Yunusvari bir edayla söyleyen bir şair” olarak tanıtılmıştır. İşte Tayyib Atmaca, bu yüzden bugün adı şaire çıkan fakat pek çoğu bu niteliklere hayli uzak şairler topluluğu arasında her şeyden önce “erdemli bir şair” olarak görülmeliidir.

Şairin imtihanları

Bu özellikteki şairler, toprağa düşmüş tohumlardır. Yerin altında uzunca bir süre adeta yok gibidirler. Önce derinlere kök salarlar. Onları görebilmemiz için toprak altındaki çilelerini tamamlamaları gereklidir. Günü gelip o sağlam köklerine yaslanıp toprağı yardıklarında ise yine fark edilmeyebilirler. Zira kır çiçeği hükmündedirler. Onları ancak, tabiatça açılanlar, öylesi güzelliklerin peşinde olanlar bilip görebilirler. Onlar, toprağın özsularıyla beslenmişlerdir. Toprakla birlikte su, hava ve ateş imtihanlarından da geçmişlerdir. Şimdi sıra şarkılarını/shirlerini söylemeye gelmiştir.

Bunun yolu ise dergilerde kendini ifade etmekten geçmektedir. Öyle de olur. Tayyib Atmaca, kır çiçekleri gibi sade, ırmaklar gibi coşkulu ve derin şirleriyle önceleri “Dolunay”, “Kardelen” ve kendisinin de yayımına katkıda bulunduğu “Güney-su”, “Kırağı” gibi dergilerde görünür. Sonra bunlara “Türk Edebiyatı”, “Türk Dili”, “Millî Kültür”, “Mina”, “Karçıçeği”, “Palandöken”, “Sühân”, “Tepe Edebiyat”, “Yedi İklim”, “Yolcu”, “Yitik

Düşler”, “Lika”, “Ardıç”, “Bir Nokta”, “Kardeş Edebiyat”, “Kuşluk Vakti”, “Herfene” gibi dergiler eklenir. Bu dergilerde epeyce şirleri çıkar. Bunların o yıllarda ilgiyle takip edilen(okunan) metinler olduğu muhakkaktır.

Kitaplı şair olmak

Şirleri dergilerde yayımlanan her şairin rüyası elbette bir gün “kitaplı şair” olmaktadır. İşte vakit tamam olduğunda Atmaca'yı da böyle biri olarak görmeye başlarız. Şiir kitapları bir bir yayımlanmaya başlar. İlk iki kitabı “Hüzünlerin Düğünü (1980)” ve “Külüğün Taşlara Çizdiği Nakış” (1993) adlarını taşır. Doğrusu, ilk kitaplar için son derece isabetli bir adlandırmadır bu. Malum, hüzün şairliğin olmazsa olmaz duygusudur. Küllük ise, “taşları parçalamakta kullanılan iki ucu da sıvri kazma” demektir. Dolayısıyla şiir, bu adlandırmayla bir çilenin ve gayretin adı olarak çıkmaktadır karşımıza. Sonra devamı gelir: “Sarı Kitap”, (1997), “Bende Yanan Türkü Sende Sönüyorum” (2004), “Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese” (2004), “Döş Defteri” (2006), “Uzun İnce Bir Türkü” (2010), “Âşıkalar Meclisi” (2014) Bunlara bir de Mehmet Gözükara ile birlikte yazdıkları “Söz Açıları” (2014) ve “Temize Çekilmez Ömür Defteri” 2017 kitabı eklediğimizde Atmaca'nın şiir külliyatını şimdilik tamamlamış oluruz.

Şairin yeni yolculukları

Atmaca'nın yazdıklarının sadece şiir değil elbette. Her şairin yolu eninde sonunda denemeye de çıkar. Onunki de öyle olur. “Med Cezir Vakitleri” (2004) “Gece Vardiyası” (2006), “Ebemkuşağının Altında” (2010) ve “Ucu Yanık Mektuplar” (2017) Atmaca'nın okuyucuya buluştığı deneme kitapları olarak okurla buluşur. Bunlarda da mükemmel bir şiir tadı vardır. Çünkü bir şairin kaleminden çıkmışlardır. Bu yüzden onları aslında mensur şiir olarak görmek daha doğru olacaktır. Ben şahsen onları daha çok böyle görüp sevdim.

Atmaca'nın deneme türünde önemli gördüğüm bir başka kitabı ise uzunca bir süre kaldığı Eskişehir için yazdığı “Eskişehir'in Eskimeyen Yüzleri” (2014) kitabıdır. Bilindiği gibi her şair, yaşadığı şehri de anlatmadan edemez daha doğrusu etme-

melidir. Çünkü bir şair, o şehirde herhangi biri gibi yaşamaz/yaşayamaz. Şehrin görünmeyen yüzüne de bakar, onun hatırlalarında yaşar ve saklı güzellikleriyle de tanış olur. İşte bu kitap, Eskişehir'le bu şekilde kurulan gönül bağının eseri olmuştur. Hatta denebilir ki Eskişehirlilere Eskişehir'i tanıtmıştır.

Dergisiz olur mu?

Atmaca, sadece şiirler, yazılar yazmadı. Kitaplar çıkarmadı. Türk Edebiyatı tarihi, onu şairliği yanında bir zamanlar epeyce ses getirmiş “Güneyesus” ve “Kırağı” dergilerindeki hizmetleriyle de anacaktır. Yine Eskişehir’de birlikte çıkardığımız “Ardıç” dergisi de bu listeye eklenmelidir. Ömrü kısa da olsa bu dergiyle de bu şehirde hoş bir seda bırakmıştır. Benim için ise daha özel bir anlamı vardır bu derginin. Çünkü birlikte emek vererek çıkarmıştık bu dergiyi. Bu yüzen onunla müşterek bir hatırlamız olarak oldukça benim açımdan özel bir yerde durmaktadır.

Tayyib Atmaca şimdilerde ise sanal platformda “Hece Taşları” ve “Açikkara” dergilerini çıkarıyor. Bu demektir ki şair, susmuyor, zamana teslim olmuyor, yazma ve yayılama eylemini devam ettiyor. Bu da şairin şiir için mücadeleşi anlamında her türlü takdiri hak ediyor.

Onu yeterince tanıdık mı?

Biz ise edebiyat ortamı olarak bu çabalarına rağmen ona fazlasıyla hak ettiği ilgiyi gösterebilmiş ve değer verebilmiş değiliz. Çünkü şairce tutumu tevazuya dayanıyor, işin artistliğinin peşinde değil.. Ama bu durum sadece onun için değil, merkeze uzak her şair için aynıdır. Çünkü merkez, şire Anadolu'dakiler gibi bakmaz. Eş dost ilişkileri, görünürlük ve artistçe tutumlar öne çıkar. Bunlar ise Atmaca'ya uzak şeylerdir.

Gerçi onun böyle bir derdi yok. O sessiz akan ırmaklar gibi kendi tenhasında şiirlerini yazmayı sürdürüyor. İnanıyorum ki gelecekte bu emeklerinin kadri bilinecektir. Fakat şimdilerde yankısız kalmanın imtihanını yaşıyor diyeceğim ama mutlaka onun şiir ikliminde nefes alıp veren özel okuyucuları da mutlaka vardır.

Fakat durumun böyle olduğunu varsayıarak bunu başka bir sebebe daha bağlayabiliriz. O da şiirlerinin halk şiri tarzında değerlendirilmesi. Fakat bu durum aslında onun değil bakanların sorunudur.

Zira onun böyle bir takıntısı, derdi yok. Kendisi “Veznin millisi olmaz. Şair sesini hangi tür şiirde ilmek ilmek dokuyabiliyorsa o tarz ona daha yakındır.” diyen biridir. Dikkatli bir göz, onun serbest ölçüyü de kullandığını ve onun daha çok “serbest hece” şairi olarak görülmesi gerektiğini anlamakta gecikmeyecektir. Fakat mevcut edebiyat ortamının böyle bir sorunu var maalesef. Her dergi, kendi tarzının dışındaki şiirlere mesafeli bakmaktadır.

“Herkes kendi şiirini söyler”

Bütün bunlar bir yana “herkes kendi şirini söyler” diyerek özgün duruşunu ifade eden bir Tayyib Atmaca şiri vardır karşımızda. Mesela “Şu kara perdeyi hüznün yüzüne/Bir günden bir güne çeken olmadı/Vurdular hasreti gündüz gözüne/Dönüp de ardına bakan olmadı.” şeklindeki bu bir tek dörtlükle onun diğer şiirlerinin manası, mahiyeti, sesi hakkında bilgi vermeye yetmektedir. Buna göre söyleyecek olursak onun şiri yüzlerce yıllık Anadolu şiir geleneğinin günümüze bir yansımasıdır. Sağ yanında Abdurrahim ve Bahattin Karakoç; sol yanında Bestami Yazgan durur. Biraz daha geride Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihni, Karac'oğlan, Yunus Emre, Âşık Veysel ses verir. Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Dilaver Cebeci, Arif Nihat Asya gibi ustalar ise hep yanı başındadır. O böyle bir geleneğin vefalı bir takipçisi olarak şiir söylüyor. Yani onda köksüzlük gibi bir sorun yok. Tamamen yerli ve millî bir duruşa ve duyuşa sahip. Bilmese de görmesek o bizim şairimiz, bu topnakların, bu kültürün şairi.

Tayyib Atmaca şiirinde, bu beslenme kaynaklarından dolayı dikkati çeken ilk özellik, onun şirinin geleneğin ikliminde yeşeren bir şiir olmasıdır. Bu yüzden gerek ses, gerek biçim ve öz olarak son derece tabii, içten ve kalbe dokunan bir şíirdir onun şiri. Şair, köklerinden kopmadan doğrusu zamanın anlayışına da fazlaca itibar etmeden kendi ifadesiyle açığı “patika” da şiir yolculuğunu sürdürmektedir. O bu tavrı “Sırtımı geleneğe yaslayıp halk şirini yeniden yorumlamaya çalışıyorum.” şeklinde özetliyor. Mühim olan onun şirini sadece bugünün penceresinden bakarak değil geleneğin penceresinden de bakarak değerlendirmek.

Geleneği yeniden üretmek

İşin gerceği böyledir ama onu yeni tarz şirin dışında görmek de bir haksızlık olacaktır. Çünkü

günümüz şiirine dâhil edebileceğimiz örnekler vermektedir. Bunu böyle görmeyenler için ise şu soruyu sormak gereklidir: Hece ile geleneği yeniden üreterek, çoğaltarak yazılan bir şiir yeni denilmeyi hak etmeyecek de ne hak edecek? Amacının böyle bir şey olduğunu kendisi de söylüyor zaten. “Şunu söyleyebilirim. Evet, benim şiirim sırtını geleneğe yaslayan zaman zaman halk şiirinin bütün unsurlarını içinde barındıran ama aynı zamanda hecenin akış ritmi ve kafiyelerinden de faydalananlarak yazdığım serbest hece şiiridir.”

Tayyib Atmaca, sadece şair olarak değil başta da söylediğim gibi şahsiyet olarak da değerlendirilmesi gereken bir isimdir. Zira bu iki özelliği varlığında bütünlestiren isim bulmak günümüzde hayli zordur. Onda bu manada tam bir tutarlılık görülür. Bunu Atmaca ile olan 20 yıllık tanışıklığımızın/dostluğumuzun tecrübesiyle söylüyorum. Onunla Ardiç çıkarken iki yıl aynı kurumda çalıştık. Beş yıl boyunca ise Eskişehir'de birlikte olduk. Şunları söyleyebilirim. Atmaca deyince tevazu, dostluk, samimiyet, mahviyet, paylaşma, vefa gelir aklıma... Bunlara daha pek çok müspet özellik eklemek mümkün elbette. Ona erdem bırcunda dememin önemli bir sebebi de işte şahsiyetinde taşıdığı bu özellikler. Diyebilirim ki insanın bir dostu olacaksa Atmaca gibi olsun. Ne var ki şimdi Eskişehir'den ayrıldı. Bu yüzden hayatında büyük bir boşluk oluştu. Ama kalpler, dualar için mesafe yoktur. Kendisinden razıyım. Allah da ondan razı olsun ve çalışmaları daim olsun. Nice şiirleriyle şiir ırmağımızı beslemeye, gönül bahçemizi çiçeklendirmeye devam etsin.

شعرین اردم بورجوندا بیر شاعر طیب آتماجا

مڪطفىي اوزچەلىك

آتماجانى دا بؤيله بيرى اولاراق گۈرمە يە باشلارىز. شعر كىتابلارى بىر بىر ياييملانماغا باشلار. ايلك ايکى كىتاب "حوزونلارىن دوبونو (١٩٨٠)" و "كولونگون داشسالارا چىزدىغى ناخىش" (١٩٩٣) آدلارىنى داشىپ. دوغروسو، ايلك كىتابلار اوچون سون درجه اصابتلى بىر آلاندىرىمادىر بىر. معلوم، حوزون شاعرلىغىن اولمازسا اولماز دوغوسودور. كولونگ ايسى، "داشلارى پارچالاماقدا قولانىلار اىكى اوچو دا ايتى قازما" دئمكدىر. دولايىسىپىلا شعر، بو آلاندىرىمایلا بىر چىلەنин و غىرتىن آدى اولاراق چىخماقدادىر قارشىمىيغا. سونرا دوامى گلىيىز: "ساري كىتاب" (١٩٩٧)، "مندە يانان توركى سىنە سۇتۇر" (٢٠٠٤)، "اوزون اينجە بىر توركو" (٢٠١٠)، "عاشيقىلار مجليسى" (٢٠١٤) بونلارا بىر دە محمد گۈزۈقا را ايله بىرلىكده يازىقىلارى "سۆز آچارى" (٢٠١٤) و "تمىزە چىكىلىم زۇمور دفتىرى" ٢٠١٧ كىتايىنى آرتىرىدىغىمېزدا آتماجانىن شعر كلىياتىنى هله لىك تمامالاممىش اولورۇ.

شاعرین يىينى يولچولوقلارى

آتماجانىن يازدىقلارى سادە جە شعر دگىل البتە. هر شاعرین يولو اتىندە سونوندا دنه مە يە دە چىخار. اونونكى دە اۋىلە اولور. "مە جزر واختلارى" (٢٠٠٤) "گىنجە واردىياسى" (٢٠٠٦)، "ابم كوشاغى نىن آلتىندا" (٢٠١٠) و "اوچو يانىق مكتوبىلار" (٢٠١٧) آتماجانىن اوچوجوپلا بولوشدوغو دنه مە كىتابلارى اولاراق اوخورلا بولوشور. بونلاردا دا موڭمەل بىر شعر دادى واردىر. چونكى بىر شاعرین قلمىندەن چىخمىشىلاردىر. بو اوزدن اونلارى اصليندە منشور شعر اولاراق گۈرمک داها دوغرو اولاجاقدىر. من شخسا اونلارى داها چوخ بؤيله گۈرۈپ سوئىدىم.

آتماجانىن دنه مە توروندە اۋىنلى گۈرۈپ بىر باشقا كىتابى اىسىه اوزونجا بىر سوره قالدىغى ائسىكى شەھر اوچون يازدىغى "ائسىكى شەھرین ائسىكىمە يىن اوزلىرى" (٢٠١٤) كىتابى دىر. بىلەنديبىي كىمىي هەر شاعر، ياشادىغى شەھرى دە آنلاتىمادان ائدەمز داها دوغروسو ائتمەمەلىدىر. چونكى بىر شاعر، او شەھرەدە هەرھانكى بىرى كىمىي ياشاماز ياشايماماز. شەھrin گۈرونەمە يىن اوزونە دە باخار، اونون خاطىپە لرىنندە ياشار و ساخلى گۈزلىكلىرىلە دە تانىشىش اولور. ايشتە بىر كىتاب، ائسىكى شەھرلە بۇ شكىلە قورولان كۇنۇل باغى نىن اشىي اولموشدور. حتى دئىيىلە بىلە كى ئىسىكى شەھرلىلە ائسىكى شەھرى تانىتىمىشىدىر.

درىگىسىز اولور مو؟

آتماجا، سادە جە شعرلە، يازىلار يازىمادى. كىتابلار چىخارمادى. تۈرك ادبىياتى تارىخي، اونو شاعرلىبىي يانىندا بىر زامانلار اپ ائيچە سىس گىتىرمىش "گونى سو" و "كىراغى" درگىلىرىنندە كى خىدەمتلىرىلە دە آناجاقدىر. يىننە ائسىكى شەھرەدە بىرلىكده چىخاردىغىمېز "آردىج" درگىسى دە بىر لىستە يە اكلنەمەلىدىر. عۆمەر قىسادا اولسا بىر درگىلىلە دە بىر شەھرەدە خوش بىر صدا بىراخمىشىدىر. منىم اوچون اىسىه داها اۆزلى بىر آنلامى واردىر بۇ درگىنى نىن. چونكى بىرلىكده امك وئەرك چىخارمىشىدىق بۇ درگىنى. بۇ اوزن اونونلا مشترىك بىر خاطىپەمىز اولاراق اولدوچجا

بەھەت نجاتىكىل، اونلو "شعر بورحالارى" يازىسىندا شاعرین شعر يولجولوغۇ بوبونجا اوج بورجىدان "غۇربىت، حىسرت و حىكمەت" بورحالارىندان كىچدىيىنى سوئىلر. دوغروسو طىب آتماجانى هەم شعرى هەم دە شخصىيەتى اتىپارىيلە تانىيىنلار، بۇ بورحالارا بىر دە "اردم" بورجونو علاوه ائتمەك دوروموندادىرلار. چونكى اوستاد شاگىرد ايليشكىسى ايله يىتىشىن، گلنگىن بىلسىن، بونون نتىجە سىنە نفسى نىن فىيسيلىتىلار بىن قولاق وئىمە يەرك تواضع صاحبى اولماگى ان بؤىوك دىئر اولاراق سئچن يەنى شاعر اخلاقى ايلا اخلاقىلەمەش اولان شاعرین بولوندۇغۇ بورجىدور اردم بورجو. بۇ سادە جە منىم قناعتىم دە دىگىلىدىر. مىلا حاققىندا يازىلان بىر دىرنىدىرىمە دە بونا تىماس ائدىلەرك اونون "شەرلىرىنندە اينسان اوغۇلونون يئتىرىدىيى اردىملە اىشارات ائدىن و بونلارى خاطىپەلادان، كىن و نفترتىن اوزون ئۇمۇرلۇ اولماماماسىنىي، اينسانلارىن سئوگى اورتاق بایداسىندا بولوشماسى گۈركىدىيىنى يۇنوس وارى بىر ادىيلا سوئىلەين بىر شاعر" اولاراق تانىيدىلىپ. ايندى طىب آتماجا، بۇ اوزدن بوجۇن آدى شاعرە چىخان فقط ان چوخو بۇ نىتەلىكلىرە هايلى اوذاق شاعرلە توبىلولوغۇ آراسىندا هەر شئى دە اۋىجە "اردىملە بىر شاعر" اولاراق گۇرۇلمە لىدىر.

شاعرین امتحانلارى

بو اۆزلىكىدە كى شاعرلە، توبىراغا دوشموش توخوملار كىمى دىر. يئرین آلتىندا اوزونجا بىر سورە عادتا يوخ كىمى دىرلەر. اۋىجە درىنلەر كۆك سالارلار. اونلارى گۈرە بىلەمەمىز اوچون توبىراغا آلتىنداكى چىلەلرېنى تامامالماڭارى گەرە كىر. گونو گلىب او ساغلام كۆكلىرىنە ياسانلىيپ توبىراغى ياردىقىلارىندا اىسىه يئنە فرق اندىلەمە يە بىلەلرلەر. زىرا قىر چىچە يى حۆكمەنەدە دىرلەر. اونلارى آنچاق، طبىيەتەن آچىلانلار، اۋىلەلەسى گۈزلىكلىرىن دالىنچا اولانلار بىلەپ گۈرە بىلەلرلەر. اونلار، توبىراغىن اۆزسۈلارىپلا بىسلەنەيشىلدە دىر. توبىرالا بىرلىكده سو، هاوا و آتش امتحانلارىندان دا كىچمەيشىلدە دىر. ايندى سىرا ماھنى لارنى شەرلىرىنى سوئىلەمە يە گلەمېشىدىر.

بونون يولو اىسىه درگىلىدە كىندىنى ايفادە ائتمەكدىن كىچمەك دە دىر. اۋىلە دە اولور. طىب آتماجا، قىر چىچكلىرى كىمىي سادە، ايرماقلار كىمىي جوشقولو و درىن شەرلىرىلە اۋىجەلەرى "دۇلۇن آى" "قارادلن" و كىنديسى نىن دە ياييمىنا قاتقىدا اولوندۇغۇ "گونى سو"، "كىراغى" كىمىي درگىلىدە گۈرۈنور. سونرا بونلارا "تۈرك ادبىياتىي"، "تۈرك دىللىي"، "مېلىلى كولتۇر"، "مېينا"، "قارچىچە يىي" "پالان تۆكىن"، "سۇوهان"، "تېپە ادبىيات"، "يىددىي اىقلىيم"، "يۈلچۈجۈ" "ايتكى دوشلر"، "لىكىا"، "آردىج"، "بىر نقطە"، "قارداش ادبىيات" "قوشلۇق واختىي"، "حرفاً" كىمىي درگىلىر اكلهنىر. بۇ درگىلىدە ائيچە شەرلىرى چىخار. بونلارىن او ايلىرلەدە ايلگىلىلە تعقىب اندىلەن اوكخونان متىنلر اولدۇغۇ محقق دىر.

كىتابلى شاعر اولماق

شەرلىرى درگىلىدە ياييملانان هەر شاعرین روياىسى البتە بىر گون "كىتابلى شاعر" اولماقدىر. ايندى واخت تمام اولدۇغۇندا

بىزىم شاعرىمىز، بو توپراقلارىن، بو كولتۇرون شاعرى. طېپ آتماجا شعرىنىدە، بو بىسلنەمە قايناقلارىندان دولابى دقتى چكىن ايلك اۋىزلىك، اونون شعرى نىن گلنگىن اىقلىميمىندە ياشىران بىر شعر اولماسىدىر. بو اوزدن گرک سىن، گرک بىچىم و اوز اولاراق سون درجه طبىعى، اىچدىن و قىلبه توخونان بىر شعىدىر اونون شعرى. شاعر، كۈكلەرىندن قوپىمادان دوغروسو زامانىن آنلايىشىينا دا فازلاجا اعتبار ائتمەدن كىنى اىفادەسىيەلە آچىغى "پاتىكا" دا شعر يولجولوغونو سوردورمكەددىر. او بو رفتارىنى "سېرىتىمى گلنگە ياسالايىب خالق شعرىنى يئنى دن يورو ملاماغا چالىشىرام."

شىكلىنىدە اۋزتله بىر. مهم اولان اونون شعرىنى سادە جە بوگونون پنجرەسىيەن باخاراق دېگىل گلنگىن پنجرەسىيەن دە باخاراق دېرىلندىرىمك.

گلنگى يئنى دن اورتمك اىشىن گئوجىكى بۇيىلەدىر آما اونو يئنى طرز شعرين دېشىيەندا گۈرمك دە بىر حاقسىزلىق اولاراقدىر. چونكۇ گۇنومۇز شعرىنى داخىل ائدە بىلە جىگىمىز اۋرنىكلەر وئرمكەدەدىر. بونو بۇيىلە گۈرمە يىنلە اوچون اىسە بو سورونو سورماق گرە كىرى: هئجا ايله گلنگى يئنى دن اورتەرك، چوخالداراق يازىلان بىر شعر يئنى دېبىلەمە يى حاق ائتمە يە جك دە نە حاق ائدە جك؟ آما جى نىن بۇيىلە بىر شئى اولدوغونو كىنىسى دە سۈيلۈپور ذاتا. "بۇنو سۈيلىيە بىلەرىم. بىلە، منىم شعريم سېرىتىنى گلنگە ياساليان زامان خالق شعرى نىن بوتون عنصورلارىنى اىچىنده بارىندىرىان آما عىنى زاماندا هئجانىن آخىش رىتمى و قافىيەلەرىندن دە فايдалاتىلاراق يازىدېغىم سرىست هئجا شعريدىر."

طېپ آتماجا، سادە جە شاعر اولاراق دېگىل باشدادا سۈيلىدەيىم كىمى شىخىسيت اولاراق دا دېرىلندىرىلەمەسى گركن بىر ايسىمدىر. زىبرا بو اىكى اۋىزلىكىي وارلىغىنىدا بوتۇنلىشىرىن اىسە بولماق گۇنومۇزدە خىلىچىنىدىر. اوندا بو معنادا تام بىر توتارلىقىك گۈرۈلۈر. بونو آتماجا ايله اولان ۲۰ اىللىك تانىشلىغىمېزىن/ دوستلۇغومۇزون تجربىيەسىيەلە سۈيلۈپورم. اونونلا آردىج چىخاركىن اىكى ايل عىنى قورۇمدا چالىشىدىق. بىش ايل بويونجا اىسە ائسکى شەھىرە بىرلىكىدە اولدوق. بونلارى سۈيلىيە بىلەرىم. آتماجا دېيىنچە تواضع، دوستلوق، صىميمىيت، پايانشما، وفا گلىرى عاغلىما بونلارا داها لاب چوخ مېبت اۋىزلىك اكىلەمك مومكۇن البتە. اونا اردم بورجوندا دئمەمین اونىملى بىر سببى دە ايندى شىخىسيتىنىدە داشىدىغى بىر اۋىزلىكلىرى. دئىيەبىلىرىم كى اينسانىنى بىر دوستو اولاچاقسا آتماجا كىمى اولسۇن. نە وار كى شىيمدى ائسکى شەھىرەن آيرىلىدى. بو اوزدىن حياتىمدا بويوك بىر بوشلوق اولوشدو. أما قىبلەر، دعالار اوچون مسافە يوخدۇر. كندىسىيەندا راضىيەم. الله دا اوندان راخصى اولسۇن و چالىشمالارى دايىم اولسۇن. نئچە شعرلىرىلە شعر اىوماگىمېزى بىسلەمە يە، كۆنۈل باچچامىزى چىچكلىنىدىرىمە يە دوام ائتسىسىن.

منىم آچىمدا انۇل بىر يئرەدە دورماقدادىر. طېپ آتماجا ايندىلىرەدە اىسە سانال پلاتفورما "هئجا تاشلارى" و "آچىق قارا" دېرىلەرنى چىخارىرىن. بو دئمكىدىر كى شاعر، سوسىمۇر، زامانا تىسىلىم اولمۇر، يازما و يايىملاما ايشىنى دوام ائتدىرىپور. بو دا شاعرىن شعر اوچون مجادله سى آنلامىندا هر تورلو تقدىرىي حق ائدىر.

أونو يئترىنچە تانيدىق مى؟

بىز اىسە ادبىيات اورتامى اولاراق بو چابالارىنا راغماً اونا فازلاسىيەلا حاق ائتدىبىي ايلگىنەن گۆستەرە بىلەمېش و دېر وئرە بىلەمېش دېلىمىز. چونكۇ شاعرچە تواضعە دايانيز، ايشىن آرتىيستىليغىن پىشىنەدە دېلىمىز.. آما بو دوروم سادە جە اونون اوچون دېلىمىز، مۆركە اۋراق هر شاعر اوچون عىنىدىرىپور. چونكۇ مرکز، شعرە آنادولودا كىيىلەر كىيمى باخماز. ائش دوست ايليشكىيلەرى، گۈرۈنۈرلۈك و آرتىيستىجە توتوڭماڭلار اوزەن چىخار. بونلار اىسە آتماجا يَا اوزاق شىئىلەرىپور.

گۈچى اونون بۇيىلە بىر دردى يوخ. او سىسىز آخان اىرماقلار كىمى كىنى تەنھاسىيەندا شعرلىرىنى يازماگى سوردورور. اينانىزىرام كى گلە جىكەدە بىر امكلىرى نىن قدرى بىلەنە جىكەدەر. فقط شىمىدىرىلەدە يانقىسىز قالماقىن امتحانىنى ياشىپير دئىيە جىم آما مطلقاً اونون شعر اىقلىمەنەن نفس آلىب وئن اۋز اخوجولارى دا مطلقاً واردىر.

فقط دورومون بۇيىلە اولدوغونو وارسایاراق بونو باشقا بىر سببە داها باغلايابىلىرىز. او دا شعرلىرى نىن خالق شعرى طرزىنە دېرىلندىرىلەمىسى. فقط بو دوروم اصلىنىدە اونون دېلىمىز باخانلارىن سورونۇدور. زىرا اونون بۇيىلە بىر تاخىنتىسى، دردى يوخ. كندىسى "وزىن مىلىلىسى اولماز، شاعر سىسىنى هانكى تور شعرەدە بىلەمك ايلەمك تۆخۈبايلىرىسى او طرز اونا داها ياتقىنىدىر." دئىن و اونون داها چوخ "سلىست هئجا" شاعرى اولاراق گۈرۈلەمىسى گۈركەدىيىنى آنلاماقدا ئەجىيە كەمە يە جىكەدەر. فقط موجود ادبىيات اورتامى نىن بۇيىلە بىر سورونو وار تاسف. هر درگى، كىنى طرزى نىن دېشىنەدە كى شعرلىرە مسافەلى باخماقدادىر.

ھەركىس كىنى شعرىنى سۈيلىر

بۇتون بونلار بىر يانا "ھەركىس كىنى شعرىنى سۈيلىر" دئىيەر كەزگۈن دوروشونو اىفادە ائدىن بىر طېپ آتماجا شعرى واردىر قارشىمېيىزدا. مثلا "شو قارا پىرە بىر حوزونه بىر گوندىن بىر گونه چكىن اولمادى/وردو لار حىسىتى گۈندۈز گۈزۈنە/دونوب دە آردىنا باخان اولمادى." شىكلىنىدە كى بىر تك دۇرئاتلۇك بىلە اونون دىيگەر شعرلىرى نىن معنائى، ماھىيەتى، سىسى حاققىنىدا بىلگى وئرمە يە يېتىمكەدەدىر. بونا گۈرە سۈيلىيە جك اولورساق اونون شعرى يوزلۇرچە اىللىك آنادولۇ شعر گلنگى نىن گۇنومۇزە بىر يانسىماسىدىرىپور. ساغ يانىندا عبدالرەحيم و بهالالدىن قاراققۇچ؛ سول يانىندا بىستامى يازغان دورور. بىراز داها گىزىدە ارضروملى امراه، يايىورتلى ذهنى، قاراجاوغلان، يۇنوس امەرە، عاشقىق و يىصل نەھاد آسيا كىمى اوستادلار اىسە هېب يانى باشىندا دىر. عاريف سىس وئرىپور. نجىب فاضىل، سزاى قاراققۇچ، دىلاور جېجى، عاريف بىر گلنگىن وفالى بىي تىقىپ چىسى اولاراق شعر سۈيلىپور. يعنى اوندا كۆكسۈزلۈك كىمى بىر سورون يوخ. تماماماً يئرىلى و مىللەي بىر دوروشى و دوپوشى صاحىب. بىلەمەسک دە گۈرمەسک او

Hece Şiirini Temize Çeken Şair

○ Tacettin Şimşek

Giriş

Tayyib Atmaca, geleneğe bağlı çağdaş Türk şiirinin velut ve başarılı isimlerinden biridir. Hece şiirinin mirasını devralan şair, bu tarz şiiri yeni tecrübelerle zenginleştirme çabası içindedir. Onun şiirinde çok sayıda şekil denemelerine rastlanır.

Bu yazında *Temize Çekilmez Ömür Defteri* (Berikan Yayınları, Ankara 2017, 127 s.) adlı kitabında bir araya getirdiği şiirlerden hareketle Tayyib Atmaca'nın şiiri üzerine birtakım tespitler sıralanacaktır.

Kitabın bir başka özelliği, ilk ikisi hariç, kitaptaki şiirlerin başlıklarının ilk harfine göre alfabetik sıraya dizilmiş olmasıdır. Bu da bildiğimiz kadariyla bir ilktir.

Atmaca'nın Şiiri

Tayyib Atmaca zaman zaman serbest şiirin imkânlarını yoklasa da bütünüyle hece şairidir. Bu, doğup büyüdüğü coğrafyanın, beslendiği ana kaynakların, ses ve ritim duygusunun ona yüklediği bir sorumluluğtur. Ancak şair hecenin mevcut dörtlük, kafiye ve redif kalıpları içinde sabit kalmadan yeni terkipler oluşturmanın peşindedir. Mensubiyetini “âşık tarzi edebiyat” diye belirledikten sonra, bu tarza yenilikler getirmiş olması, Atmaca'nın ayırcı özelliği olarak dikkati çeker. Örnek olması bakımından Hece Taşları dergisinin sunuş yazılarında 11'li hece ölçülarıyla kaleme aldığı mîsraları alt alta değil de düzyazıcıda olduğu gibi yan yana ve paragraf düzende yazıyor olması, Atmaca'nın bu tarza getirdiği yeniliklerden biridir. Atmaca'nın Türk şiir geleneğine bağlılığını gösteren örnekler arasında kitabı ilk şiiri sayılabilir. Bu, onun divan, halk, tekke olmak üzere bütün şiir tarihine gönülden bağlılığını göstergesidir.

“Dua” şiiri, klasik dönem şairlerinin kitaplarına “münacaat” nazım biçimile başlamış olmasını hatırlatır. Söz konusu şiirde, Atmaca'nın, kitabın ilerleyen sayfalarında girişeceği şekil denemelerini sezdirecek bir tavır ortaya kor. Şiirde 7'li ve 11'li hece kalıpları iç içe kullanılmıştır. Üçer mîsrilik beş bentten oluşan şiirde, her bentte ilk iki mîsra 7'li, üçüncü mîsra 11'li hece ile yazılmıştır.

“Dua” (s.7), Atmaca'nın şiir ikliminin yer yer esma-i hüsna odaklı bir içerikle dolu olduğunu hissettirir. Şiirden verilecek mîsralar ve ilişkili olduğu Allah'ın isimleri, bu yorumu imkân verir niteliktedir.

İçimizden geçeni

Ve gelecek olanı

Bilen ve işiten sensin Allah'ım (Alîm, Semî)

İçi gamdan göçeni

Gözyasını içeni

Gören ve gözeten sensin Allah'ım (Basîr, Müheymin)

Yokluklarla sinayan

İmtihanla deneyen

Sarîp sarmalayan sensin Allah'ım (Hafız)

Ham sözleri yetiren

Canı cana yetiren

Rızki alan veren sensin Allah'ım (Rezzak)

Gam başıma toplandı

Dert içime saplandı

Derman sensin tabip sensin Allah'ım (Şâfi)

İslamiyet öncesinden beri Türk hece şiirinin vazgeçilmezi olan dörtlük nazım birimiyle kendini sınırlamayan Atmaca üç, beş, altı, yedi, sekiz, on, hatta on yedi mîsralı bentler kurar. Onluk bentlerle kurduğu şiirleri “muaşşer” olarak adlandırır. Bilindiği gibi “muaşşer” klasik dönem Türk edebiyatı nazım şekillerinden biridir ve aruzla yazılır. Atmaca, aruzla yazılan bir nazım şeklini hecenin dünyasına taşıır. Aynı şekilde “muhammes” de beşer mîsradan oluşan bentlerle kurulan bir nazım şeklidir. Atmaca, bu nazım şeklinin örneğini vererek hece şiirine katkıda bulunur. “Âşık Havası” ikinci başlığıyla yazdığı onar mîsrilik bentlerden oluşan şaire de “muhammes” adını koyması, Atmaca'nın biçim ve adlandırma konusunda geleneğin kalıplarını aştığını düşündürür.

Bir başka özgün örnek, Atmaca'nın Yunus Emre'nin “Göz Yumup Açımiş Gibi” ilâhisine yazdığı tahmis (beşleme) de klasik döneme ait bir nazımdır. Her beyti, önüne üçer mîsra ekleyerek aynı kafiye düzende beş mîsraya çıkarmak demektir.

Sinem ol yâr hasretiyle ezelden beri yanıkta

Gözüm yumuk olsa dahi kalbim her dem uyanıktır

Diller yalan söylese de kalpler olaya tanıktır

“İşbu söze Hak tanıktır bu can gördeye konuktur

Bir gün ola çika gide kafesten kuş uçmuş gibi” (s.43)

Kitaba giren “Nevruziye” adlı şiir de Atmaca'nın klasik dönem şiirine yakın durduğunu gösterir. Zira nevruziye, nevruz günlerinde padişaha sunulan kasidedir. Şiirin altına düşülen notta bu bilgi verildikten sonra nevruziyelerin “halk ozanları tarafından yazıldıkları” (söylendikleri) belirtilmiştir. Bu, şairin klasik edebiyatla halk edebiyatı arasında bir kesişme noktası olarak görülebilecek bir nazım türüne olan ilgisini ispatlar. Şiir incelendiğinde Atmaca'nın sadece tür olarak değil üslup olarak da farklı bir söyleyişin peşinde olduğu görülür. Yeniden

üretme, padişahlara sunulan kaside türünü günümüzde şairin “adaşım” dediği bir dostuna ithaf etmiş olmasıyla başlar. Kaside, beyitlerden kurulu bir nazım şekliyken Atmaca'nın altışar mîralî bentleri tercih etmesiyle devam eder. Sadece bentlerin son mîraları birbirile kafiye oluşturmuş, bent içi kafiye birkaç örnekle sınırlı kalmıştır. Asıl üslup farklılığı, bentlerin son mîralarında görülen ve Dede Korkut üslubunu çağrıştıran hitap ifadeleridir.

Canında çiçekler açsin hânim hey!

Ellerin bereket biçsin hânim hey!

Her günüün toy gibi geçsin hânim hey!

Gözlerini sekiz açsin hânim hey!

Sûriülsün obandan göcsün hânim hey! (s.79)

Atmaca, bazı şiirlerinin son bentlerinde tapşırarak (mahlas söyleyerek) aşık edebiyatı geleneğine bağlılığını sezdirir. Kitapta yer alan elli altı şirinden on besinde şair, aşıklar gibi tapşırılmıştır.

Yüreğine inceden nasıl yürütür bir sancı / Habersizce Atmaca uchuğunda anlarsın (s.11)

Sakarya'nın doğduğu yer sanma Atmacaya yârdı (s.20)

Ey Atmaca sözün var ya sazin yok (s.24)

Yalan dünya dizisinde rol oynamaya çalıştım / Düştü ihtiyar Atmaca avda bölümünden çıkardın. (s.51)

Ey Atmaca bir gün gelir olur yaşadığın yalan (s.70)

Ey Atmaca bu dünyanın malı mülkü sana yetmez (s.72)

Ey Atmaca bu toprağa konan elbet bir gün göcer (s.74)

Ey atmaca kaçar senden / Ne eşin evladın tanır (s.77)

Ey Atmaca korku nasıl gizlenir (s.83)

Atmaca yaşamız elliyi geçti (s.98)

Atmaca dünyada sanma kalacak (s.103)

Atmaca dilinde sözü yetirir (s.109)

Atmaca avını havada tutar (s.111)

Atmaca söz ile deşme yarayı (s.113)

Atmaca gözün yok kazda kargada (s.122)

Atmaca, kaleme aldığı çok sayıda koşma yanında “Hanifi Vural ile Atışma”, taşlama ve dudakdeğmez gibi örneklerde de aşık tarzı edebiyata yaslanır.

Sensiz lokma zehir olur yutamam

Yorgan yakar döşek batar yatamam

Gönül kuşum havalandır tutamam

Sanki karlı dağlar aşarım yârim (s.41)

Atmaca: *İnsanın insandan alıp verdiği*

Tatlı dil güler yüz gerisi yalan

Yüreğinin bahçesinden derdi

Çiçekleri koklar yarası olan

Vural: *Ehlinin nezdinde kırıp yarlığı*

Kolay değil gizli gizli sardığı

*Sarıp sarmalayıp cana kardığı
Mavisi yeşili karası olan (...) (s.52)*

Söz kuru küütge döndü sonunda

İblisler dolaşır insan donunda

İnsan şüphelenir oldu kanında

Namussuzluk artık başa taç oldu (s.46)

Kaçak yaşıyorsun gönü'l dağında

Elvan elvan çiçek kokan sevgili

Kar yağdı saçına şu genç çağında

Susarak kaşını yıkın sevgili (s.28)

“Her Yaprakta Yeşeren Bir Hatıra” (s.56-59) şekil olarak 11'li heceyle kaleme alınmış, içerik olarak Çanakkale Savaşlarının ruh ve manasını dile getiren bir destan olmasına rağmen, 17'şer mîralî altı bentten oluşan, kafiye düzeni bakımından özgür ve özgün bir metindir. Atmaca'nın hece ölçüsünü yenileme ve yeni imkânlarla genişletme arayışı, zaman zaman hüner sergileme çizgisine varır ve şair ilgi çekici deneylere girişir: Kitapta yer alan “4Çarpi4” başlıklı metin, bunlardan biridir. Atmaca'nın dört çekerli araç çağrışımından yola çıkarak yaptığı adlandırma, her mîrası dört hecelik kelimelerden oluşturma düşüncesine dayanır. Bu nedenle şiirde her mîrasa, dörder hecelik dört kelimeyle kurulur. Dört dörtlük olabilmesi için bentlerin de dörder mîrsadan kurulması beklenirken şair, muhtemelen okuyucuya şaşırtmak için bentleri beşer mîrasaya çıkarır. Böylece “4Çarpi4” düzenini bozar. Şiirde işçilik, her mîrsanın son kelimesinin bir sonraki mîrsanın başında tekrarlanması da öne çıkar. Örnek vermek gereklidir.

Türkülerle yüreğime dokunduğun gecelerde

Gecelerin saçlarını tarayarak dolaşırım

Dolaşırım hayallere düğümlenir hatırlalar

Hatırlalar hatırlımdan uzaklara kanatlanır

Kanatlanır yalnızlığım Kafdağı'ndan ötelere (s.8)

Sonuç

Atmaca, aşık tarzı şiri yeni şirin imkânlarıyla buluşturup zenginleştirir, bu yönüyle geleneği günüümze taşıyarak yenileme çabası içinde olan bir şairdir. Türk şiir tarihinin bütün birikimlerinden yararlanmak ister. Klasik dönemden ödünç aldığı nazım şekillerini hece şiriyle yeniden üretir.

Şiirindeki tema çeşitliliğine bakıldığından aşk, hayatı, ölüm, dünya, tarih şurru, mazlumların yanında yer alma, memleket sevgisi, inanç, dostluk, samimiyet, yalnızlık, öğretmen gibi kavramlar yanında şairin insanı var oluş ve tükenişlere ayna tuttuğu görülür. *Elli Yaş Şiiri* ile Bayırbüyük Türkmenlerine ithaf edilen *Diriliş Sancısı*, gibi örnekler, şairin hassasiyet çizgisinin kültürel ve coğrafi anlamda nerelere uzandığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

هئجا شعرینى تمیزه چکن شاعر

تاج الدین شیمشک

گیريش

طیب آتماجا، گلنگە باغلى چاغداش تورك شعرى نىن ولود و باشارىلى ايسىملىرىندن بىرىدىر. هئجا شعرى نىن ميراثىنى دئورالان شاعر، بو طرز شعرى يئنى تجرووبەلر لە زنگىنلىشىرىمە تلاشى ايچىندهدىر. اونون شعرىنىدە چوخ ساييدا شكىل دنه مەلرینە راستلانىر.

بو يازىدا تمیزه چكىلمز عۆمۈر دفترى (برىكان يايىنلارى، آنكارا ۲۰۱۷ ص.). آدلى كىتابىندا بىر آرایا گىتىرىدىي شعرلەن حركتە طیب آتماجانىن شعرى اوزرىنە بىرتعداد تېيتىلر سىرالانا جاقدىر. كىتابىن بىر باشقۇ اۆزلىسى، ايلك اىكىسى خارىج، كىتابداكى شعرلەرن باشلىقلارى نىن ايلك حرفينە گۆرە ئەلباتىك سىرایا دىزىلەمىش اولماسىدىر. بو دا بىلدىسىمىز قدر بىلە بىر ايلكدىر.

آتماجانىن شعرى

طیب آتماجا زامان سربىست شعرىن ايمكانلارىنى يوخلاسادا بوتونوyle هئجا شاعرىدىر. بو، دوغوب بؤيودو يو جغرافيانىن، بىتلەنديي آنا قايناكالارىن، سس و رېتىم دويغوسونون اونا يوكلەدېيى بىر سوروملۇقدور. آنجاق شاعر هئجانىن موجود دئور تولوك، كافىيە و رديف كاليپلارى ايچىنده ثابت كالمادان يئنى ترکىپلەر اولوشتورمانىن پشىنەدەدىر. منسوبىيتنى "اشىك طرزى ادبىيات" دئىيە بىلە دىكىن سۈزرا، بو طرزە يېئىيلكىلەر گىتىرىمىش اولماسى، آتماجانىن آيىرىجى اۆزلىسى اولاراق دقتى چكىر. اورنڭ اولماسى باخىمېندان هئجا تاشلارى درگىسى نىن سونوش يازىلارىندادا ۱۱ لى هئجا اولچۇسۇyle قلمە آدىغى مىصراع لارى آلت آلت دىگىل دە، دوزيمازىدا اولدوغۇ كىمىي يان يانا و پاراگراف دوزەننەدە يازىر اولماسى، آتماجانىن بو طرزە گىتىرىدىي يئنى ليكىلەن بىرىدىر.

آتماجانىن تورك شعر گلنگىنە باغلىلىغىنى گۆستەرن اورنكلە آراسىندا كىتابىن ايلك شعرى سايلابىلىرى. بو، اونون ديوان، خالق، تكە اولماق اوزىزه بوتون شعر تارىخىنە كۇنۇلدىن باغلىلىغىنى گۆستەرگە سىدىرى.

"دعا" شعرى، كلاسيك دئونم شاعرلەرلى نىن كىتابلارينا "مناجات" نظم بىچىمىيەلە باشلايمىش اولماسىنى خاطرلايدىر. سۆز قونوسو شعرەدە، آتماجانىن، كىتابىن ايلرلە يىن صفحەلەرینە گىريشە جە يى شكىل دنه مەلرینى سزىدىرە جك بىر رفتار اورتاييا قويور. شعرەدە ۷لى و ۱۱ لى هئجا قالىلىرى ايج ايچە قولانلىيمىشىدىر. اوچ مىصراع لىك بئش بىندىن اولوشان شعرەدە، هەر بىندىدە ايلك اىكى مىصراع ۷لى، اوچونجو مىصراع ۱۱ لى هئجا ايله يازىلەمىشىدىر.

"دعا" (ص. ۷)، آتماجانىن شعر اىقلەمىنى نىن يئر يئر «اسماء الحسنی» اوذاقلى بىر ايچرىكىلە دولو اولدوغۇنو حىسە ئىتدىرىرى. شعرەدن وئريلە جك مىصراع لار و ايليشكىلى اولدوغۇ الله يىن ايسىملىرى، بو يوروما ايمكان وئرير نىئىتەلىكىدەدىر.

ايچىمىزىن دەن كئچەنلى و كئچەن دەن كەنلى

بىلەن و ئىشىدىن سنسن الله يىم (عليهم، سمع)

ايچى غەمدەن كۆچەنلى
كۆز ياشىنى اىچەنلى
گۇرۇن و گۇزەن سنسن الله يىم (بصیر، مەھىمەن)

يۇخلوقلارلا سىنىايان
ايەتحانلا دەنەين
سارىب سارمالايان سنسن الله يىم (حافظ)
خام سۆزلىرى يېتىرىن
جانى جانا يېتىرىن
رۇقى آلان وئرن سنسن الله يىم (درزاق)
غەم باشىمما توپلاتدى
درد اىچىمە ساپلاندى
درمان سنسن طبىب سنسن الله يىم (شافع)

ايسلامىيەت اوزىجه سىنىدىن بىرى تورك هئجا شعرى نىن
وازكىچىلەمىزى اولان دئور تولوك نظم بىرىمىيەلە كەندىنى سىنىپولامايان
آتماجا اوج، بئش، آلتى، يىئدى، سككىمىز، اون، حتى اون يىئدى
مېصراعلى بىنلىرى قورا، اونلوق بىنلىرلە قۇردوغو شعرلەرى "معشر"
اولاراق آدلاندىرىرى، بىلىندىبىي كىيمى "معشر" كلاسيك دئونم تورك
ادبىياتى نظم شكىللەرەن بىرىدىرىر و عروضلا يازىلىرىن. آتماجا،
عروضلا يازىلان بىر نظم شكلىنىنى هئجانىن دونياسىندا داشىرى.
عىنىنى شكىلەدە "مۇخەممەس" دە بئش مېصراع دان اولوشان بىنلىرلە
قوروغان بىر نظم شكىلەدىرىر. آتماجا، بو نظم شكلى نىن اۋۇزگىنى
وئرەرگە هئجا شعرىنى قاتقىدا بولۇنور. "عاشىق ھاواسى"
ايکىنچى باشلىغىيلا يازىدىغى اون مېصراع لىك بىنلىرلەن اولوشان
شعرە دە "مۇخەممەس" آدىنىنى قوبىماسى، آتماجانىن بىچىم و
اولاندىرىما قۇنوسوندا گلنگىن قالىبلىرىنى اشىدىغىنى دوشۇندورور.
بىر باشقۇ اۆزگۈن اوزىنك، آتماجانىن يۇنوس امرەنن "گۆز يوموب
اچمىش كىيمى" الھى سىينە يازىدىغى تخمىسىدىر (ص. ۴۳-۴۵).
تخمىسى (بىشلەمە) دە كلاسيك دئونمە عايد بىر نظمدىرىر. هەر
بىتى، اوئونە اوج مېصراع اكله يەرك عىنىنى قافبىيە دوزەننەدە بئش
مېصراع ياخىرماق دەنمكىدىر.

سىنەم اول يار حىسىتىلىه ازىلدىن بىرى يانىقىدىر
گۆزۈم يوموق اولسا داهى قلىيەم ھەر دە اويانىقىدىر
دىللەر يالان سۆيلىسە دە قلب لەر اولايا تانىقىدىر
ايشىبو سۆزە حاق تانىقىدىر بۇ جان گۇۋەدە يە قۇنوقۇدۇر
بىر گۇن اولا چىخا گىئە قفس دن قوش اۆچمۇش كىيمى" (ص. ۳۴)

كىتابا گىرين "نوروزىي" آدلى شعر دە آتماجانىن كلاسيك دئونم شعرىنى ياخىن دوردوغۇنۇ گۆستەرىر. زىبرا نوروزىيە، نوروز گۇنلەرنىدە پادىشاھا سونولان قىسىدەدىر. شعرىن ئەلتىندا دوشۇلۇن نوتدا بۇ بىلگى وئريلەتكىن سونرا نوروزىيەلرین "خالق اوزانلارى طرفىنندىن يازىلىقلارى" (سوپىلەنلىكلىرى) بلېرىتىلمىشىدىر. بۇ، شاعرىن كلاسيك ادبىاتلا خالق ادبىياتى كەندىنىدا بىر كىسىشىمە نقطەسى اولاراق گۇرۇلە بىلە جك بىر نظم تورونە اولان ايلگىسىنى اشباھلاش. شعر اينجە لەندىبىيەن دە آتماجانىن سادەجە تور اولاراق دەگىل اوسلوب اولاراق دا فرقلى بىر سۈپەلە يېشىن آردىندا اولدوغۇ گۇرۇلۇر. يئنى دن اورتىمە، پادىشاھلارا سونولان

قصیده توروونو گونوموزده شاعرين "آداسىيم" دئدييى بير دوستونا اتحاف آتىميش اولماسىيلا باشلار. قصیده، بىيتىردن قوروولو بير نظم شكلى ايكن آتماجانين آلتى مىصراعلى بىندرلى ترجىح آتىمەسىيىلە دوام ائدر. ساده جهه بىندرلىن سون مىصراع لارى بىرىپېرىپەلە قافىيە اولوشدورموش، بند اىچى قافىيە بىرنئچە اورنكلە سىنىپەلى قالمىشىدىر. اصيل اوسلوب فرقلى ليبي، بىندرلىن سون مىصراع لارىندا گۈرۈلن و دده قورقۇد اوسلوبىونو چاغرىشىدىران خىطاب ايفاھلىرىدىر.

جانىندا چىچكلىر آچسىن خانىم هى! اللرىن بركت بىچىسىن خانىم هى! هر گونون توى كىيمى كىچسىن خانىم هى!

گۈزلىنى سككىز آچسىن خانىم هى! سورولسىون اوياندان كۈچسون خانىم هى!

آتماجا، بعضى شعرلىرى نىن سون بىندرلىنن تاپشىواراق (مخلص سؤيلە يەرك) عاشيق ادبىياتى گلنگىنه باغليلىغىنى سزدىرىپ. كىتابدا يېر آلان اللى آلتى شурىدىن اون بىشىنندە شاعر، عاشيقىلار كىمى تاپشىروميسىدىر.

اورىيىنە اينجەن دېسىل يورور بير سانجى / خبرسىزجه آتماجا اچتۇرغوندا آنلارسان (ص. ۱۱)

اي آتماجا سۆزۈن وار يا سازىن يوخ (ص. ۲۴)

يالان دونيا دىزىسىنندە رول اوينامغا چالىشىدىم / دوشدو اىختىيار آتماجا آودا بۈلۈمدەن چىخاردىن. (ص. ۵۱)

اي آتماجا بير گون گلىر اولور ياشادىغىن يالان (ص. ۷۰)

اي آتماجا بو دونيانيين مالى مولكۇ سانا يئتمىز (ص. ۷۲)

اي آتماجا بو تۈرىغا قونانلىت بير گون كۈچر (ص. ۷۴)

اي آتماجا قاچار سىدىن / نە ائشىن اولادىن تانىر (ص. ۷۷)

اي آتماجا قورخۇ ناسىل گىزىلەنير (ص. ۸۳)

آتماجا ياشىمىمىز اللينى كىچىدى (ص. ۹۸)

آتماجا دونيادا سانما قالاچاق (ص. ۱۰۳)

آتماجا دىلىمندە سۆزو يئتىپىر (ص. ۱۰۹)

آتماجا أويىنى ھاوادا توتار (ص. ۱۱)

آتماجا سۆز ايلە دئىشمە يارانى (ص. ۱۱۳)

آتماجا گۆزۈن يوخ قازدا قارغادا (ص. ۱۲۲)

آتماجا، قلمە آلدىيى چوخ سايىدا قوشما يانىندا "حنىفي" وورال ايلە آتىشىما، داشلاما و دوداق دىمىز كىمى اورنكلرددە دە عاشيق طرزى ادبىياتا ياسلانىرى.

سنسىز لوقما زهر اولور اودامام يورقان ياخار دؤشك باتار ياتامام كۈنۈل قوشوم ھاوالاتىر توتامام سانكى قارلى داغلار آشaram يارىم (ص. ۴۱)

آتماجا: اينسانىن اينساندان آلىپ وئرىدىيى دادلى دىل گولر اوز گەتىرسىي يالان اورىيىن باغچاسىنندان دردىيى چىچكلىرى قوخلار ياراسى اولان اهلى نىن نزدىننە قىرىپ ياردىيى وورال: قولاي دىگىل گىزلى گىزلى ساردىيى سارىپ سارمالايىپ جانا كاردىيى ماويسىي ياشىلى قاراسى اولان (ص. ۵۲)

سۆز قورو كۆتۈپ دەندى سونوندا اپلىسىلر دولاشىر اينسان دونوندا

اینسان شوبىھەلەنیر اولدو کانىندا ناموسىزلىق آرتىق باشا تاج اولدو (ص. ۶۷)

قاچاق ياشىپەرسان كۈنۈل داغىندا
الوان الوان چىچك قوخان سئوگىلى
قار ياغدى ساچىندا شو گنج چاغىندا سوساراق قاشىنى يىخان سئوگىلى (ص. ۲۸)

"ھر ياپراقدا ياشران بير خاطىرە" (ص. ۶۵-۹۵) شكىل اولاراق 111لى هئاجا ايلە قلمە آلينمىش، اىچرىك اولاراق چاناق قالا ساواشلارى نىن روح و معناسىنى دىلە گىتىرەن بير دستان اولماسىنا راغما، 17 مىصراعلىك آلتى بىندىن اولوشان، قافىيە دوزەنلى باخىمېندان اۋزگۇر و اۋزگۇن بير مەتىن دىر.

آتماجانىن هئاجا اولچوسونو يئنى لەمە و يئنى ايمكانلارلا گىئىشلەتمە آرایىشى، زامان زامان ھنر سرگىلەمە چىزگىسىنىه وارىر و شاعر ايلگى چىكىجي تحقىق لەر گىرېشىر: كىتابدا يئر آلان "عچارىي" باشلىقلە مەتىن، بونلاردان بىرىدىرىپ. آتماجانىن دورد چىكىلى آراج چاغرىشىندا يولا چىخاراق ياپدىيغى آدلاندىرىپما، ھر مىصراعنى دورد ھېچالىق كىلمەلەردىن اولوشدورما دوشونجەسىنە دايانيپ. بو نەدنه شعرىدە ھر مىصراع، دورد ھېچالىق دورد كىلمەلە يەر قورولور. دورد دۇرتوڭوك اولابىلەمەسى اوچون بىندرلىن دە دورد مىصراع دان قورولماسى بىلەن ئىرکن شاعر، مەتمەلا اوخوجونو شاشىرىتىماق اوچون بىنلىرى بىش مىصراع يا چىخارىپ. بۈرلە جە "عچارىي" دوزەنلىنى پوزار.

شعرىدە ياشچىلىك، ھر مىصراع نىن سون كىليمەسى نىن بير سونراكى مىصراع نىن باشىندا تکوارلانماسىندا دا اونە اورنک وئرمك گەرە كىرسە توركولرە اورىيىمە توخۇندۇغۇن گىچەلەردىن گىچەلەن ساچالارنى داراياراق دولاشىرام دولاشىرام خايال لارا دوبىملەنير خاطىرالار قانادلانىر قانادلانىر يالنىزلىغىم قاف داغى نىدان اۋتەلەر (ص. ۸)

سۈچ

آتماجا، عاشيق طرزى شعرى يئنى شعرين ايمكانلاربىلا بولوشدوروب زنگىنلىشىدىن، بو يۇنوبىلە گلنگى گونوموزە داشىپەراراق يئنى لەمە چاباسى اىچىندا اولان بير شاعردىرىپ. تۈرک شعر تارىخى نىن بوتون بىرىكىملىرىنندە يارارلانماق يىستىر. كلاسيك دۇئىدىن اۋدونج آلدېيى نظم شكىللەرنى هئجا شعريپەلە يئنى دن قورور.

شعرىنندە كى معنا چىشىتىلىيىنە باخىلەيغىندا عشق، حىات، اوللوم، دونيا، تارىخ شعورو، مظلوملارىن يانىندا يئر آلما، مملكت سئوگىسى، اينانچ، دوستلىق، سەميمىيەت، يالنىزلىق، اوپىرىتىمن كىيمى قاوراملار يانىندا شاعرين اينسانى وار اولوش و توکنېشلەرە آينا توتدوغۇ گۈرۈلور. اللى ياش شعرى ايلە باييربوjac تۈركمنلىرىنە اتحاف آدىلىن دىرىلىشىن سانجىسى، كىيمى اورنكلە، شاعرين حساسىيەت چىزگىسى نىن كولتۇر و جغرافى آنلامدا هارالارا اوزاندىيغىنى گۈستەرمەسى باخىمېندا دقت چكىجىدىرىپ.

Uzun İnce Bir Türkü

اووزون اینجە بىر توركو

طېب آتماجا

O Tayyib Atmaca

Bağımızda kor gibi yanar hasret ateşi
Gözümüzün yaşını içimize dökeriz
Aramızda geçişe izin vermez dağlar var
Sen canını yoluma sermiş beni beklersin
Benim elim ayağım prangaya vurulu
Bir kanatlı kuş ile belki sana yeterim

Gözümüzün yaşını içimize dökeriz
İçimizde sevdanın tohumları yeşerir
Sanki yasak meyveyi koparmaya talibiz
Halimize bakarak adımıza çiğnerler
Bilmezler mi defterde yazılanlar okunur
Yazılımı silmeye gücü yetmez insanın

Aramızda geçişe izin vermez dağlar var
Ben yanında yetiştim koca Ferhat ustanın
Bana düşen kazmayı “Huu” diyerek sallamak
Dağ delinir bilemem külünk düşer başıma
Madem sana ulaşmak uzun ince bir iştir
Uzun ince bir türkү söyledikçe uzayan

Sen canını yoluma sermiş beni beklersin
Gözlerimin öňünden uyku akar su gibi
Gözlerini kaparsın yağmur biraz durulur
Kalkıp biraz gezersin bir firtına çevirir
Bir bakarsın saçına hafif hafif kar yağar
Uyanırsın bir sabah için dışın sombahar

Benim elim ayağım prangaya vurulu
Hayaline söylerim içimden geçenleri
Döşündeki sazinin telleri ben olurum
Sen oyulmuş erikten ses geliyor sanarsın
Sonra sesin tellerin tınısında kaybólur
Kulağıma dökülür içinin ezgileri

Bir kanatlı kuş ile belki sana yeterim
Ya bu zümrüdankadır ya motorlu bir kuştur
Sen mi beni alırsın yaşadığın şehir mi
Nasibimiz hangisi orasını bilemem
Sözü teslim etmeye mühletimiz olursa
Yuvasını yaparız kalbine Atmaca'nın

باغريمىزدا قور كىمى يانار حسرت آتشى
گۈزۈمۈزۈن ياشىنىڭ ايچىميمىزه تۈركىز
آرامىزدا كىچىشە ئىزىن وئرمىز داغلار وار
سن جانىنى يولوما سرمىش منى بىكلرسىن
منىم ئىيم آياغىم قاندالا وورولو
بىر قاناتلى قوش ايله بلکە سانا يئترم

گۈزۈمۈزۈن ياشىنىڭ ايچىميمىزه تۈركىز
ايچىميمىزدە سئودانىن توخوملارى ياشارىر
سانكى ياساق مئيوبى قوبارماغا طالىبىز
حالىميمىز باخاراق آديميمىز چىئىغىنلر
بىلەملىرى مى دفتردە يازىلانلار اوخونور
يازىلانى سىلمە يە گوجو يئتمىز اينسانىن

آرامىزدا كىچىشە ئىزىن وئرمىز داغلار وار
من يانىندا يئتىشىدىم قوجا فرھاد اوستانىن
منه دوشن قازمانى «ھوو» دئىھەرك ساللاماق
داغ دلينىر بىلەمەم كولونگ دوشىر باشىما
مادم سنە اولاشماق اووزون اينجە بىر ايشدىر
اووزون اينجە بىر توركو سؤيلدىكجه اوزايان

سن جانىنى يولوما سرمىش منى بىكلرسىن
گۈزلىمەن اۋۇنۇن دن اوېخۇ آخر سو كىمى
گۈزلىنىنى قاپارسان ياغمور بىرآز دورولور
قالخىب بىرآز گىزرسىن بىر فېرتىينا چئۈرىپ
بىر باخارسان ساچىنا هافيف هافيف كار ياغار
اويانىرسىن بىر صباح اوچۇن دىشىن سون باهار

منىم ئىيم آياغىم قاندالا وورولو
خىالىينا سۈپىرم ايچىمەن كىچىنلىرى
دؤشۇن دەكى سازىنىن تىللەرى من اولوروم
سن او يولمۇش ارىكىن سىس گلىرى سانارسان
سونرا سىسىن تىللەرىن تىنېسىسىن دە غىئىب اولور
قولاغىما تۈكۈلۈر ايچىننىن ازىلىرى

بىر قاناتلى قوش ايله بلکە سانا يئترم
يا بو زومرۇد عنقادىر يا موتوولو بىر قوشدور
سن مى منى آلىرسان ياشادىغىن شەھىر مى
ناسىبىميمىز هانكىسى اوراسىنى بىلەمەم
سۆزۈ تىلىم ائتمە يە مەھلتىميمىز اولورسا
يوواسىنى ياپارىز قلبىنە آتماجا نىن

Aşık Edebiyatının Günümüz Edebiyatına Uzanan En Güçlü Köprüsü: Tayyib Atmaca

İbrahim Eryiğit

Günümüz Türk Şiirinde üç ana damar var:

- 1) Divan Şiirinden beslenen şiir,
- 2) Halk Şiirinden beslenen şiir,
- 3) İkinci Yeni, Garip Akımı gibi akımlardan etkilenen şiir.

Aslında şiirin Divan veya Halk Şiiri diye kategorize edilmesine karşılık ama ne yazık ki ders kitaplarında ve Türk Edebiyatı tarihi kitaplarında yapılan bu tarz bir sınıflandırma genel kabul göründüğü için istemeyerek de olsa bu şekilde yapılan bir ayrimı kabulleniyor insan. Divan şiiri yazan şair halkın içinden gelen ve halkın içinde yaşayan biridir zaten. Avnî mahlaslı Fatih Sultan Mehmet veya Muhibbî mahlaslı Kanuni Sultan Süleyman gibi birkaç istisna dışında, doğumundan ölümüne kadar sarayda yaşamış bir şair yok zaten. Fuzuli, Nedim, Baki,...vs gibi bir çok şair halktan şairler. Ünlendikten sonraki yıllarda saray çevresinde itibar görmüş kişiler sadece. Aynı şekilde, Halk Şiiri tarzında şiir yazan birçok şairin Divan Şiiri ölçüyle, yani aruzla şiir yazdıkları bilinmektedir. Türk Şiirini Divan Şiiri, Halk Şiiri şeklinde değil de dönemlerine göre kategorize etmek daha doğru olacaktır diye düşünüyorum.

Hece ölçüyle yazılan her şiri Halk Şiiri diye zorunlu bir adlandırmaya tabi olan şiir için de söz konusu aynı yanlış sınıflandırma. Şöyle ki, günümüz Türkiye'sinde yaşayan herhangi bir şair, aruz veya hece ölçüyle veya serbest ölçüyle şiir yazabilir. Aruzla yazdığı şiir Divan Şiiri, heceyle yazdığı şiir Halk Şiiri, bunların dışında yazdığı şiir Serbest Şiir olarak adlandırıldığında ortaya çıkan tablo çok ilginç olacaktır. Burada şairin yaşadığı dönemdeki duyguları, düşünceleri, sevinçleri, hüzünleri,...vs gibi şairsel duyarlılıklarından çok, şiirinin şeklinin ön plana çıkması gibi bir garabet söz konusu olacaktır.

Halk Edebiyatı diye adlandırılan edebiyatın ana damarını Âşiklar Edebiyatının oluşturduğunu biliyoruz. Âşiklar Edebiyatının ürünleri genelde irticili olarak gerçekleştirildiği için, çoğu yazılı hale getirilmemiştir. Günümüze kadar ulaşan ürünlerin yazılı halde olanların çoğu da Türkiye dışındaki ülkelerin kütüphane ve müzelerinde yer almaktadır. Günümüzde Hece Şiiri denilen olgu, 15 Mart 2015 tarihinden itibaren dijital olarak yayımlanmakta olan Hece Taşları adlı dergide coşkuyla sürdürmekte-

dir. Derginin Yayın Yönetmenliğini Tayyib Atmaca, Son Okumasını Metin Özarslan ve teknik desteğini Yasin Mortaş yapıyor. Hece Şiirine dair poetik yazılar başta olmak üzere, birbirinden güzel hece şiiri örneklerinin ve şair deyişmelerinin (atışmalarının) yer aldığı dergi Türk Edebiyatımız açısından önemli bir boşluğu doldurmasının yanı sıra, Âşiklar Edebiyatının günümüzdeki önemli bir sesi olma işlevini sürdürmektedir.

Hüzünlerin Düğünü, Külungün Taşlara Çizdiği Nakış, Döş Defteri, Uzun İnce Bir Türkü, Âşiklar Meclisi, Söz Açıları, Atışma/Siir (Mehmet Gözükara ile), Sarı Kitap, Temize Çekilmez Ömür Defteri, Bende Yanan Türkü Sende Sönüyor, Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese adlı şiir kitapları, Gece Vardiyası, Ebemkuşağının Altında, Eskişehirin Eskimeyen Yüzleri, Med Cezir Vakitler ve Ucu Yanık Mektuplar adlı deneme kitapları olan Tayyib Atmaca, aynı zamanda 21 Mart 2018 tarihinden beri de *Açikkara* adlı bir mizah dergisi çikarmaktadır. Açık Kara dergisinde de ağırlıklı olarak hece şiirleri olmak üzere, serbest şirler, mizahi öykü ve denemeler yer almaktadır. *Hece Taşları* dergisinin ilk sayısının *Yola Çıkarken* başlıklı sunuș yazısından birkaç cümle alıntılmak istiyorum:

“Günümüzde şair kabul edilen, edebiyat dergilerinde boy gösteren bir sürü şairin karın gurultularını şiir diye yutturmaya çalışıklarını söylemeden geçmek kendimizle çelişmekten başka bir şey değildir. Bahse konu şairlere; ağıt, bayatı, destan, deyişme, divani, dua, fahriye, gazel, güzelme, hicviye, ilahi, kaside, koçaklama, koşma, mani, mersiye, muhammes, murabba, münacat, müstezat, naat, nazire, nefes, rubai, satranç, semâî, şahtiye, tahmis, taşlama, teknis, vs. türlerden haberdar olup olmadıklarını ya da hangi türden şirler yazdıklarıını sormaya çalışmak emin olun çoğunuğun belki de bu türlerin isimlerini ilk defa duyduklarını kendi kendilerine söyleyeceklerdir.

Her devrin kendine göre bir şiir anlayışı olabilir ama gelenekten beslenmeden kendi devrinin şiriini yazmaya çalışmak âmâların fili tarifine benzer.

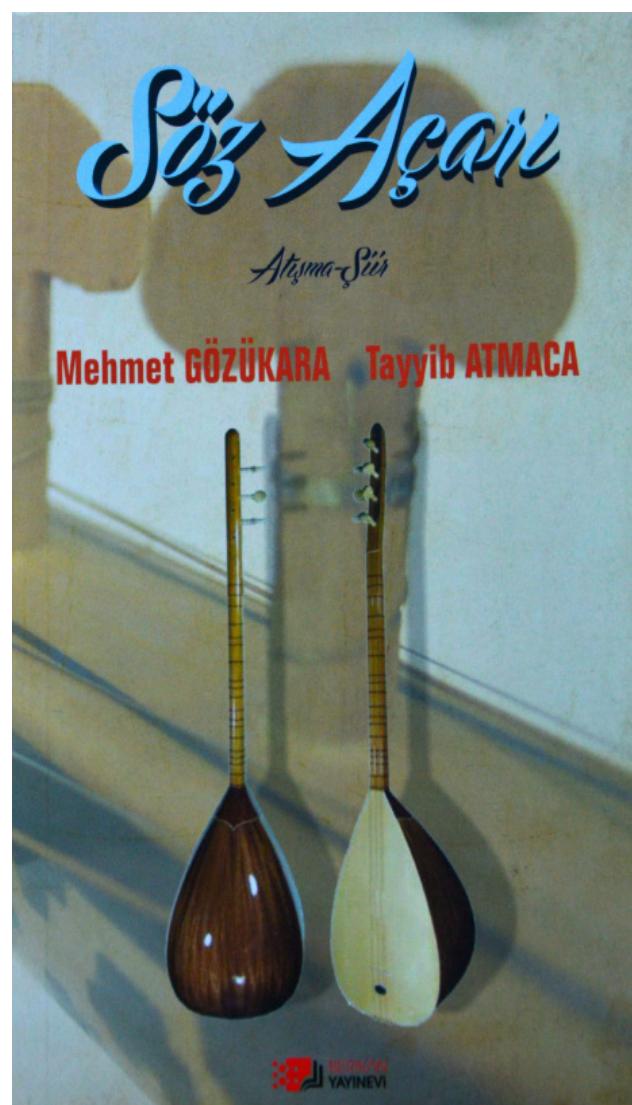
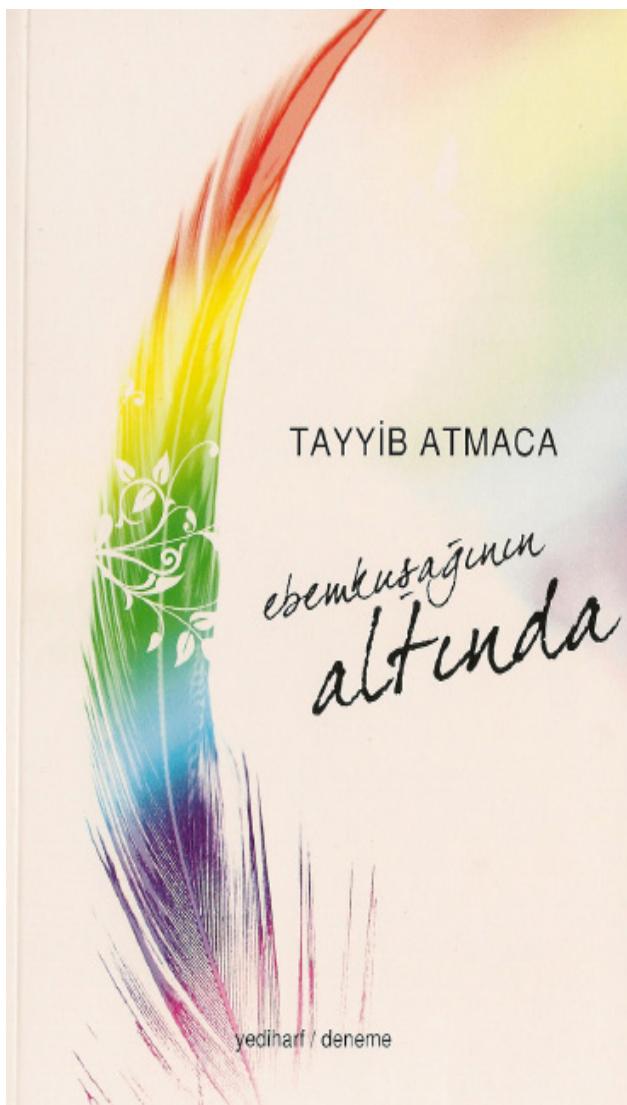
Tek başıma çıkmış olduğum bu yolculukta kervanımıza kaç adam katılır, bunu yolda göreceğiz. Yukarıda bahse konu şiir türlerini günümüz şartlarında yeniden yorumlayarak yazmaya, yayınlama-ya çalışarak geçmişle gelecek arasındaki bu köprü-

nün "Mostar Köprüsü" gibi aslına uygun olarak yeniden inşasını yapmaya çalışacağız. Çıktığımız yolda gölgesinden uzun adamların izlerine basa basa yürüyerek yeni bir yol açma gayreti içinde olacağız.

Selam olsun bizimle yol arkadaşlığı yapacak olanlara..."

İlk şiir kitabı olan *Hüzünlerin Düğünü* adlı şiir kitabını çıkardığında 18 yaşlarında olan Atmaca, o günden bugüne edebiyat dünyamıza çok önemli katkılar sunmaktadır. 1980 li yıllarda başlayan şiir serüveniyle çeşitli dergi ve gazetelerde kendisine nadide bir alan oluşturan Atmaca'nın yakında çıkacağını öğrendiğim *Hece Yürüyüşü* adlı şiir kitabının da hem içerik olarak hem de biçim olarak son derece özgün ve farklı olacağının altını özellikle çizmek istiyorum. Hece Şiiri bağlamında çok önemli şîirlere, denemelere, poetik yazılıara, her ay büyük emekler vererek çıkardığı *Hece Taşları* ve *Açikkara* adlı dergilere imza atan Tayyib Atmaca'nın uzun soluklu ve yüksek coşkulu şiir yolculuğunun Türkiye ve dünya edebiyatına sunduğu değerler, takdir etmesini bilenlerin gönlünde kendine has bir yankı bulduğuna ve bulmayı da sürdüreceğini yürekten inanıyorum. Yazımı Atmaca'nın şu ifadeleriyle noktalamak istiyorum:

"bin dokuz yüz altmış iki yılında topraktan dünyaya sürgüne çıktım nerde körpe yaydım kenger kannattım meşe diplerinde mantar topladım hangi dağda kulağımı kapatıp bir uzun havada sesimi açtım soğukkuyularda yazın ve kışın çorapsız nasırılı aşıklarımla hangi pınarlardan yere diz kırıp kana kana içip geçtim yazıları kışyarlarında diz boyu karda ördekli çayında buzun üstünde çok topaç çevirdim hasılık-lem. güllük gülistanlık sandım dünyayı yıllar nasıl aktı ben nasıl baktım kanıma kılvcım ilk nerde düştü bir ceylan gözümden nasıl su içti elim ayağıma kaç kez dolaştı can kuşum kafeste boynunu büktü bühtan kuşlarından ürküp kaçarken başıma olmadık belalar açtım gamdan gama seke seke yürüdüm hasretlik nasıldı ayrılık nasıl ben bülbül ölüsü zarfin içinde söyle nasıl oldun sen gül kurusu."

عاشیقلار ادبیاتى نین گونوموز ادبیاتينا اوزانان گوجلو بىر كۈپرسو: طېپ آتماجا

ابراهيم ازايىكىيد

سۇرمىكىدەدىرىر. درگىنин يايىن يۇنتىنلىغىنى طېپ آتماجا، سۇن اوکوماسىنى مەتىن اۋزارسالان و تىكىنگى دىستىگىنى ياسىن مورتاش يايپىر. هئجا شعرىنە دايىر پۇتىك يازىيالار باشدا اولماق اوزىرە، بىرىپېرىندىن گۈزلەنەن گۈزلى شەرى اۇرنىكلىرىنин و شاعر دئىشىمەلرلىرىنин (آتىشمالارىنин) يئر آلدигى درگى تورك ادبىياتىمىز آچىسىندا ئۇنملى بىر بوشلۇغو دولدورماسى نين يانى سىپارا، عاشىقلار ادبیاتى نين گونوموزدە كى ئۇنملى بىر سىسى اولما يىشلۇينى سوردورمكىدەدىرىر.

حوزونلىرىن دويونو، كولونگۇن داشلارا چىزدىغى ناخىش، دؤش دفترى، اوزون اينجە بىر تورك، عاشىقلار مجلىسى، سوْز آچارى، آتىشما/شعر (محمد گۆزوقارا ايلە)، سارى كىتاب، تمىز چكىلىم زعئۇمور دفترى، مندە يانان تورك سىنە سۇنۇبور، سوساراق كونوشسان گۆزۈم دىنلىشە آدلى شعر كىتابلارى، گەنجە واردىياسى، ابىم قوشاغى نين آلتىندا، اسکى شهرىن اسکىمەين اوزلىرى، مد جزر واختىلار و اوجو يانىق مكتوبالار آدلى دنهەم

كىتابلارى اولان طېپ آتماجا، عىنى زاماندا ۲۱ مارت ۲۰۱۸ تارىخىندا بىرى ده «آچىق قارا» آدلى بىر مزاح درگىسى چىخار تماقادادىرىر. آچىق قارا درگىسىنده ده آغىرلىقلى اولاراق هئجا شعرلىرى اولماق اوزىرە، سربىست شعرلر، مزاھى اوپىكىو و دنهەمەل يئر آلماقدادىرىر. هئجا تاشلارى درگىسى نين ايلك ساپىسى نين يولا چىخار كەن باشلىقلى سونوش يازىسىندا بىرئىچە جملە گىتىرمك اىستە بىرمە:

”گونوموزدە شاعر قبول اندىلين، ادبىيات درگىلىرىنده بوى گۆستەرن بىر سورو شاعرىن قارىن گورولتوЛАРИنى شعر دئىه اوددورماغا چالىشىدىقلارىنى سوئىلەمەدەن گەنچمك كىندىمېز لە چالىشماقدان باشقا بىر شئى دىگىلىدىر. سوْز و گەندەن شاعرلە؛ آغيت، باياتى، دستان، دئىشىمە، ديوانى، دعا، فخرىيە، غزل، گۈزلى لمە، هجوبىيە، الھى، قصىيە، قوچاقلاما، قوشما، مانى، مرثىيە، مخمىن، مربع، مناجات، مستزاد، نعت، نظيرە، نفس، رباعى، ساترانچ، سمايى، شىطىيە، تخمىس، داشلاما، تجنيس، وسى. تورلەرن خىردار اولىوب اولمادىقلارىنى يا دا ھانكى تورلۇن شعرلر يازىدىقلارىنى سوروماغا چالىشىساق امین اولون چوغۇنلۇغۇن بلکە ده بۇ تورلىرىن ادلارىنى ايلك دفعە دويىدوقلارىنى كىندى كىندىلىرىنە سوئىلەيە جىكلەدىرىر.

ھەر دورون كىندىنە گۆرە بىر شعر آنلايىشى اولا بىلىير آما گلنگىدىن بىسلنەمەدەن كىندى دورونون شعرىنى يازماغا چالىشماق اعمالارىن فيلى تعرىفىينە بنزىر.

تك باشىما چىخىميش اولدوغۇم بو يولجولوقدا كروانىمېزى نئچە آدام قاتىلىر، بونو يولدا گۆرە جغىز. يوخارىدا قىيىد اندىلين شعر تورلىرىنى گونوموز شىرطلىرىنە يئنى دن يوروملايارات

گونوموز تورك شعرىنەدە اوچ آنا دامار وار:

- (۱) دىوان شعرىنەن بىسلنەن شعر،
- (۲) خالق شعرىنەن بىسلنەن شعر،
- (۳) اىكىنچى يىنى، غرىب آخىمى كىمى آخىملاردان انتكىلىن شعر.

اصلىينە شعرىن دىوان ويا خالق شعرى دئىه صىنيفىلندىرىلەمە سىنە قارشىسايمىم آما نە يازىق كى درس كىتابلارىندا و تورك ادبىياتى تارىخى كىتابلارىندا يايپىلان بو طرز بىر صىنيفىلندىرىمە گەنئىش قبول گۈردوگۇ اوچۇن اىستىمەيرك دە اولسا بو شكىلەدە يايپىلان بىر آيرىمى قبولاڭىر اينسان. دىوان شعرى يازان شاعر خالقىن اىچىنەن گلن و خالقىن اىچىنە ياشاسايان بىرىدىرىر ذاتا. آونى تخلصلى فاتىح سلطان محمد ويا مەھىيە تخلصلى قانۇنى سلطان سليمان كىمى بىرئىچە استشنا دىشىنە، دوغۇمۇندان اولۇمۇنە قدر سارايدا ياشامىش بىر شاعر يوخ ذاتا. فضولى، ندىم، باقى،... وسى كىمى بىر چوخ شاعر خالق اىچىنەن چىخىميش شاعرلر. معروف اولدوقدان سونراكى ايللىرىنە ساراى چئورەسىنەدە اعتىبار گۈرمۇش كىشىلەر سادەجە. عىنى شكىلەدە خالق شعرى طرزىنە شعر يازان بىر چوخ شاعرىن دىوان شعرى اولچوسوپىلە، يىنى عروضلا شعر يازىدىقلارى بىلىنىمكىدەدىر. تورك شعرىنى دىوان شعرى، خالق شعرى شكلىنى دە دۇنملەنە گۆرە بؤلەك داها دوغرو اولا جاقدىر دئىه دوشۇنورم.

ھئجا اولچوسوپىلە يازىلان ھەر شعرى خالق شعرى دئىه زورونلو بىر آدلاندىرىماغا باغلى اولان شعر اوچۇن دە سوْز قۇنوسو عىنى يانلىشىن صىنيفىلەنەدىرىمە. بىنلە كى، گونوموز توركىيە سىنە ياشاسايان هەرھانكى بىر شاعر، عروض ويا ھئجا اولچوسوپىلە ويا سربىست اولچوپىلە شعر يازابىلىر. عروضلا يازدىغى شعر دىوان شعرى، ھئجا ايلە يازدىغى شعر خالق شعرى، بونلارىن دىشىنە يازدىغى شعر سربىست شعر اولاراق آدلاندىرىلەنەدا اورتايا چىخان تابلو چوخ ايلگىنچ اولا جاقدىر. بورادا شاعرىن ياشادىغى دۇنملە كى دويغۇلارى، دوشۇنچەلرى، سئۇينجەللىرى، حوزونلارى،... وسى كىمى شاعر سل دويارلىلىقلارىندا چوخ، شعرى نين شكلى نين اون پلانا چىخىماسى كىمى بىر غرىبلىمە سوْز قۇنوسو اولا جاقدىر.

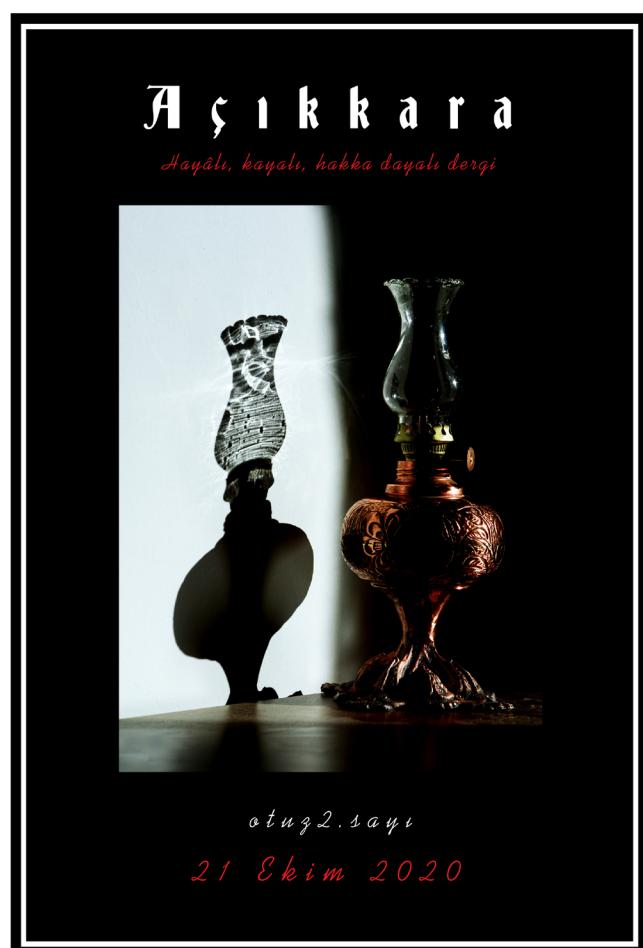
خالق ادبىياتى دئىه آدلاندىرىپىلان ادبىياتىن آنا دامارىنى عاشىقلار ادبىياتى نين وار ائتدىيگىنى بىلىرىز. عاشىقلار ادبىياتى نين اورونلارى گەنلەدە بىداھتا يارادىلىدېغى اوچۇن، چوخو يازىلىي حالا گەنئىلەمە مىشىدىر. گونوموزە قدر گلىب چىخان اورونلارىن يازىلىي حالدا اولانلارىن چوخو دا توركىيە دىشىنە كى اولكە لورىن كىتابخانە و موزەلرلىنى دئىه آلماقدادىرىر. گونوموزدە ھئجا شعرى دئىلين اولگۇ، ۱۵ مارت ۲۰۱۵ تارىخىندا اعتىبارا دېجىتال اولاراق يايپىلانماقدا اولان «ھئجا تاشلارى» آدلى درگىدە جوشقۇيلا

”مین دوققۇز يوز آلتىمىش ايکى ايليندە توپراقدان دونيا ياس سورگونه چىخىدىم هاردا كۈرپە يايدىم كنگر قاناتدىم مئشە دىبلىرىندە مانتار توپلايدىم هانكى داغدا قولاغىمى قاپادىپ بىر اوزون هاوادا سىسىمى آچدىم سوپىق قوبولاردا يازىن و قىشىن جورابسىز قابارلى عاشقىلاريملا هانكى پىنارلاردان يئرە دىز قىرىپ قانا قانا ايچىپ كىچدىم يازلارى قىش يارىلارىندا دىز بوبۇ قاردا اوردىكلى چاينىدا بوزون اوستوندە چوخ توباج چئورىدىم حاصىلى كلام. گوللوك گولوستانلىق ساندىم دونيانى ايللر نىتجە آخدى من نىتجە باخدىم قانىما قىويلىجىم ايلك هاردا دوشدو بىر جىران گۆزۈمىن نجور سو ايچدى اليم آياغىما نىچە دفعە دولاشدى جان قوشوم قفس ده بوبۇنۇ بوكدو بوهتان قوشلارىندان هوركوب قاچاركى باشىما اولۇنماز باللار آچدىم غىمنە سكە سكە يورودوم حىرتلىك نىتجە دى آيرىلىق نجوردۇ من بولبول اولۇسو ظرفىن ايچىنە سۈپىلە نىتجە اولدۇن سن گول قوروسو.“

يازماغا، يايىنلاماغا چالىشىراق گىچمىشىلە گله جك آراسىنداكى بو كۈپرۇنون ”مستعار كۈپروسو“ كىمىي اصلينه اوىغۇن اولاراق يئنى دن اينشاسىنى يايپماغا چالىشاجاغىز. چىكىدىغىمىز يولدا كۈلگەسىنдин اوزون آداملارين اىزلىرىنە باسا باسا يوروپەرك يئنى بىر يول آچما غىئىرىتى ايچىنەدە اولاچاجىز.

سلام اولسۇن بىزىملىه يول آرخاداشلىغى يايپاچاق اولانلارا...“

ايلك شعر كىتابى اولان «حوزونلىرىن دويونو» آدلى شعر كىتابىنى چىخاردىغىندا ۱۸ ياشلارىندا اولان آتماجا، او گوندىن بوجونه ادبىيات دونيا مىزىا چوخ اونمىلى قاتقىلار سونماقادادىر. ۱۹۸۰ لى ايللرده باشلايان شعر سرۋوھەنىيەلە چىشىتلى درگى و گازئەلدە كىنديسىنە نادىدە بىر آلان اولوشدوران آتماجانىن ياخىندا چىخاجايىنى اوپىرنىدىگىم ھاجە يوروپىشۇ آدلى شعر كىتابىنىن دا هم ايچرىك اولاراق ھم ده بىچىم اولاراق سون درجه اوزگون و فرقلى اولاجاڭىنىن آتىنىي اوزلىكىلە چىزمك اىستىيرم. هئجا شعرى باغلامىندا چوخ اونمىلى شعرلىرە، دنه مەلرە، پويە تىك يازىلارا، هر آى بؤيوک امكلەر وئەرەك چىخاردىغى هئجا تاشلارى و آچىق قارا آدلى درگىلەرە ايمضا آتان طېب آتماجانىن اوزون سولوقلو و يوكسک جوشقولو شعر يولجولوغۇنون توركىيە و دونيا ادبىياتينا سوندوغو دىرلىر، تقدىر ائتمەسىنىي بىتلەرىن كۈنلۈننە كىندىنە خاص بىر يانغى بولدوغۇنا و بولماڭى دا سوردورە جىكىنە اوركىن اينانىرام. يازىمىي آتماجانىن بو ايفادەلىرىلە نوقتالاماق اىستىيرم:

Tayyib Atmaca'nın Mensur Şiirlerinde İç Dinamikler

Oilker Gülbahar

Söyleyici ya da özne, şiirin anlam/his örüntüsünün başat ögesidir. Biçem ile birlikte doğar. Tayyib Atmaca'nın mensur şiirlerinde söyleyici iki farklı şekilde oluşmuştur: İlk ve en çok tercih edileni "ben özneli söyleyici"dir.

Serseri mayın gibi dolaşıyor(um) koca şehirde, senden başka çalacak kapı(m) olmadığını bil. (Med Cezir Vakitler/17)

Aşk olsun, hani rüyama gelecektin! Saçlarını taraya- caktın gönül ayna(m)da. (Gece Vardiyası/5)

Artık kendi(m)den uzaklara gitmeyeceğ(im).

Seninle konuşuyor gibi yapıp kendi(m)i kandırmaya- cağ(ım) (Gece Vardiyası/35)

-Gönlünün kapısının önünde mahsur kaldı(m). Ken- dinde değil misin? Başında başka yeller mi esiyor? Sadece 'seni istiyor(um)' demiştin. Evet, sadece kendi(m)i getir- di(m), üstelik geç de kalmadı(m), penceren neden tüm- den kapalı. Korkuyor(um) evde yoksun. (Ebemkuşağının Altında/45)

Söyleyicinin muhababı da farklılık gösterir. Bu, bazen Yaradan bazen sevgili bazen de usta / Aycanpare / Leyla / Aykızdır

Ey toprağıma aşk mayası çalan sahibim; içime düşür- düğün tohum baharla birlikte dünyamı selamladı. Pat- ladı gülümün tomurcuğu, içim dışım güle kesti. (Med Cezir Vakitler/57)

Yine gecelerimi haraca bağladın. Senden kurtulmaya çabaladıkta bir türkünün arasında el sallıyor; aklınla arana tavşan düşürme! deyip çekip gidiyorsun. Sonra bir sazin, bir gitarın telinde ince bir sızı olup akiyorsun yüre- gimin topraklarına. Biliyorum uslanmam için ıslanmam lazımdır. (Gece Vardiyası/3)

-Ay usta sana kaç kez dedim kalbimiz aynı anda vu- ruyor diye. İnanmıyorsan kalbini kalbimden tarafa tut. (Ebemkuşağının Altında/96)

Hüzün karşısında bir dükkân aldım

Siftahsız geçiyor günlerin çوغu (Gece Vardiyası/10)

İkincisi, şiirlerde görülmeyen söyleyici: diyaloglu sö- leyici'dir

Ne var ne yok, nasılsın?

Doğru yalan mı söyleyim, doğru mu söyleyeyim?

Doğruya söyle.

İyi değilim.

Benzin betin solmuş bir şey mi oldu?

Bir şey olmasını mı bekliyordun?

Ne bileyim öylesine sordum.

Zaten öylesine soruyorsun, sormuş olmak için soruyor- sun. Ne zaman gideceksin?

Ne zaman gitmemi istiyorsun?

Ne bileyim gidecek, kalacak olan sensin... (Med Cezir Vakitler/65)

Sana nasıl susadım bir bilebilsem! / Gerçekten mi? / Yok yalancıktan! / Ne diyorsun/ Duymuyor musun? / Neyi? / Her şeyi! / Nasıl yani? / Ney nasıl? / Ne bileyim? (Gece Vardiyası/8)

Söyleyici teknik anlamda değişiklik göstermese de bazı mensur şiirlerde şairin "iç diyaloglar" (kendi kendisiyle konuşması) şeklindedir. Bu türkünün devamını düşüne- rek dinlemek istiyorum. / Ne oldu? / Ne olmadı ki! Yaramı mı deştim? / Hayır! / Ne oldu peki? / Tuz bastın. / Çok mu canın yanıyor? / Canım mı? / Evet!

Hayır yanmıyorum. / Devam edeyim mi? / Neye? / Tuz basmaya. / Rica ederim. / Beni şımartıyorsun! / Ne demek efendim bu benim görevim. / Görevine devam et! / Ne zaman?

Her zaman...(Gece Vardiyası/15)

Misafirlerini gönderdin. Kendinle baş başa kaldıñ. Uyku kirpiklerine asılmaya başla- di. Gece vardiyasında ve türküler kulaklarından kal- bine, kalbindeki kuşun çığlıklarını par- maklarından beyaz ekranı dökülüyör. (Gece Vardiya- si/17)

Aycanparem geçen akşam penceren kapalıymış zavallı kuşlarım can diye cama boşaltmışlar söz yüklerini. Pencereni açık bırakırsan iyi olur. (Ebemkuşağının Altında/35)

Üçüncü tip söyleyici ise "ilahi/tanrisal söyleyici"dir.

Bulutun, gülün beyaz düşü, hayatı selâm çakarken, veda ederken dikişsiz elbiseler de boşuna beyaz değil. (Ebemkuşağının Altında/3)

Konuşursan dilin oluklu bir hançer olup her kelimenin kalbine mi saplanır? (Med Cezir Vakitler/13)

Düşmanlık tek taraflı sürdürmez, boşuna korkuyor- sun. (Gece Vardiyası/29)

Gece, dinlenme ve aynı zamanda ölüm provası yapma zamanı.(Gece Vardiyası/30)

Tayyib Atmaca'nın mensur şiirlerinin "söyleyici" dı- şındaki dinamiklerden biri de "lirizm"dir.

"Senden kurtulmanın yolunu arıyorum, bütün yolların başında sen duruyorsun."(Med Cezir Vakitler/4)

Hasretini beşik yaptı gönüläme, ha bre sensizlige solu- yorum. (Gece Vardiyası/31)

- Sana bir türkü yaksam sen de yanarsın. Mizrap dü- şer elinden, teller parmaklarını kanatır. (Ebemkuşağının Altında/99)

OKUMA NOTLARI

1.Ebemkuşağının Altında, Yediharf Yayınları, İstanbul, 2010

2.Med Cezir Vakitler, İncir Yayınları, Kayseri, 2017

3.Gece Vardiyası, Ardiç yayınları, Eskişehir, 2006

طیب آتماجانین منثور شعرلریندە ایچ دینامیکلر

ايلکر گولباھار

(ناسىل يعنى؟ / نى ناسىل؟ / نه بىلە يىم؟ (گئجه واردىياسى/٨) سۈپىلە يېجى تئكىك آنلامدا دىگىشىكلىك گوئستىرسىن ده بعضى منثور شعرلرده شاعرىن «ایچ دىالوگلار» (كىندى كىندىسىلە كونوشماسى) شىكىنەدە دىر.

بو توركىنون دوايمىنى دوشونىڭ دىنلىمك اىستە يېرم. / نه اولدو؟ / نه اولمادى كى! يارانىمى دىشىدىم؟ / خىئير! / نه اولدو پكى؟ / دوز باسىدىن. / چوخمو جانىن يانىرى؟ / جانىممى؟ / ائۋەت! خىئير يانمايىر. / دوام ائدە يىممى؟ / نىيە؟ / دوز باسمامىا. / رىجا ائدىرم. / منى شىيمارتىيرسان! / نه دئمك افندىم بۇ مەnim گۈرە ويىم. / گۈرە وينە دوام ائت! / نه زامان؟ / هە زامان—(گئجه واردىياسى/١٥)

مسافىرلرىنى گۈزىردىن. كىندىنلە باش باشا قالدىن. او يخو كىرىپىكلەرنە ئاسىلما ياشلا— دى. گئجه واردىياسىن داسان و توركولر قولاقلارىندان قلىپىنه، قلىپىنە كى قوشۇن چىغلىقلارى بارماقلارىن دان بياض ائكرانا تۈكۈلۈر. (گئجه واردىياسى/١٧) آى جان پارام كىچىن اخشام پىنجىن قاپالىيىمىش زاولىلى قوشلارىم جان دئىئە جاما بوشاتىمىشلار سۆز يوكلەرنى. پىنجە نى آچىق بىراخىرسان اىبى اولور. (ابى كوشاغىنinin آلتىن/٣٥) اوچونجو تىپ سۈپىلە يېجى اىسە «ايلاھى/تانرىيصال سۈپىلە يېجى» دىر.

بولوتون، گۈلون بياض دوشۇ، حاياتا سلام چاخاركىن، وئداع ائدرىكىن تىكىش سىز ئىسىھ لە دە بوشونا بياض دىگىل. (ابى كوشاغىنinin آلتىن/٣) قۇنوشورسان دىلىن اولوكلو بىر خنچىر اولوب هە كلىمە نىن قلىپىنە مى ساب لاتىر؟ (مد جزر واختىلار/٣٣) دوشمانلىق تك طرفلى سوردورولمز، بوشونا قورقورسان. (گئجه واردىياسى/٣٩)

گئجه، دىنلىمە و عىنى زاماندا اولوم پرواسى ياپما زامانى. (گئجه واردىياسى/٣٠) طىب آتماجانين منثور شعرلرینىن «سۈپىلە يېجى» دىشىندا كى دينامىكىلدەن بىرى دە «لىرىزم» دىر.

«سەنلىق قورتولمانىن يولۇنۇ آرىپىرام، بوتون يوللارىن باشىن دا سەن دورورسان.» (مد جزر واختىلار/٤) حىسىتىنى بئشىك ياپدىم كۈنلۈمە، ها بىر سنسىزلىگە سورولام. (گئجه واردىياسى/٣١)

— سانا بىر توركو ياخسام سن دە يانارسان. مىپىراب دوشىلىنىن، تىللەر بارماقلارىنى قانادىر. (ابى كوشاغىنinin آلتىن/٩٩)

اوخوما نوتلارى

1. ابى كوشاغىنinin آلتىن دا، يئدى حرف يايىنلارى، استانبول، ٢٠١٠

2. مد جزر واختىلار، اينجىر يايىنلارى، قىصرى، ٢٠١٧
3. گئجه واردىياسى، آردىچ يايىنلارى، ئىسکى شەھەر، ٢٠٠٦ گئجه

راوى يادا فاعل، شعرين آنلام/حىس قورلۇشونون باشدا گلن عنصروفدور. بىچىم و فورم ايلە بىرلىكىدە يارانار. طىب آتماجانين منثور شعرلریندە سۈپىلە يېجى (راوى) ايکى فرقىلى شىكىلەدە اولمۇشدور: ايلكى و ان چوخ ايشلن «من فاعلى سۈپىلە يېجى» دىر.

سرىسىرى ماينىن كىمى دولاشىرام(وم) قوجا شهردە ، سەندن باشقا چالاچاق قاپى(م) اولمادىيغىنى بىل. (مد جزر واختىلار/١٧) عشق اولسۇن، هانى روپامام گلچىكدىن! ساچالارىنى داراياجاقدىن كۈنلۈل آينا(م)دا. (گئجه واردىياسى/٥) آرتىق كىندى(م)دن اوزاقلارا گىتتىمىيە جىك(م).

سەنلىنە قۇنوشور كىمى ياپىپ كىندى(م)اي قاندىرما ياجاغ(ام) (گئجه واردىياسى/٣٥)

— كۈنلۈلۈن قاپى سىينىن اۇنۇندا مەحصر قالدى(م). كىندىنە دىگىل مىسىن؟ باشىن دا باشقا يىللەر مى اسىر؟ سادجە سۇنى اىستە يېر(م) دئمېشدىن. ائۋەت، سادجە كىندى(م)اي گىتىرىدى(م)، اوستەلىك گئچ دە قالمادى(م)، پىنجىن نىن تومىدىن قاپالى. قورخور(ام) ائۋەدە يوخسان. (ابى كوشاغىنinin آلتىن/٤٥) سۈپىلە يېجىنەن مخاطبى دە فرقىلىق گوئستىرىپ. بۇ، بعضا يارادان بعضا سۈگىلى بعضا دە اوستا / آيجانپارە / لىيلا / آيقيز، دىر آلى توپراغىما عشق ماياسى چالان صاحبىم؛ اىچىمە دوشوردوغۇن توخوم باھارلا بىرلىكىدە دونيامى سلاملادى. پاتالادى گولومون تومور جوغۇ، اىچىم دىشىم گولە كىسىدى. (مد جزر واختىلار/٥٧)

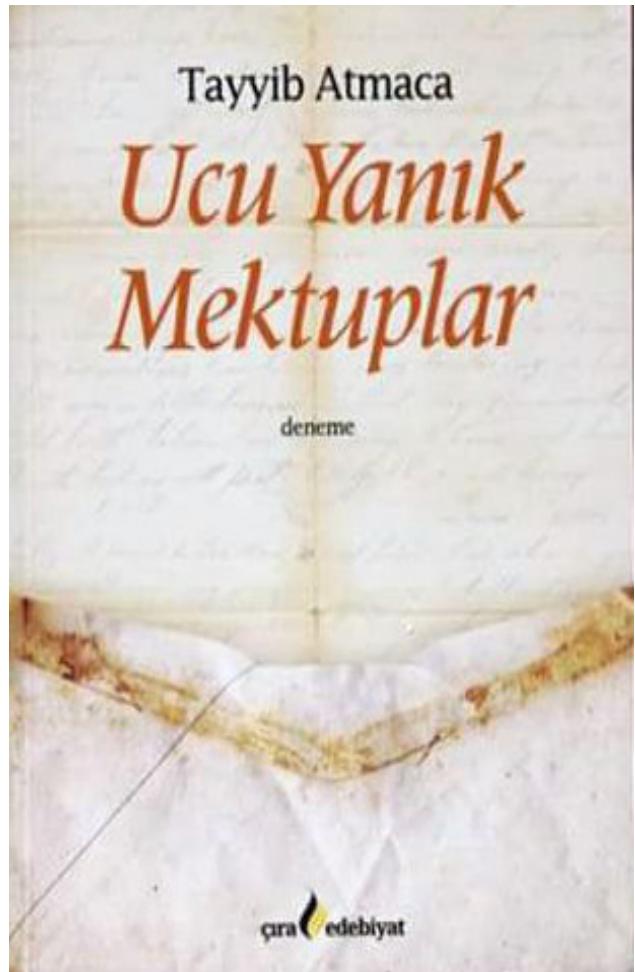
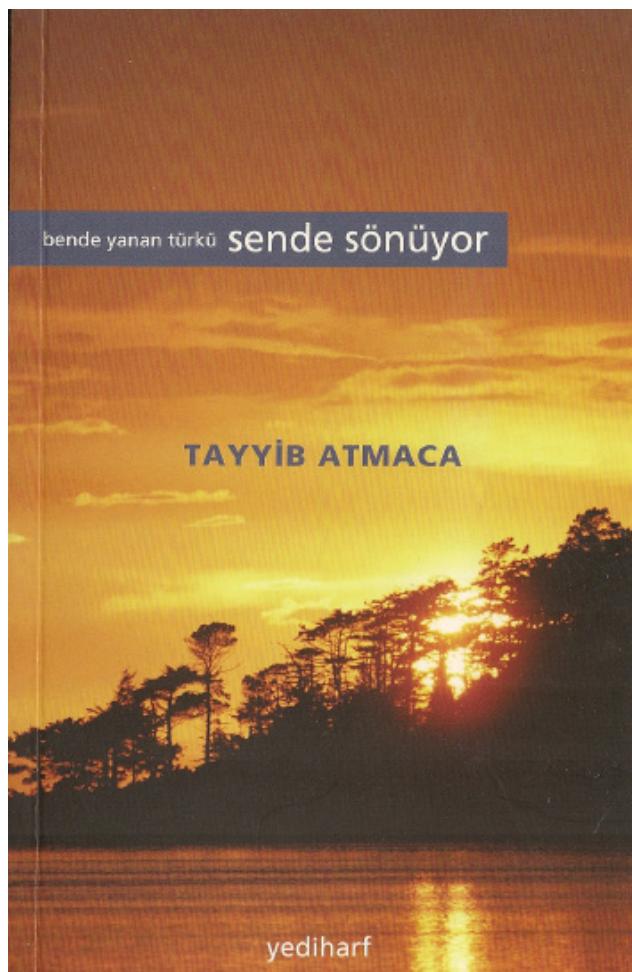
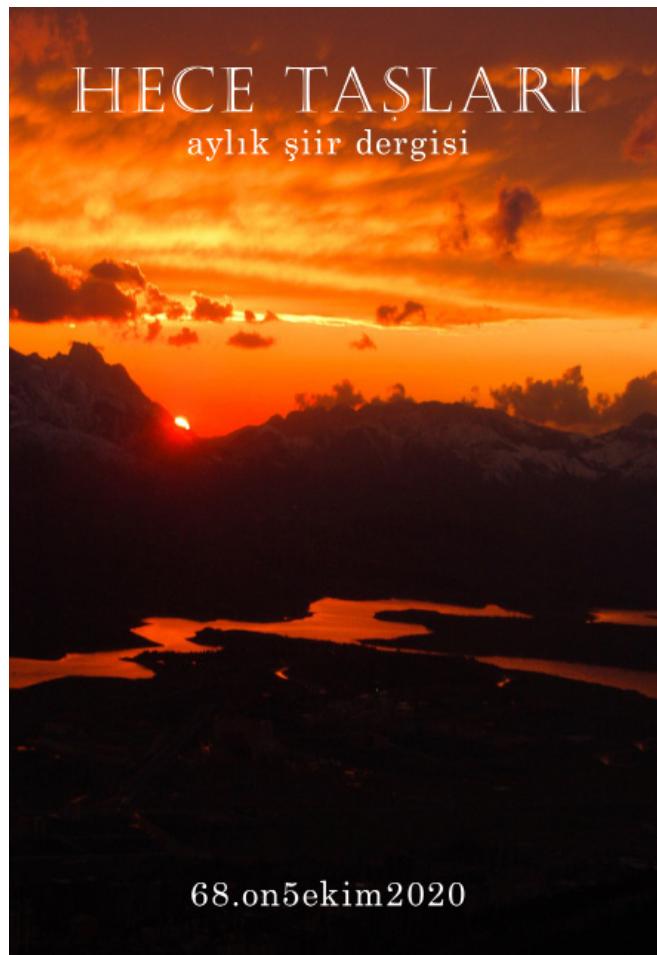
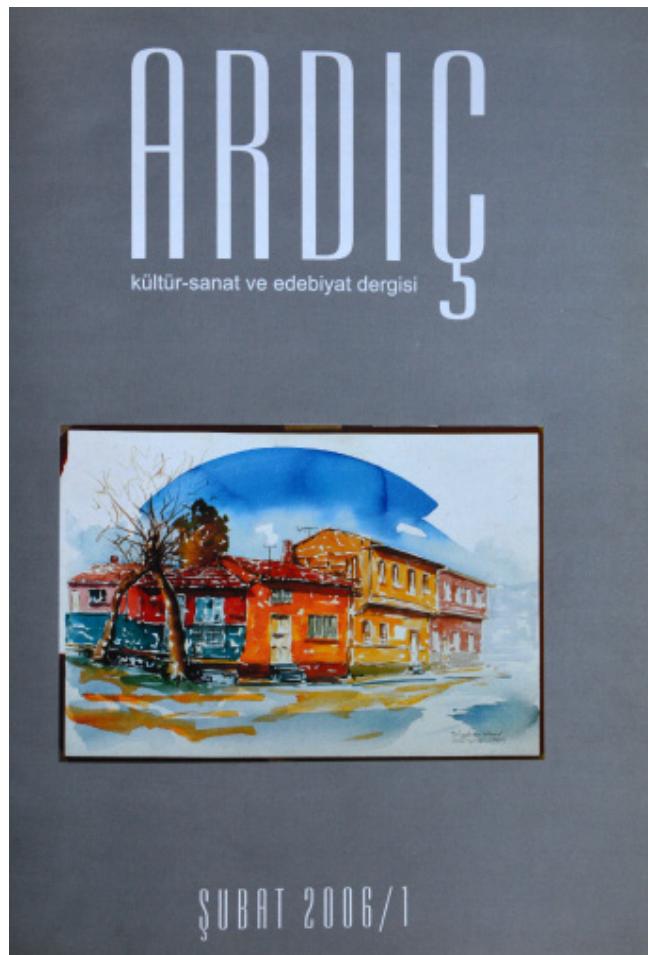
يئنە گئجه لىرىمى حاراجا باغلادىن. سەندن قورتولما يا چابالادىقىدا بىر توركىنون آراسىندا ال ساللاپىر؛ آخلىنلا آرانا تاوشان دوشورمه دئىبب چكىب گەنديرىسىن. سۇنرا بىر سازىن، بىر گىتارىن تىلىنى دە يېرىچىن اىسلامنام لازىم. (گئجه واردىياسى/٣)

— آى اوستا سانا قاچ كى دئدىم قلىمېز عىنى آندا وورور دېيە. اينانميرسان قلىپىنى قلىمەن طرافە توت. (ابى كوشاغىنinin آلتىن/٩٦)

خۇزۇن چارشى سىندا بىر دوکكان آلدىم سېفتەھ سىز كەنچىر گۈنلۈرین چوغۇ (گئجه واردىياسى/١٠) ايکىنچىسى، شعرلرە گۈرۈلمە بىن سۈپىلە يېجى: دىالوگ لو سۈپىلە يېجى دىر نە وار نە يوخ، ناسىلسان؟ دوغرو يالان مى سۈپىلە يىم، دوغرو مو سۈپىلە يىم؟ دوغرو يو سۈپىلە. اي دىگىلەم.

بنزىن بىتىن سولمۇش بىر شئى مى اولدو؟ بىر شئى اولماسىنى مى بئكلە يېرىدىن؟ نە بىلە يىم اوپىلە سىنە سوردوم. ذاتا اوپىلە سىنە سورورسان، سورمۇش اولماق اوچون سورورسان.

نە زامان گىدە جىكسىن؟ نە زامان گىتىمە مى اىستە يېرسىن؟ نە بىلە يىم گىدە جىك، قالاچاق اولان سەن سەن... (مد جزر واختىلار/٦٥) سانا ناسىل سوسادىم بىر بىلە بىلسىن! / گرچىكدىن مى؟ / يوخ يالانجىقىدان! / نە دئىرسىن / دويمور موسان؟ / نىيى؟ / هە شئى!

Tespih

تسبيح

طیب آتماجا

O Tayyib Atmaca

Baba bir tespihin imamesiyim
Nereden çekmeye başlarsan başla
Yine parmakların ona degecek
Ya doksan dokuzluk ya otuzluk
Taneleri birbirine değerken
Kıpir kıpir eder dudaklarımız.

Bizi sıra sıra bir ipe dizip
Başımızda baş olurmuş meğerse
Arkada ortada sonda fark etmez
Ne eksik ne fazla şefkat dağıtır
Küskünlük dargınlık onun yanında
Saklanacak gölge bile bulamaz.

Ismarlama bir tespihtir her baba
Aynısını bir başkası çekemez
Bir kere alırsın bir ömür boyu
Çeke çeke parlatırsın eskimez
Ara sıra deprem olur içinde
Kaç kez yere düşer of bile demez.

Sabah günün şavkı yüzüne vurur
Ayçiçeği gibi ona döneriz
Sesi ile ruhumuzu emzirir
Gözleriyle dünyaları gezdirir
Gülüşüyle bahçemize kuş dolar
Sevinci koyacak yer bulamayız.

Damlalı kehrividir çok kıymetlidir
Bizim için önemi yok bunların
Bizi bir arada tutması var ya
Hiçbir dünya cevherine denk değil
Kardeşleri kardeş yapan babamış
Yokluğa ateşten gömlekmiş meğer.

İpi kopar bir gün dağılır tespih
Taneleri dört bir yana savrulur
Tekrar bir araya getirmek için
Aylar yıllar geçer sabır tükenir
İmamesi toprağına kavuşur
Bir başına kalır her bir tanesi.

بابا بىر تسبيح ين عمامه سىيمىش
نره دن چكمه يه باشلارسان باشلا
يئنه بارماقلارين اونا ديه جك
يا دوخسان دوقوزلوق يا اوتوزوجلوق
دانه لرى بىوبىرينى ديركىن
قيپير قىپير اندر دوداقلارىمىز.

بىزى سىرا سىرا بىر اىپه دوزوب
باشىميمىزدا باش اولىورموش مگرسە
آرخادا اورتادا سوندا فرق ائتمىز
نه اكسىك نه فازلا شفقت داغىدىر
كوسكۈنلۈك دارغىنلىق اوونون يانىندادا
ساخلاناجاق كۈلگە بئله بولاماز.

ايسمارلاما بىر تسبيح دير هر بابا
عىنىسىسىنى بىر باشقاسى چىڭمىز
بىر كەھ ئىلىرسىن بىر ئۇمۇر بويو
چكە چكە پارلا ديرسان اسکىيمىز
آرا سىرا دېرم اولىور ايچىننەدە
قاچ كز يئرە دوشىر اوف بئله دەمىز.

صباح گونون شاواقى اوزونە وورور
أى چىچىگى كىيمى اونا دئنرىز
سسىسى ايله روحوموزو امزىرىر
گۈزلىرىليله دونيالارى گىزدىرىر
گولوشوويله باغچامىيزا قوش دولار
سۇينجى قوياجاق يئر بولامايمىز.

داملا كەھرىبادىر چوخ قىيىمتلىدىر
بىزىم اىچىن اۇنمى يوخ بونلارىن
بىزى بىر آرادا توتماسى وار يا
ھەنج بىر دونيا جوهرىنى دنك دگىل
قارداشلارى قارداش ياپان بابايمىش
يوكلوغۇ آتشىدن گۈملەكىمىش مگىل.

ايپى قوپار بىر گون داغىلىر تسبيح
دانەلرى دۇرد بىر يانا ساورلولور
تىكار بىر آرایا گتىيرىمك اىچىن
آيلار ايللر گئچر صابىر توكەننېر
عمامەسى توپراغىينا قاوشۇر
بىر باشىينا قالىر هر بىر دانەسى.

Şiirde Geleneğin Nefesi Geleceğin Sesi Bir Şair: Tayyib Atmaca

○ Halit Yıldırım

Şiir ve Gelenek:

Şiir, edebiyatın anasıdır demişler. Doğru da söylemişler... Yazının çok az kullanıldığı zamanlarda insanlar arasında sözlü kültür hâkimdi. Yani her tür bilgi ve duyu aktarımı sözlü olarak icra ediliyordu. Bu da daha çok ezberlenmesi kolay olan şiişel bir üslupla aktarılıyordu. Bu sözlerin ritmik tekrarı, kendi iç ahengi ve müzikisi ile bir de ölçüsü işin içine girince hece tarzı doğdu. Hece şiiri varlığını bugüne kadar sürdürdü. Bizim kültürümüzde daha sonraları komşu kültürlerin etkisiyle aruz da kullanıldı. Hece şiiirindeki kafiye, durak gibi birçok unsuru içinde barındıran aruz, kelimeleri oluşturan hecelerin uzunluk ve kısalığını da dikkate alarak kendine has bir ölçü ile icra ediliyordu. Osmanlı ile zirveye çıkan aruz, Osmanlı'nın zayıflaması ile zayıfladı, çökmesi ile çöktü. Halen aruzla şiir yazmaya devam eden meraklıları olsa da artık eskisi kadar yaygın değil. Yeni akım serbest şiir. Sanki bir kuralsızlık varmış gibi herkesin dört elle sarıldığı bu şiir türü de aslında kendi içinde kuralı olan bir tarz. Sıkıntı, bu tarz yazarların kendilerine has bir üslup oluşturamamaları ve serbest şirin genel kabul gören bir söylenişini taklit ederek şairlerin bu söylemi çoğaltılmaları. Hangi serbest şiirin altına hangi ismi yazarsanız yazın aradaki farkı fark edecek kişi sayısı binde bir olacaktır.

Şiirde gelenek dediğimizde neyi anlamalıyız? Gelenek kelimesinin TDK sözlüğündeki karşılığına baktığınızda “Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon” yazar. Bu söz edebi bir gelenek olarak algıladığından “bir şeyin “gelenek” vasfına ulaşması toplumun büyük çoğunluğu tarafından kabul edilmesine ve sonraki kuşaklara aktarılması” esas alındığına göre şiirde gelenek denilince toplumun büyük çoğunluğunun yüz yıllarca bu tarzı benimsediği ve bu tarzda şairler ürettiğini görürüz. Yine aruz da böyle bir geleneğe sahiptir. Hece geleneğini Anadolu'da devam ettirenler en başta halk ozanları ve aşıklarımızdır. Ozan veya aşık denilince saz çalan ve türkü söyleyen insanlar akla geldiği için

şairleri bu kalıbın dışında tutarsak şairler de bu geleneği sürdürmen ve gelecek nesillere aktaran önemli taşıyıcılardır.

Tayyib Atmaca'nın Şairlik Serüveni:

Üzerinde konuşacağımız şair ve Sırtını “geleneğe yaslamayanların geleneği olmaz.” diyen Tayyib Atmaca da hece geleneğini devam ettiren bir şairdir. Onun bu yönüne geçmeden önce kısaca şirle tanışması hakkında birkaç söz söylemek gereklidir. Ortaokul son sınıfta iken şirleri Kelebek başta olmak üzere çeşitli gazetelerde yayınlanan Hamza Ekrem adında şair bir ağabeyine özenerek şiir yazmaya başlar. İlk şiiri 1976 yılında Osmaniye'de bir gazete de yayınlanır. İllerleyen günlerde o da tipki arkadaş gibi şirlerini Ümit Yaşar Oğuzcan'a gönderir ve “Bir Söylediyebilsem” isimli şiiri 1978 yılında onun Kelebek Gazetesi'ndeki “Sizin Şiirleriniz” köşesinde yayınlanır. Bu durum şair için bir iftihar vesilesidir. Ticaret Lisesi son sınıfta okurken ilk şiiir kitabı olan Hüzünlərin

Düğünü'nü kendi imkânları ile yayınlar. Kendi deyimiyle “şire arabesk bir tarzla başlayan ancak Abdurrahim Karakoç'u tanıdıktan sonra şir üzerinde daha çok düşünen, araştıran, okuyan” Atmaca; “Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış” ile kendine has bir şiiir damarı yakalamayı başarmıştır. Onun ilk kitabı Hüzünlərin Düğünü, ilk gençlik heyecanı ile yazılmış şirlerden oluşurken 90 sonrasında farklı bir Atmaca vardır karşımızda.

Atmaca'nın Şiir Anlayışı ve Gelenekçiliği:

Tayyib Atmaca'ya göre şiir, edebiyatımızın ince yanıdır. Az söyle çok şeylerin söylendiği, sözün eğilip bükülmemiş, insanı dârâ götürürken atılan güldür. Severken, döverken, öldürürken hatta söverken bile incitmeden yapılan sözlü eylemdir. Günümüzde severek dinlediğimiz türküler gönülden dile, dilden tele-tezeneye akan birer şiiirdir.

Tayyib Atmaca denilince de akla gelen; hece geleneğini sürdürmesi ve ısrarla onu geleceğe taşıma-ya azmetme özelliğidir. Bu durumu onun yetiştiği coğrafya ile ilişkilendirenler haksız da değildir. Kahramanmaraş, adeta bir şair ocağıdır. Buradan yetişen Karakoçlar, Mahsuniler ve diğerleri hep bu gelenek üzerine söz söylemiş şairlerdir. Tayyib At-

maca tipki Abdurrahim Karakoç, Bahaeddin Karakoç ve Mahsuni gibi kendine has bir üslupla şiir söylemeyi başarmıştır. Yani sadece geleneği taklit etmemiş onu yeni bir söyleyişle, özgün bir halde sunmuştur okuruna. Fethi Serhat'ın da dediği gibi onun şiirlerinde ne kafiyenin kolaycılığı ne de söyleyişin ucuzluğu söz konusudur. O Anadolu irfan geleneğinin ve hikmetin peşinde bir şairdir. O yüzden o zaman zaman karşımıza Yunus gibi, Yunusvari söz söyleyen bir şair olarak çıkar.

Gelenek konusunda özetle şair de kendisini "sırtımı geleneğe yaslayıp halk şiirini yeniden yorumlamaya çalışmakla" tarif eder.

Onun sırtını dayadığı gelenek mayasını İslam Medeniyetinden ve Türk kültüründen almıştır. Bu yüzden Atmaca'nın bütün şiirlerinde deyimlerden, atasözlerinden, geçmiş halk kültürümüzden, İslami kavamlardan belirgin izler bulunmaktadır.

Tayyib Atmaca'nın Üslubu:

Tayyib Atmaca, 'kimliği, kişiliği olan bir şairin, yazarın bir üslubu olur.' der. Onun kendine has üslubunda hece, başı çeken unsurdur. Hece de ısrarı olmadığını ancak şiir yazarken çok zaman kelime-lerin dilinden hece ölçüyle döküldüğünü söyler. Zaman zaman serbest tarzda başarılı şairler yazsa da o hecede karar kılan bir şairdir. Hem hecenin hem de serbest şiirin ustalarını takip etmiş, onlardan aldığı fikir ve şiir kişiliği belli bir zaman sonra kendi kişilik ve üslubuna yansımıştır.

Tayyib Atmaca, "hiçbir şairin çırağı olmadım, kimseyin üzerinde emeği yok" derken aynı zamanda "Abdurrahim Karakoç, Bahaettin Karakoç, biraz Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Dilaver Cebeci'nin şiirlerinden etkilendim." demektedir. Onun saydığı bu isimler hem dava adamlarıdır hem de sözü ekip bükmeden, gerektiği şekilde söyleyen insanlardır. Onların bu özelliklerini nedeniyle bu isimleri kendine yakın bulmuştur. Atmaca kendi sesini aramaya çıktığında rahmetli Seydahmet Kutuzman ile tanışır. "Şu an benim yazdığım tarzda onun denemeleri vardır." der.

Atmaca kendi şiir kozasını örерken yaşadığı saf-haları da şu şekilde izah etmektedir:

"Sırtımı halk şiirine yaslayarak yeni sözler söylemeliydim. Çünkü sesim buna daha yatkındı. Ağzımdan çıkan her dize ister istemez ölçülü çıktı, bunu devam ettirmeye çalıştım. Şiirlerim ilk bakışta serbest tarzda yazılmış gibi görünse, dizeler

birbirlerinden bağımsız gibi görünse de iç kafiye ve ses uyumuna dikkat ederek kendi kozamızı örmeye başladık." (M. Ökkeş Evren ile yaptığı mülakattan)

Yine Atmaca bir başka söyleşisinde kendi üslubunun oluşumu ile ilgili şu ipuçlarını da izah etmektedir.

"Aslina bakılacak olursak şu an yazmayı sürdürdüğüm üslubu biraz da Sezai Karakoç'un Mona Roza, Kar şiiri ve ismi edebiyat dünyasında pek bilinmeyen Seydahmet Kutuzman'ın bazı şiirlerinde gördüğüm redifi, kafiyesi olmayan ama hece ile yazılan dizelerden yola çıkarak biraz da bu üslup oluştu." (Hüseyin Kaya ile yaptığı mülakattan)

Ona göre şiirde biçim ve muhteva arasında bir tensasüp olmalıdır. Ne biçim muhtevanın önüne geçmeli ne muhteva biçimin önüne geçmelidir. Bu da o şairin üslubunun oluşmasında önemli bir unsurdur.

Atmaca'nın şiirine derinlik ve anlam çeşitliliği katan, bu sayede de söyleyişi daha etkili hale getiren için bir diğer unsur da söz sanatlarıdır. O şiirlerinde, teşbih, istiare, mecaz, teşhis, tenasüp, telmih gibi söz sanatlarını başarı ile kullanmıştır. Bugün sanki yeni bir icatmış gibi algılanan imge meselesi de bu sanatlar içinde başarıyla kullanmıştır.

Onun zaman zaman eğitici, zaman zaman eleştiriçi, zaman zaman duygusal söylemi de gelenekten geleceğe doğru ünlenen bir sesi ihtiiva eder. İroniler, ince ince dokundurmaları kendine has bu özel üslubun öne çıkan unsurları arasındadır.

Şairin Misyonu:

Atmaca'ya göre şiir; doğrulu, güzeli ve kalıcı olanı yakalayabilmek için yazmak ve okumak değilse, buz üstünde yazı yazmaktan başka bir şey değildir. Tayyib Atmaca kendisine yöneltilen "Niçin yaziyorsunuz?" sorusuna "Allah rızasını kazanmak için yazıyorum" diye cevap verir ve "Sanatçı, yaratılış gayesinde fitrat üzere yaşamandan ön koşulsuz bütün yönlerini kendi dünyasında entegre etmeden ne millete bir şey verebilir ne de kendine." Diye ekler. Bu söylem aslında onun sanat anlayışının ta kendisidir. Bu ulvi anlayış onun misyonunu da şekillendirir. Atmacaya göre edebiyatçının misyonu gönül yapmak olmalıdır. Bu konuda şair şunları söylemiştir:

"Nefsini önüne katarsan hayvan/ Arkana katarsan insan olursun/ O zaman biraz da yüreğin olur... Kalp ve akıl terazisinde daraları çıkarılarak

dizeye, cümleye, paragrafa dökülecek kelimelerle yola çıkılır. İşte bu sözlerle ‘gönüller yapmağa’ gitilir. ‘Kendini bilen Rabbini bilir’ ilkesiyle hareket edince evrensel kardeşlik dili kendiliğinden oluşur.”

Atmaca'nın Dili:

Atmaca denilince aslında ilk söylemenesi gerek Türkçeyi arı, duru ve saf haliyle kullanmasındaki başarısıdır. O bu yönyle de çağdaşlarından bir adım öndedir. Dil konusunda zaman zaman yörensel ağızlarla da er vermekten çekinmeyen Atmaca, bu yönyle de bir dil işcisidir aslında.

Birilerinin sandığı gibi Türkçe sadece İstanbul Türkçesi değildir ve hele hele çağdaşlık ve modernlik adına üretilen ama halkta karşılığı olmayan kelimeler onun şiirine pek giremez. Ama bunun yanında Maraş'ın, Osmaniye'nin, Antep'in köyünde kentinde, dağında yaylasında kullanılan kelimeler ustalıkla bu şiirde yer bulur ve adeta “ben de varım” diye haykırır.

Şiirlerinde İşlediği Temalar:

Tayyib Atmaca sırıf şiir yazmış olmak için şiir söyleyen birisi de değildir. Onun bir derdi vardır. Anlatmak istediği bir derdi, kaygısı, davası... O yüzden şiirlerinde bir tema vardır. Onun şiirleri de birçok şairin istediği hüzün, yalnızlık, gurbet, hasret, özlem, umut, sevda, özgürlük, ayrılık, ölüm, köy, şehir, modernite eleştirisine rastlarsınız. Bunlar insanlığın ortak dertleri ve duygularıdır. En sıradan sanılan konular hakkında yazdığı şiirlerinin arka planında farklı bir kaygı, farklı bir duyguya vardır.

Onun bu farklı söylemi hemen her şiirinde kendini hissettirir. Yine günlük hayatında neleri yaşamışsa, duyu dünyasında neleri hissetmişse onu şiir olarak terennüm etmiştir. Bu özellik ise onun şiirinde yapmacılığı barındırmayan bir samimiliğin tezahürüdür.

Mustafa Oğuz'a göre Atmaca'nın şiirleri zaman zaman sembollerin, zaman zaman müziğin öne çıktıığı eserler, insanı bir masal zenginliğinde, ancak gerçekliğin acı ve hüzünü de hissettirerek süreklemekte.

Dille ustaca söyleyen ve meramını anlatmakta maharetini ortaya koyan Atmaca'nın kitaplarında hemen fark edilen yaşadığını yazıyor olmasıdır.

Şiir, İlham ve Akıl:

Şair, şirlerini ilhama dayalı olarak yazmaktadır. Onun ilhamı ise rahmani bir özelliğe sahiptir. O, yaratıcısına elest bezminde söz verdiği sözün arkasında durarak yaşadığı hayatını, söyledişi sözünü, işlediği fiilini şekillendirmektedir. Bu konuda şair şunları söylemiştir:

“Şiiri ilhamla yazdığınımdan hangi ilham perileri yüreğimin nerelerinde yayılır sütümden hangi raiyahalar yayılır orasını bilemem. Benim işim yazmak okuyan ona hangi elbiseyi yakıştırırsa giydirebilir. Ama ben nefsim beyaz elbisenin başka bir elbise giydirmek istemiyorum. Yüreğin üslubu nasilsa şire de yansıyan odur. Sizin yüreğinizde yer alabildiğim kadarıyla insanım. Şiirimin insanı erdemlerin önüne geçmesini hakaret sayarım. Ve böyle bilir hayatı da öyle idame ettirmeye çalışırım.” (Hüseyin Kaya ile yaptığı mülakattan)

Atmaca'ya göre şiir, elbette bir şeyi anlatmalıdır. Ancak şiirle her şey anlatılamaz, sadece hissettirilir. Arılardan çiçeklerden bahseder ama peteğin içine girip balın tadını anlatmaz bunu okuyucuya bırakır. Şiir açık açık mesaj vermemeli, mesajları şiirin genel bütünlüğü içine yaymalı, gerekiyorsa anlatmak istedikleri için bazen göndermelerde bulunmalıdır. Ancak sanat yapacağım, imge kullanacağım, şunu yapacağım, bunu yapacağım diye bir ön yargı ile şiir yazmaya başladığınızda şire kalbinizle yaklaşmıyorsunuz demektir. Şiir kalp ve düşünce arasında süzülen çok özel kelimelerle yazılır. Çok özel kelime derken de Dadaistler gibi kelimeleri torbadan çekerek yan yana eklemek değil elbette. Şiir çağrılmaz, yanına gidilmez, şiir kendisi gelir. Zaten kendisi geldiğinde –bunun adına ilham diyelim- şiir olur. (S. Üzümcü ile yapılan mülakattan)

Yenilikçiliği ve Yeni Form Arayışları:

Tayyib Atmaca her ne kadar geleneğin takipçisi olsa da o statik bir düzlemden geçmişte tekrarlayan bir yapıdan ziyade yeni arayışlarında öncülüğünə soyunmuş orijinal fikir ve uygulamalara sahip bir reformcudur da... Onun bu yönünü “Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese” isimli kitabında da görebiliriz. Atmaca bu kitabında dizeleri nesir gibi yan yana yazmıştır. Hatta bazıları bu kitabın tarzına mensur şiir bile demiştir. Bu alışılmışın dışında çılgınca bir denemedir. Bu durumu kendisi şu ifadelerle anlatmaktadır:

“Şiir böyle geldi. Bu kitapla ilgili birçok şairin dü-

şüncelerine başvurdum, ama geneline yakını halk şiirinin böyle bir tarzla yazılabileceği ihtimaline inanamadılar ki kime okutmaya çalışıysam dize sonlarındaki durakları görmediler. Birçoguna nasıl okunması gerektiğini bizzat okuyarak anlatmak zorunda kaldım. Bu kitap aynı zamanda bir atışmaydı.

Kitabın belli yerlerine şifreler koyup bu kitabın bir atışma olduğunu farkına varılmasının gerekliliğine işaret ettiysem de gören olmadı. Bu kitap için dikkatli okuyucuya ihtiyacım olduğunu biliyordum.

Okuyucu kitabı eline alduğunda birkaç sayfa okuyup ya anlamayıp kitabı kaldırıp atacak, ya da ‘bu adam ne demek istiyor, bazı kelimeler birbirinin sınırlarını ihlal ediyor’ deyip tekrar okumaya başladığında önce sesi yakalar, sonra da bunun halk şiirini formatında bir atışma olduğunu fark eder diye düşündüm. Düşündüklerimi gerçekleştiren bir okuyucu hâlâ çıktımadı. (M. Ökkeş EVREN ile mülakatından)

Tayyib Atmaca şiirde yeni tarzlar denerken özel bir gayret sarf etmeden ama heceden kopmadan, hecenin içinde yeni bir şeyle yapmaya çalışmaktadır. Yeni bir şiir anlayışı geliştireyim, şiir böyle olmalı diyeyim diye bir gayreti de yok. Ancak yazıkça gelişen, yazıkça mecrasını bulan denemeleri var şairin.

Modern şiirin dayandığı imgeler, yine onun gereklilikleri kafiyeleri bir söylemi de şiirlerinde deneyen Atmaca, esas olan hece sayısından ve duraklardan taviz vermeden de şiirler söylemiştir. İşte tam da burada bu çalışmalarının da adını kendisi koymakta: Serbest Hece... Bu konuya alaklı olarak Hüseyin Kaya'ya verdiği mülakatındaki şu sözler çok çarpıcı:

“Evet, benim şiirim sırtını geleneğe yaslayan zaman zaman halk şiirinin bütün unsurlarını içinde barındıran ama aynı zamanda hecenin akış ritmi ve kafiyelerinden de faydalılarak yazdiğim serbest hece şiiridir. Belki şimdije kadar yayınlanan şiir ve şiir kitaplarındaki açmak istediğim patika buydu. Artık patika oluşturduğuma göre biraz daha rahat yürüyebilirim.”

Tüm bu bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde Şaban Abak'ın “Atmaca'nın şiiri, ‘yeni halk şiiri’ diye adlandırılabilcek bir şiir...” sözünün ne kadar haklı olduğunu söylemeye hacet yok sanırıam.

Günümüz Şiir ve Şairlerine Eleştirileri:

Evrensel değerler

Atmaca, “İnsanın, insanlığın evrensel değerlerinin ayaklar altına alındığı bir zaman diliminde yaşarsanız, şiir yerde sürünenir.” demektedir. Son zamanlarda şiirin bir durağanlık dönemi yaşadığı ile ilgili bir soruya “Asıl durağanlık insanda başladı, biraz daha iyi yaşamak için hayallerimizi zorlama-ya başladık.” diye cevap verir. Ona göre sorun her şeye eşya gözü ile baktıktan kaynaklanmaktadır. Zira insani erdemleri kuşanmamış bir şairinden çok güzel bir şiir bekleyemeyiz. Bu konudaki tespitlerini de şöyle sıralar:

“Arabamız, evimiz, kredi kartlarımız olmasa hayatı eksik yaşıyoruz hissine kapılıp kendi kendimize stres yapıyoruz. Ama sevincimizi paylaşarak çoğaltan, bölüşerek azaltan, efkârlandığımızda sinesine yaslanıp –gerekirse- doya doya ağladığımız bir dostumuz olması önceliklerimiz arasında yer almazsa, ya da önceliklerimizi başkaları belirleyip, onların çizdikleri dairenin dışına çıkarsak hayatımızın kararacağını zannettiğimizden tadımız tu-zumuz kalmadı. Şiiri duygular ile yazacaksak, bize dayatılan hayatı duyguya yer yok.”

Yaşamadığını yazmak

Atmaca, günümüz şairlerinin yaşamadığı bir hayatın şiirini yazdıkları için kendileri ile celişiklerini de eleştirir. Ona göre şair kendisinin yani yüreğinin gösterdiği hedefe yürüken bütün “ben”lerini ayaklarının altına alarak yürümeye başlarsa işte o anda ilham perileri gönül göğünde kanat süzmeye başlar. Tam bu anda akıl ve kalp hangi doğrultuda ise kişi o doğrultuya yöneldiğinde şiir gelir.

Ona göre şiir; gerçekle, hayalin bir yerlerde buluşması için yazılır. Hayal olmasa zaten şiir yazılmaz. Hayalin uç sınırlarını zorlayarak gerçekle alakası olmama ihtimali olmayan kelimelerle de şiir yazmazsınız, yazarsanız gülünç duruma düşürseniz.

Okumadan yazmak

Atmaca'nın eleştirdiği bir diğer husus da günümüz şairlerinin duçar olduğu okumadan şair olmak hastalığıdır. Ona göre Yunus'u, Fuzuli'yi, Şeyh Galip'i, Karacaoğlanı, Nedim'i, Baki'yi, Taşlıcalı Yahya Bey'i vs. tanımadan şiirin kapsısına bile yaklaşılamaz. Bu konuda şu çarpıcı örneği verir:

“Şiir yazmaya başlayan bir insana 5 yıl boyunca divanları bulunan şairleri okumalısın desek. Bize gülüp geçer. Ama bilmez asıl gülünmesi gerek

olanın kendisi olduğunu. Nasıl ki 8 yıl okumadan okuryazar olma diploması alamıyorsak, gerçekten okur-yazar olabilmek için de önce okur olmak sonra da yazar olmak gerek. Bir arı kovanını sadece bir çiçeğin yetiştiği küçük bir alana hapsettiğimizde hem arılara işkence etmiş oluruz hem de balımız bal olmaz. Kovanımızı yağmalatmak istiyorsak çiçek çiçek gezmek zorundayız.” (Buruciye Dergisi mülakatından)

Şair bu hususta kendini de eleştirmeden durmaz. Ona göre her yazının, şairin ya da her insanın kendini eleştirecek bir yönü mutlaka olmalıdır. Bu konuda kendine yaptığı eleştirileri de açık yürekli-likle şöyle ifade eder Salih Üzümçü’ye:

“Şiire başlarken okumadan yazmaya başladım. Bunun sıkıntısını zaman içinde yaşayarak gördüm. 1980-1993 yılları arası neredeyse okumayla geçti. Bu zaman sarfında yazdıklarımdan çok azı kaldı. Zaten önemli olan da çok yazmak değil, az ve kaliteli yazmak önemli. Keşke şiir yazmaya karar verdiğimde en az bir on yıllık okuma serüveninden sonra yazmaya başlasaydım diyorum.”

Olmadan şairlik taslamak

Yine Atmaca, üç beş şiir yazıp, üç beş dergide görünenleri veya kendi imanları ile bastırıldığı üç beş şairler ben şairim diye sokağa dökülenleri de şu şekilde eleştirir:

“Eski bir şairin şair olması için geçtiği merhaleler vardı, bu merhaleleri geçmeyen şaire şair denmezdi. Bir şairin beş mesnevisinden oluşan bir kitabı yoksa bu şaire şair denmiyordu. Şimdi üç beş dergide beş on şiiri olan, aynı konularda birkaç şiir kitabı olan şaire şair deniyor.” (S. Üzümçü ile mülakatından)

Yanlış şiir eğitimi

Atmaca'nın günümüz şiir eğitimi konusunda da eleştirileri vardır. Ona göre okullarda yanlış bir şiir eğitimi verilmektedir. Ona göre okullarımızda şiir bilgisi başlığı altında şiirin kafije ve rediflerden olduğu şeklinde anlatılması nedeniyle şiiri sadece kafije ve redif olarak bilen öğrenci zamanla bu tarza öykünerek şiir yazma denemeleri yapmaktadır. Şiirde anlam, derinlik kısaca kalite göz ardı edilmekte. Yine ona göre bu furyaya kapılan Anadolu ırfaan geleneğinden kopuk şiirler söyleyen saz şairleri de bu işi ayağa düşürmektedir. Böyle bir ortamda nitelikli hece şiri, halk şiri ve şairi bulmak elbette

ki zordur.

Hece şairlerine eleştirileri

Atmaca'ya göre, hece şiri bir disiplin işidir. Bir takım elbisinin vücuda tam oturması gibi doğru kullanıldığı takdirde bu ölçü şire ahenk katacaktır. Aksi takdirde tıpkı elbise misalinde olduğu gibi ortaya çıkan ürün vücuda ya çok bol ya da çok dar olacaktır. Ona göre şiir, söz sanatının dama taşları gibidir. Kelimelerden bir ya da birkaç tanesini çiğardiğimizda mana bozulur, ya da farklı anlamlara sebebiyet verir. O yüzden alelade bir söyleyişle söz şiir olmaz.

Halk şiirine düşmanlık edenlere yönelik eleştirileri Tayyib Atmaca, edebiyat ve özelde şiir anlayışında günümüzde yaşanan savrulmayı da eleştirmektedir. Bir söyleşisinde “Halk şiirini bilmeyen ya da şiir deyince sadece serbest şirleri şiir olarak kabul eden şairler yazarlar modası geçmiş bakır kaplar gibi düşünüyolar halk şiirini.” demekte ve Türkü dinleyen bazı kesimlerin, o türkünün halk şiirini bilen bir aşık tarafından yakıldığını bilmedikleri gibi kokusunu da hissetmediklerini vurgular.

Günümüz yayıncılık anlayışına olan eleştirileri

Atmaca günümüz yayıncılık anlayışını da eleştirmektedir. İşin tamamen ticari bir kaygı ile yapıldığını bunun da edebiyata yansımاسının olumsuz olduğunu düşünmektedir. Suyun başında duranların biraz da ahbab ilişkisi içinde olduğunu ima eder. Kendi kitaplarının neden geç çıktığının sorulması üzerine verdiği şu cevap hayli manidar:

“Bazı yayınevlerini ben beğenmedim, benim beğendığım yayınevleri beni ciddiye almadı. Bundan dolayı kitaplarımı geciktirdi. Belki bütün bunları ‘suyun gözünde’ bulunanlarla dirsek teması halinde olabileseydik kitaplarımı gecikmeli olarak yayınlanmayacaktı.”

Taşra - merkez anlayışına olan eleştirileri

Şairin mustarip olduğu bir diğer durum da edebiyat âlemindeki merkez ve taşralılık ayırmıdır. Atmaca taşra - merkez ayrimını doğrul bulmaz. Merkezden kasıt her ne kadar İstanbul ise de son zamanlar da Ankara da merkez kavramının içinde değerlendirilebilir. Gerek TV kanallarının gerek gazete ve dergilerin genel merkezlerinin, gerekse de büyük matbaa ve yayınevlerinin bu illerde bulunması bu illeri cazip hâle getirmektedir. Bir söy-

leşisinde “suyun başında duranlar” diye tarif ettiği merkezci anlayış, kendileri ve kendilerine ulaşabilecekler haricindekileri amatör olarak görmekte ve aralarına belirli bir mesafe koymaktalar. Atmaca'nın en çok üzüldüğü ise bir zamanlar taşrada yaşıdıkları arasında metropolere kafa tutanların birazcık tüylenince metropolere yerleşip taşradaki eski arkadaşlarına da “Kurtulun şu taşralılıktan!” diye üst perdeden konuşmalarıdır. İşte bu tipleri şu sözlerle eleştirmekte:

“Bu şehirlerde yaşayan şairlerin şirlerine bir bakın. Şiirde işçilik sorunu diye bir sorunları kalmamış ama, metalik sesler, insanın eşyalasması, kaos vs. gibi şairin geniş coğrafyasını bir çember içine alıyor, insan ormanında her şair kendi yalnızlığını tutunup bir şeyle yazmaya çalışıyorlar. Hani ruhsuz, duygusuz insan deriz ya; şair duygulu insan olmasına rağmen içinde yaşadığı kargaşanın etkisi ile sanki özel bir gayret sarf ederek ruhsuz şirler yazmaya çalışıyor.”

Ona göre şair, kendi yalnızlığını yoldaş aramamalı, eğer yoldaş arayacaksa; yazdığı şirleri aynanın karşısına geçip kendi kendine okumalı. Zira şir, samimi insanların işidir. Şiirin kriterlerine uygun bir şiir taşrada en ücra bir köyde de olsa yazılabılır. Hatta bir de etrafınızda samimi şir dostları varsa bu halka taşrada da çok güzel işler çıkarabilir. Eğer samimiyet yoksa insan yüzlerce şairle bir arada olsa şir tarafı körelir gider.

Dergiciliği:

Tayyib Atmaca denilince akla onun dergici yönü de gelmektedir. Bu yönü es geçildiğinde Atmaca'yı anlamak, yorumlamak eksik kalacaktır. Onun kuruşunda bulunduğu, bizzat yönettiği Güneysu, Kıraklı, Ardiç, Hece Taşları ve Açıkkara gibi dergiler hem onun edebiyatımıza en önemli hizmeti hem de bu dergilerin Atmacanın sanatında kendine katkısı olmuştur. Türkiye'de müstakil bir şiir dergisi olmadığı bir zamanda arkadaşları ile beraber çıkardıkları Kıraklı şiir dergisi bunun müşahhas örneğidir. Bu dergiye yurdun dört bir yanından şirler gelmektedir. Bu şirlerin bir kısmı bilindik isimlerindendir ama çoğu Anadolu'nun saklı hazineleştirindendir. Derginin yöneticisi olarak Atmaca bu sayede Anadolu şiirinin nabızını tutabilmiştir. Bu da elbette şaire olumlu katkılar sunmuştur. Dergi her gelen şiri yayınlayan bir dergi değildir. Gelen şirler bir seçkiye tabi tutulmaktadır. Bu seççilik dergiye şir

gonderen şir dostlarını rahatsız etmiştir. İlerleyen süreçte ise gelen şirlerde kalite düşmeye başlamıştır. İşte tam da burada bir karar vermek gerekecektir. Ya diğer dergiler gibi isim yapmış şairlerle ve araya da birkaç yeni isim katarak yola devam edilip piyasaya uyulacak, ya da kapatılacaktır. Onlar da kinci yolu seçecekti. Kıraklı söyleyecek sözünü söylemiş, edebiyat dünyasında gelinmesi gereken yere gelmiştir. 36. sayında “Yorgun adamların koşusu burada bitiyor” denilerek yayını noktaladılar.

Atmaca, günümüz dergilerinin halk şirine bakış açısını da dergici kimliği ile eleştirir. Bu meyanda Hüseyin Kaya ile yaptığı bir söyleşisinde şu çarpıcı ifadelerde bulunur:

“İnsan kendi ruhuna yakın insanların yazdığı dergide yazmak istiyor. Bu da çok zaman mümkün olmuyor. İnsanın yolunu gözlediği dergiler vardır ha işte bu dergilerde yazmak ister ama adınıza “Halk Şairi” denmeye başlanınca o dergiler de nazikçe “Çok yorgunum bekleme beni kaptan/ Seyir defterini başkası yazsın” deyiveriyorlar.

...

O kadar dergi, o kadarın da iki katı editör olunca “ön koltuklar” kendilerine ve yakınlarına tahsis edildiğinden arka koltuklarda boş ver varsa sizi de alıyorlar. Birkaç aydır kendime yakın bulduğum birkaç dergide yazmaya başladım. “Bagaja geç” derlerse de yaşadığımı soğuğa ve sığa dayanacak gücüm olmadığını söyleyirim.”

Sonuç:

Tayyib Atmaca, sırtını geleneğe yaslayıp gelenekten nefeslenip geleceğe seslenen bir şairdir. Onun kıymeti, edebiyat eleştirmenlerinin ve akademik çevrenin taşrayı kale almaya başladığı andan itibaren anlaşılacaktır. Üzerinde ciddi çalışmalar yapıldığında Atmaca gibi Anadolu'nun değerleri gün yüzüne çıkacaktır.

شعردە گلنگىن نفسىي ڭلەجىكىن سىسى بىر شاعر: طېب آتماجا

خالىد اىلدىرىم

شعر و گلنک:

سون صينىقدە ايكن شعرلىرى كلبك باشدا او لماق او زره چشىتىلى گازئىتلەر دە يايىنلارنان همزە اكرم آدىندا شاعر بىر آغابىيىنه او زنه رك شعر يازماغا باشلار. ايلك شعرى ۱۹۷۶ ايلينىدە عثمانى يە د بىر گازئىتلەدە يايىنلارنىير. ايلرلە يىن گونلەر دە او دا طبقي آرخاداشى كىمى شعرلىرىنى او مىيد ياشار او غوزجانا گۈندىرىر و "بىر سؤيلە يە بىلسىم" ايسىملى شعرى ۱۹۷۸ ايلينىدە اونون كلبك گازئىتىسىنده كى "سېزىن شعرلىرىنىز" ستونوندا يايىنلارنىير. بو دوروم شاعر اوچون بىر ايفتىخار و سىلەسىدىرىر. تىجارت لىسەسى سون صينىقدە او خوركەن ايلك شعر كىتابى اولان حوزونلارин دويونونو كىنى ايمكانلارى ايله يايىنلار. كىنى دىيەمىيلە "شعرە آرابىسک بىر طرزلا باشلايان آنجاق عبدالرحيم قاراقوچو تانىدىقدان سونرا شعر او زرىنىدە داها چوخ دوشون، آراشدىرمان، او خوبان" آتماجا؛ "كولون گون داشلارا چىزدىغى ناخىش" ايله كىدىنە خاص بىر شعر دامارى ياخالاماغى باشارمىشىدىر. اونون ايلك كىتابى حوزونلارين دويونو، ايلك گىچىلىك هيچانى ايله يازىلمىش شعرلەردن اولوشوركەن ۹۰ سونرا سىندا فرقلى بىر آتماجا واردىر قارشىمىزدا.

آتماجانىن شعر آنلايىشى و گلنکچىلىگى:

طېب آتماجا ياكى گورە شعر، ادبىاتىمىزىن اينجە يانىدىر. آز سۆزلە چوخ شىئىلرین سؤيلەنلىكى، سۆزۈن اىلىپ بوكولمه دىكى، اينسانى دара گۈتۈرۈرنى آتىلان گولدور. سئوركەن، دۆوركەن، اولدوروركەن حتا سوئوركەن بىئەلە اينجىتىمەن دىپىلان سۆز لە علم دىرى، گۈنوموزدە سئورك دىنلە دىكىمىز تور كولر كۈنۈلەن دىلە، دىلەن تىلە-تىزە يە آخان بىر شعردىرىر.

طېب آتماجا دىئىلينىجە دە عقلە گلن؛ هەنجا گلنگىنى سوردورمه سى و اىصرارلا اونو گله جىگە داشىماغا عزىم ائتمە او زلىكىدىرىر. بو دورومو اونون يىتىشىدىكى جغرافيا ايله اىلىشىكىلىندرنلەر حاقيسىز دا دىكىلىدىر. قەرامان ماراش، عادتا بىر شاعر او جاگىدىرىر. بورادان يىتىشىن قاراقوچلار، ماھسۇنلار و دىكىلىرى تام بىر گلنگى او زرىنە سۆز سؤيلەميش شاعرلەدىرىر. طېب آتماجا طبقي عبدالرحيم قاراقوچ، باحالدىن قاراقوچ و ماھسۇنى كىمى كىدىنە خاص بىر اوسلوبلا شعر سؤيلەمەمى باشارمىشىدىر. يعنى ساده هەنجا گلنگى قاراقوچ، باحالدىن قاراقوچ و ماھسۇنى كىمى كىدىنە خاص بىر اوسلوبلا شعر سؤيلەمەمى باشارمىشىدىر. يعنى ساده هەنجا گلنگى تقلید ائتمەميش اونو يعنى بىر سؤيلەنىشلە، او زگون بىر حالدە سونموشدور او خورونا. فتحى سرحتاتىن دا دىكىلىكى كىمى اونون شعرلىرىنى نە قافىيەنин قىكولا يىجىلىغى نە ده سؤيلە يىشىن او جوزلۇغۇ سۆز قونوسودور. او آنادولو عرفان گلنگى نىن و حىكىمتنىن پىشىنەدە بىر شاعردىرىر. او او زدن او زامان زامان قارشىمىزا يonusس كىمى، يonusسوارى سۆز سؤيلە يەن بىر شاعر او لاراق چىخار. گلنگى قونوسوندا او زتلە شاعر دە كىدىسىنى "سېرىتىمى گلنگە ياسلايىپ خالق شعرينى يېنى دن يوروملا ماغا چالىشماقاڭلا" تاريف ائدر. اونون سېرىتىمى دايادىغى گلنگى مایاسىنى ايسلاام مەنبىتىمىدەن و تورك كولتۇرۇن دەن ئەلمىشىدىر. بو او زدن آتماجانىن بوتون شعرلىرىندا دىيەمىملەردن، آناسۆزلىرىندا.

طېب آتماجانىن شاعرلىك ماجاراسى:

او زرىنە دانىشا جاغىمىز شاعر و سېرىتىنى "گلنگە ياسلاما يانلارىن گلنگى اولماز." دېئن طېب آتماجا دا هەنجا گلنگىنى دوام ائتدىرىن بىر شاعردىرىر. اونون بو يۇنونە كئچمەدەن او زجە قىسا ساجا شعرلە تانىشماسى حاقيىندا بىرنىچە سۆز سؤيلەمك گەرە كىر. اورتا او خول

اونون زامان زامان اوپىرە دىيجى، زامان زامان تنقىد ائدىجى، زامان زامان دويغۇسال سؤپىلمى ده گىلنىكىن گله جىگە دوغرو اونلىن بىر سىسى اىختىيا اندىر. شوخلوقلار، اينجە اينجە توخوندۇرمالارى كىندينه خاچى بو اوزىل اولسلىكىن اونە چىخان عنصورلارى آراسىينىدا.

شاعرىن ادبى گۇرۇسى:
 آتماجايىا گۇرۇھ شعر؛ دوغرونۇ، گۇزلى و قالىجى اولاتى ياخالا يابىلىمك اوچون يازماق و اوخوماق دىگىلسە، بوز اوستوندە يازى يازماقدان باشقا بىر شىئى دېگىلىدىر. طىب آتماجا كىنديسىيەن يۇئلىتىلىن “نه اوچون يازىرسىنىز؟” سوروسونا “الله رىيضا سىينى قازانماق اوچون يازىرسى” دئىيە جواب وئىرىپ و “صنعتچى”， ياردىلىش غايىھىسىنيدە فيطىرت اوزىرە ياشامانىن اون گركلەيلەرنىن بوتون يۈئلىرىنى كىندي دونياسىينىدا مدار ائتمەدن، نە مىيلتە بىر شىئى وئىرە بىلىرى نە دە كىندينى، دئىيە اكلىر، بىر سؤپىلمى اصلينىدە اونون صنعت آتلايىشى نىن تا كىنديسىيەدەر. بىر علوى آنلايىش اونون ادبى وظيفە سىينىدە شكىلىنىدەر. آتماجايىا گۇرە ادبىياتچى نىن گۇرۇھ كۈنۈل يايپماق اولمالييەدەر. بىر قونودا شاعر بونلارى سؤپىلەمىشىدىر: “نفسىنى اۋۇنونه قاتارسان حيوان/ أرخانا قاتارسان اينسان اوولورسان/ او زامان بىراز دا اورگىن اوولور قلب و عقل ترازيسيىندا دارالارى چىخارىيالاراق مىصرع يە، جملە يە، پاراگرافا تۈكۈلە جك كىلەملەرلە بولا چىخىلىرى. ايندى بىر سۈزۈرلە كۈنۈللىر يايپماغا گىئىللىرى، كىندينى بىلەن زىينى بىلىرى ايلكە سىيىلە حرکەت ائدىنچە آئورنىسل قارداشلىق دىلى كىنديلىيگىنندىن اولوشۇر.”

آتماجانىن دىلى:
 آتماجا دەئىلەنچە اصلينىدە ايلك سؤپىلەمىسى گرەك توركىجە نى آرى، دورو و صاف حالىليلە ايشلىنە سىينىدە كى باشارىسىيەدەر. او بىر يۇئۇپە دە چاغداشلارىنىدان بىر آدىيەم اونەدەدەر. دىل قۇنوسوندا زامان زامان يۈرسىل آغىزىلا را دار وئىركەن چىكىنەمە يەن آتماجا، بىر يۇئۇپە دە بىر دىل ايشچىسىيەدەر اصلينىدە. بىرىلىرى نىن ساندىغى كىيمى توركىجە سادەجە ايستاتىبول توركىجە سى دېگىلىدىر و هەلە چاغداشلىق و مدرنلىق آدىينا ايشلىدىلەن آما خالقدا قارشىلىغى اولمايان كىلەملەر اونون شاعرىنى كۆپۈنە كەتكىنەدە، داغىندا يايلاسىىندا ايشلىنىل كىلەملەر ئىن، آتپىين كۆپۈنە كەتكىنەدە، داغىندا يايلاسىىندا ايشلىنىل كىلەملەر اوستاتىقلا بو شەعردە يئر آلىر و عادتا ”من دە وارام“ دئىيە هايدىقىرىپە.

شاعرلىرىنىدە ايشلە دېگى تىمالا(مفہوملار):
 طىب آتماجا صرف شعر يازمىش اولماق اوچون شاعر سؤپىلە يەن بىرىسى دە دېگىلىدىر. اونون بىر دردى واردىرىپ. آنلا تماماق اىستە دېگى بىر دردى، قايىغىسى، داواسى او اوزىن شاعرلىرىنىدە بىر تما واردىرىپ. اونون شاعرلىرى دە بىرچوخ شاعرىن ايشلە دېگى حوزون، يالنېزلىق، غورىت، حسرت، اوزىل، اومود، سۆۋادا، اوزگۈرلۈك، آيرىلىقىك، اولۇم، كۆئى، شەھى، مدرنەتىتە راستلارسىنىز. بونلار اينسانلىقىغىن اورتاق درتلىرى و دويغۇلارىدىرىپ. ان سېرادان سانىلان قۇنۇلار حاقىنەدا يازىدىغى شاعرلىرى نىن آرخا پلاتىنىدا فرقلى بىر قايىغى، فرقلى بىر دويغۇ واردىرىپ. اونون بو فرقلى سؤپىلمى هەمن ھەر شاعرلىرى كىندينى حىسىس ائتدىرىپەر. يئنە گۈنلۈك حىاتىندا نەلرى ياشامىشىسا، دويغۇ دونياسىىندا نەلرى حىسىس ائتمىشىسە اونو شعر اولاراق تۈنۈم ائتمىشىدىر. بىر اوزلىك ايسە اونون شاعرلىرىنىدە يايپما جىقىلىغى بارىنىدىرىپ مايان بىر صىميمىلىيگىن تظاھرودور.

گئچمىش خالق كولتورو مووزىن، اىسلامى قاوارمالاردا بلىرىگىن اىزلىر بولۇنماقدادىر.

طىب آتماجانىن اوسلوبو:

طىب آتماجا، كىيملىكى، كىشىلىكى اولان بىر شاعرىن، يازارىن بىر اوسلوبو اولور. دئىپر. اونون كىندينه خاچى اوسلوبوندا هەنجا باشى چىك عنصوردور. هەنجا دا اىصاراچى اولمادىغىنىي ائجاق شعر يازاركىن چوخ زامان كىلمەلرین دېلىنىن هەنجا اولچوسو بىلە دوکولدو گونو سؤپىلەر. زامان زامان سرىپىت طرزىدە باشارىيلى شعرلىر يازسا دا او هەنجادا قرار قىيالان بىر شاعردىر. هەم هەنجانىن هەم دە سرىپىت شاعرىن اوستاتىلارىنىي تعقىب ائتمىش، اونلاردا ئادىغى فيكىر و شعر كىشىلىكى بىللى بىر زامان سونرا كندى كىشىلىك و اوسلوبونا يانسىتەمىشىدىر.

طىب آتماجا، ”ھەنج بىر شاعرىن چىراغى اولمادىيم، كىيمىسىن بازىرىپىدا امگى يوخ“ دېرىكىن عىينى زاماندا ”عبدالرحيم قاراقوج، باحالدىن قاراقوج، بىراز نجىب فاضىل، سزاى قاراقوج، جاهىت ئەرىف اوغلۇ، دىلاور جىبى جىپەنلىكىلەر ئەتكىلىنىدە.“ دەمكىدەدىر. اونون سايدىغى بىر سۈزۈزۈ دە كەتكىلىدە سۈزۈلە يەن هەم دە سۆزۈزۈ بىكەمەن دەن، گەركىدىكى شكىلەدە سۈزۈلە يەن ياخىن بولموشدور. آتماجا كىندى سىسىنىي آراماغا چىخدىغىنىدا رەحمتلى سېدا حەممە كوتۇزمان ايلە تانىشىپەر. ”بو آن منىم يازىدىغىم طرزىدە اونون دەنەمەلىرى واردىرىر.“ دئىپر. آتماجا كىندى شعر قوزاسىنىي اووركى ياشادىغى صفحە لرى دا بىر شكىلەدە اىضاح ائتمەكدىرى:

”سېرىتىمە خالق شاعرىنە ياسلايدارق يعنى سۈزۈل سۈزۈلە مەلېدەم، چۈنكۈ سىسىم بونا داھا ياتقىنەندي. اغزىبەن چىخان ھەر مىصر اىستە مز اولچولو چىخىرىدى، بونو دوام ائتىرىمە يە چالىشدىم. شاعرلىرىم ايلك باخىشىدا سرىپىت طرزىدە يازىلىمە كىيمى گۇرۇنسە، دېزەر بىرىپېرىلىرىنىن مىستقل كىيمى گۇرۇنسە دە ايج قافىيە و سىس او بىمۇندا دقت ائدەر كەتكىنى قوزامىزى اورمە يە باشىلادىق.“ (م. اوکكىش اونون ايلە يايپىدىغى ملاقات دان) يئنە آتماجا بىر باشقا سۈزۈلە يەشىنە كىندى اوسلوبونون اولوشۇمۇ ايلە ايلكىلى بىر اوچالارىنى دا اىضاح ائتمەكدىرى.

”اصلىنەن باخىلاجاق اولورساق بو آن يازماغانى سۈرۈرە دوغۇم اوسلىپو بىر آزادا سزاى قاراقوقچون مونا روز، قار شەعرى و اىسىمى ادبىيات دونياسىىندا چوخدا بىلەنەمەن سېدا حەممە كوتۇزمانىن بعضى شاعرلىرىنىدە گۇرۇدەگۈم دېفى، قافىيەسى اولمايان آما هەنجا ايلە يازىيان مىصر لەردىن بولا چىخاراق بىر آزدا بىر اولوشۇدۇ.“ (حسىين قايىا ايلە يايپىدىغى ملاقات دان) اونا گۇرە شەعردە بىچىيم و محتوا آراسىىندا بىر تناسوب اولمالييەدە. نە بىچىيم محتوانىن اۆتونە كئچمەلە ئەتكىلىنى دە محتوا بىچىيمىن اۆتونە كئچمەلە ئەتكىلىنى دە او شاعرىن اوسلوبونون اولوشماسىندا اۇنەللى بىر عنصوردور.

آتماجانىن شاعرىنە درېنلىك و آنلام چىشىتىلىكى قاتان، بىر سایە دە سۈپىلىشى داھا ائتكىلى حالا ئەتكىلىن اۆچۈن بىر دېگر عنصور دا سۆز صىنتەرىدىرىپ. او شاعرلىرىنىدە، تىشىبىه، اىستەعارە، مجاز، تىشكىص، تناسوب، تلىمچى كىيمى سۆز صىنتەلىنى باشارى ايلە ياشلىمىشىدىپ. بىگۈن سانىكى يىنى بىر ايجاد ائتمىش كىيمى آغىلازان ايمە مىسىزلىرىنى دە بو صىنعتلەر ايجىنە باشارىيەلە ياشلىمىشىدىپ.

کیمە اوخوتاماگا چالىشىدىمسا مصرع سونلارىنىداكى قافىيە لرى گۈرمەدىلە. بىرچوغۇندا نجور اوخونماسى گرگىدىگىنى بىزدەت اوخوياراق آنلاتماق زوروندا قالدىم. بو كىتاب عىنى زاماندا بىر آتىشىمايدى. كىتابىن بللى يئرلىبىنە شىفەرەلر قوپىوب بو كىتابىن بىر آتىشىما اولدوغۇنون فرقىينه وارىلماسى نىن گرگىلىيگىنىه ايشارت اتدىمسە دە گۈرن اولمادى.

بو كىتاب اوچون دقتلى اوخوجويا اىختىياجىم اولدوغۇنۇ بىليردىم. اوخوجو كىتابىيەن ئىلەن ئەلدىغىندا بىرئېچە صفحە اوخوب يا آنلامايىپ كىتابىيەن قالدىرېپ آتاجاق، يا دا بۇ آدام نە دەمك اىستىپ، بعضى كىلمەلر بىرپىرىنى سىنپىلارىنى اىخالاڭ ئەدىر ئېپ تکرار اوخوماغا باشلادىغىندا اونجە سىسى ياخالار، سونرا دا بونون خالق شعرى فورماتىندا بىر آتىشىما اولدوغۇنۇ فرق اندىر دئىه دوشۇندۇرم. دوشۇندوكلىرىمى گرچىكلىشىرىن بىر اوخوجو حالا چىخىمادى. (م. اوکكىش ائورن ايلە مولاقاتىندا)

طېب آتماجا شعردە يعنى طرزلر ددىرىكەن اۋىزلى بىر غېرتەت صرف ائتمەدن اما هەنجادان قوپىمادان، هەنجانىن اىچىننە يىئى بىر شئىلەر يامىغا چالىشماقدا. يىئى بىر شعر آنلاپىشى گلىشىدىرىم، شعر بۇئەلە اولمالى دئىھىيەم دئىھىيە بىر غېرتەتى دە يوخ. آنچاق يازدىقجا گلىشىن، يازدىقجا مجراسىنى تاپان دنه مەلرى وار شاعرىن. مدرن شعرين دايىندىغى عصورلار، يىئى اونون گرگ دويمادىغى قافىيەسىز بىر سۈيلىمى دە شعرلىرىندا دەنەين آتماجا، اساس اولان هەنجا ساپىسىندا و قافىيە لەدن تعويض وئرمەدن دە شعرلر سۈيلىمەسىشىرىم. ايندى تام دا بورادا بو چالىشمالارى نىن دا آدىنى كىدىسى قويماقدا: سرىبىت هەنجا... بو قونوپلا علاقە لى اولراق حسین قاپىيا وئرىدىگى مولاقاتىنداكى بو سۈزلى چوخ چارىيچى:

بلى، منىم شعريم سىيرتىنى گلنگە ياسلايان زامان زامان خالق شعرينى نىن بوتون عنصورلارىنى اىچىننە بارىندىرىان اما عىنى زاماندا هەنجانىن آخىش رىتمى و قافىيەلردىن دە فايدالاتىلاراق يازدىغىيم سرىبىت هەنجا شعرىدىرىم. بلکى ايندىيە قدر يايىنلاناڭ شعر و شعر كىتابلازىمىداكى آچماق اىستەدىگىم پاتىكا بويدو. آرتىك پاتيقا اولوشدوردوغوما گۈرە بىراز داها راحت يورويه بىليرم.

توم بىلگىلىر اىشىغىندا دىرلەندىرىدىگىمېزدە شعبان آباق يىن آتىماجانىن شعرى، يىئى خالق شعرى دئىھىيە دەلاتدىرىپاپىلە جى بىر شعر سۈزۈنون نە قدر حاقلى اولدوغۇنۇ سۈيلىمە يە حاجت يوخ سانىرام.

گونوموز شعر و شاعرلىرىنە تنقىدلرى: أۇرنىسل(دونيایى) دىرلە

آتىماجا، اينسانىن، اينسانلىقىن اورنىسل دىرلەنلىرى نىن آياقلار ئەتىنا ئىلەنلىقى بىر زامان دىلىمەنىدە ياسارسانىزى، شعر يئرددە سورونور.“ دەنمكەدىر. سون زامانلاردا شعرين بىر دورغانلىق دەنمى ياشادىغى ايلە ايلگىلى بىر سوروپا ”اصىل دورغانلىق اينساندا باشلادى، بىراز داها ياخشى ياشاماق اوچون خىاللارىمېزى زورلاماغا باشلادىق.“ دئىھىيە جواب وئرىپ. اونا گۈرە سورون ھە شىئىه اشىيا گۆزو ايلە باخمامىزدان قايناقلارنىدا دىرىپ. زىرا اينسانى اردەملەرى گىيىنەم بىش بىر شاعرلىرىندا چوخ گۈزل بىر شعر بىكلەيەمېيىز. بو قونوداكى تىپپەتلىرىنى دە بۇئەلە سىرالاڭ: ”آرابامىز، ئۆيمىز، كەددى كارلارىمېز اولماسا حىياتى اكسىك

مىصفىفى اوغۇزا گۈرە آتىماجانىن شاعرلىرى زامان زامان سمبوللىرىن، زامان زامان موسىقىنinin اوئەن چىكىدىگى اتىلە، اينسانى بىر ماسال زنگىنلىكىنده، آنچاق گرچىكلىكىن آجى و حوزنۇ دە حىس انتدىرىھەر كەددى سۈرۈكە مەتكەدە. دىلە اوتىجا سۈپەلەين و مرامىنى آنلاتماقدا مەھارتىنى اورتايَا قويان آتىماجانىن كىتابلارىندا هەمن فرق ئىدىلىن ياشادىغىنى يازىپ اولماسىدیر.

شعر، ايلەهام و عقل:

شاعر، شاعرلىرىنى ايلەماما دىيالى اولاراق يازماقدادىر. اونون ايلەهامى ايسەرەمانى بىر اۋەللەگە صاحىبىدىر. او، يارادىجىيسينىنىت بىزمىنندە سۆز وئرىدىگى سۆزۈن ئەخاسىندا دوراراق ياشادىغى حىياتىنى، سۈپەلە دىگى سۆزۈنۈ، ايشلە دىگى فعلىنىنى شكىللەنديرىمەتكەدە. بو قونودا شاعر بونلارى سۈپەلە مىشىدىر:

”شاعرى ايلەماملا يازدىغىمدان ھانكى ايلەمام بىرلىرى اوپىيمىن هارالارىندا يايلىپ سوتومدىن ھانكى رايىحە لە يايلىپ اوراسىنى بىلەمم. منىم ايشىم يازماق اوخويان اونا ھانكى البيسىنە يارادىرىپرسا گىيىدىرىپ بىلە. أما من نفسىمە بىياض البيسىنە باشققا بىر البيسىه گىيىدىرىمك اىستىمېر. اوپىين اولسۇبۇ نجورسە شعرە دە يانسىييان اودور. سىزىن اينسىيەن بىر ئەبىلىدىغىم قدر بىلە اينسانام. شعريمەن اينسانى اوردىلىن اۋۇنە بىلە ئەيتىمەيى دا اۋىلە ايدامە انتدىرىمە يە چالىشىپارام.“ (حسىن قاپا ايلە ياتېتىغى ملاقات دان)

آتىماجا يائىپەرە شەعەر، البتە بىر شەئى ئەنلاتمالىدىر. آنچاق شاعرە هە شەئى ئەنلاتمىلاماز، سادە جە حىس انتدىرىپلىپ. آپىلاردان چىچكلىردىن بىحث اندىر آما پتىگىن اىچىينە گىرېپ بالىن دادىنى ئەنلاتماز بونو اوخوجويا بىراخىر. شعر اچىق اچىق مئساج وئرمەمەلى، مئساجلارى شعرين كەنل بوتۇنلۇغۇ اىچىينە يايىمالى، گەرە كىرىسە ئەنلاتماق اىستەدىكلىرى اوچون بەضا گۇندرەمەلدە بولۇنمالىدىر. آنچاق صنعت ياپاچاغام، ايمەكە قولاناجاغام، بونو ياپاچاغام، بونو ياپاچاغام دئىھىيە بىر اون يارقى ايلە شعر يازماغا باشلادىغىنېنىدا شعرە قلبىنېزلە ياخىنلاشمېرىسىنىز دەنمكەدىر. شعر قلب و دوشۇنچە ئاراسىندا سۆزۈن چوخ اۋىزلى كەلمەتلە يازىپلىپ. چوخ اۋىزلى كەلمە دەئىرىكەن دە دادايسىتلە كىمى كەلمەلەرلە يازىپلە يان يانا اكلەمك دەگىل البتە. شعر چاغىرىلماز، يانىنا گەندىلەمە، شعر كىدىسى گەلەر. داتا كىدىسى گەلدىگىنە بونون آدىنا ايلە دئىھىلەمە، دئىھىلەمە- شعر اولور. (س. اوزومجو ايلە ياپىلان ملاقات دان)

يئىنلىكچىلىيى و يىئى فورم آرایىشلارى:

طېب آتماجا هە نە قدر گلنگىن تىقىبىچىسىنى اولسا دا او استاتىك بىر دوزلمەدە كىچمەمىشى تکرارلايان بىر ياپىدان زىفادە يىئى آرایىشلارىندا اۋەجولوگونە سوبۇنۇمۇش اوپىزىنال فىكىر و اوپغۇلامالا راصحىب بىر فورم جىدودور دا اونون بو يۈنۈنۈ ”سوساراق دانىشىسان گۆزۈم دىنلىس“ يىسىملى كىتابىنىدا گۈرە ئەللىرىپلىز. آتىماجا بو كىتابىندا دېزەلە نىش كىمى يان يانا يازىمىشىدىر. حتى بعضاپىلىرى بو كىتابىن طرزىنە منتظر بىئە دەنمكەدىر. بو آلىشىلەمە يىشىن دېشىنندە چىلقىنچا بىر دەنمەدىر. بو دورو مو كىدىسى بى

ايفادەلرلە آنلاتماقدادىر:

”شعر بۇئەلە گلدى. بو كىتابلا ايلگىلى يېرىچوخ شاعرىن دوشۇنچەلەرىنە باش ووردوم، أما گەنەلەنە ياخىنى خالق شعرى نىن بۇئەلە بىر طرزلە يازىلابىلە جىگى اىختىياملىنا اينانامادىلار كى

ئىئنە آتماجا، اوج بئش شعر يازىب، اوج بئش درگىدە گۈرۈنللىرى ويا كندى ايمانلارى ايله باستيردىغى اوج بئش شعرلر من شاعرم دىنە كۆچە لەر تۆكۈلتۈرى دە بو شىكىلدە نقد ائدىر: "ائسىكىدىن بىر شاعرين شاعر اولماسى اوچون كئچتىيگى مرحلەلر واردى، بو مرحلەلر ئىچىمەين شاعره شاعر دېيلمىزدى. بىر شاعرين بئش مىتىوسييندن اولوشان بىر كىتابى يوخسا بو شاعره شاعر دېيلمىزدى. ايندى اوج بئش درگىدە بئش اون شعري اولان، عىينى قونولاردا بىرئىچە شعر كىتابى اولان شاعره شاعر دېيلىر." (س. اوزومجو ايله مولاقاتىنдан)

يانلىش شعر اويرتىمى آتماجانين گۈنوموز شعر اويرتىمى قونوسوندا دا تنقىدلرى واردىر. اونا گۈرە اوخوللاردا يانلىش بىر شعر اويرتىمى وئرىلمىكدىر. اونا گۈرە اوخوللارىمىزدا شعر بىلگىسى باشلىقى ئىلبىندا شعرين قافىيە و رىيغىردن اولوشدوغو شىكىلدە آنلايدىلماسى ندىبىلە شعري سادەجە قافىيە و رىيغىرلارق بىلەن اويرنجى زامانلا بو طرزە دايالاراق شعر يازما دنهمهلىرى يامقاقدا. شعرده آنلام، درىنلىك قىيساجا كىيفيت گۆز آردى ائدىلەمكدا. يىئنە اونا گۈرە بو فورمايا قاپىلان آنادولو عرفان گلنگىدىن قوبوق شعرلر سۈپەلەين ساز شاعولرى دە بو ايشى آياغا دوشۇرمىكدا. بؤيلە بىر اورتامدا كىيفيتى هئجا شعري، خالق شعري و شاعرى بولماق البتە كى چتىن دير.

هئجا شاعرلارىنىڭ ت نقىدلەر

آتماجايىا گۈرە، هئجا شعري بىر دىسىپلىن ايشىدىر. بىر تعدادلىسىنەن ووجودا تام اوتۇرماسى كىمى دوغرو ايشلىكىدىگى تقدىرده بو اوچو شعرە آهنك قاتا جاقدىر. عكسى تقدىرده طبقي البيسه مثالىندا اولدوغو كىمى اورتايىا چىخان اورون ووجودا يا چوخ بول يا دا چوخ دار اولا جاقدىر. اونا گۈرە شعر، سۈز صنعتىنин دام داشلارى كىميدىر. كىلەلردىن بىر يا دا بىرنىچە دانەسىنى چىخاردىغىمىزدا معنا پوزولور، يا دا فرقلى آنلامalarا سببىت وئىرير. او اوزدن اللعادە بىر سۈيلىشىلە سۈز شعر اولماز.

خالق شعرينە دوشىمانلىق ائدىنلەر يۈنەلىك ت نقىدلرى طىپ آتماجا، ادبىيات و اۋۇلدە شعر آنلايىشىندا گۈنوموزدە ياشانان پريشانلىقى دانقىدەتىمكەدىر. بىر سۈيلىشىسىنىدە "خالق شعرينى بىلەمەين يا دا شعر دىئىنچە سادەجە سربىست شعرلرى شعر اولاراق قبول ائدىن شاعولر يازار لار مۇناسى كئچميش پا خير قابلار كىمى دوشۇنورلۇ خالق شعرينى. دئمكەدە توپ دىنلەين بعضى كىسلرىن، او توپ كونون خالق شعرينى بىلەن بىر عاشيق طرفىنдин ياخىلىدېغىنى بىلەمەدىكلىرى كىمى قوخوسونو دا حىس ائتمەدىكلىرىنى وورغولار.

گۈنوموز يايىنچىلىق آنلايىشىندا اولان ت نقىدلەر

آتماجا گۈنومۇز يايىنچىلىق آنلايىشىنى دا نقد ائتمكەدىر. ايشىن تاماما تىچارى بىر قايغى ايله يايىلدىغىنى بونون دا ادبىيات يانسىيماسىنىن اولومسوز اولدوغۇنو دوشۇنمكەدىر. سوپيون باشىندا دورانلارىن بىر آز دا احباب ايليشكىسى اىچىنده اولدوغۇنو ايمى ائدر. كىنى كىتابلارىنى نىن دەنگ چىخدىغىنىن سورولماسى اوزرىنە وئرىدىكى بوجواب خىئلى معنى داردىر: بعضى يايىن ائولرىنى من بىنەمدىم، منىم بىنەمدىم يايىن ائولرى

ياشايىرىز حىيسىسىنە قاپىلىپ كندى كندىممىزە اىستىرس يايىرىز. أما سئۇينجىممىزى پاپلاشاراق چوغالدان، بولۇشىك آزالدان، افكارلارنىدىغىمىزدا سىينەسىنە ياسلاتىپ گىرە كىرسە - دوپا دوپا يئر آلمازسا، يا دا اونچەلىكلىرىمىزى باشقالارى بلىرلە يىب، اونلارىن چىزدىقلارى دايىرنىن دېشىنە يېلىرىمىز ئاراسىندا قارارا جاگىنى ئەن ئەندىگىمىزدىن دادىممىز دوزوموز قالمادى. شعري دويغۇ ايله يازاجا قىسا، بىزە دايادىلان حىاتا دويغۇيما يئر يوخ."

ياشامادىغىنى يازماق

آتماجا، گۈنوموز شاعولرى نىن ياشامادىغى بىر حىاتىن شعرينى يازدىقلارى اوچون كندىلىرى ايله تضادلارنى ده نقد ائدىر. اونا گۈرە شاعر كندىسىنى يىعنى اورپىنىن گؤستردىكى ھدفە يوروركى بوتون "من"لىرىنى آياقلارىنىن آلتىندا آلاقا يورووه يە باشلارسا ايندى او آندا ايلهام پېرىلەر كۈنۈنە قانات سوزىمە يە باشلار. تام بۇ آندا عقل و قلب ھانكى دوغۇرلۇدا ايسە كىشى او دوغۇرلۇتىوا يۈنلىكىنە شعر گلىرى. اونا گۈرە شعر؛ گرچكلە، خىاللىن بىر يېرىلەد بولوشماسى اوچون يازلىلىرى، خىال اولماسا ذاتا شعر يازىلماز، خىاللىن اوج سىينىرلارنى زورلارماق گرچكىلە علاقە سى اولماما اىختىمالى اولمايان كىلمەلرلە دە شعر يازاماسىنىيىز، يازارسانىيىز گولونچ دوروما دوشۇرسەنىيىز.

اوخومادان يازماق

آتماجانىن نقدى دېگر خصوص دا گۈنوموز شاعولرى نىن دوچار اولدوغۇ اوخومادان شاعر اولماق خستە لېكىيدىر. اونا گۈرە يۇنوسو، فضولىنى، شىيخ غالىبى، قاراجا اوغلانى، نىدىمى، باقىنى، تاشلىجالى يەحىيا بېيى وس. تانيمىدان شعرين قاپىسىنىن ياخىنلاشىلماز، بۇ قونودا بۇ چارىبىچى اورنگى وئرىز: "شعر يازماغا باشلایان بىر اينسانا 5 ايل بوبونجا ديوانلارى اولان شاعولرى اوخومالىيسان دىسىك. بىزە گولوب كېچر. أما بىلەمز اصىل گولونمەسى گىرك اولانىن كندىسى اولدوغۇنو، نىچە كى 8 ايل اوخومادان اوخور بازار اولما دېپلوماسى آلتىما يېرساق، گرچىكدىن اوخور-يازار اولا بىلەمك اوچون دە اونچە اوخور اولماق سونرا دا يازار اولماق گىرك. بىر آرى كووانىنى سادەجە بىر چىچىگىن يېتىشىدىكى كوچوك بىر آلاتا حبس ائتمىگىمىزدە هەم آربىلا را يېشكىنچە ائتمىش اولوروز، هەم دە بالىمېز بال اولماز، كووانىمىمىزى ياغما الاتماق اىستە يېرسك چىچەك چىچەك گۆمك زوروندا يېرسىز." (بوروجى يە درگىمىسى مولاقاتىندا)

شاعر بۇ خصوصدا كندىنى دە نقد ائتمەدن دوراماز. اونا گۈرە هەر يازارىن، شاعرين يا دا هەر اينسانىن كندىنى نقد ائدە جىك بىر يۈنۇ موتلاقا اولما يېرسىز. بۇ كونودا كندىنىن ياپدىغى نىقلرى دە آچىق اوركىلىكلىك بؤيلە اىفادە ائدر صالح ازووجىو:

"شعرە باشلاركىن اوخومادان يازماغا باشلادىم. بونون سېيخىتىسىنى زامان اىچىنندە ياشاياراق گۆرددەم. 1993-1980ء. ايللىرى آراسىي هاردارسا اوخوماقلا كئچىدى. بۇ زامان صرفىنندە يازدىقلارىمدا چوخ آزى قالدى. ذاتا اونملەي اولان دا چوخ يازماق دىگىل، آز و كىيفيتلى يازماق اونملەي. كىشىكە شعر يازماغا قرار وئرىدىكىمەدە ان آز بىر اون ايللىك اوخوما ماجرىسىندا سونرا يازماغا باشلاسايدىم دەيرم."

اولمادان شاعرلىك تاسالماق

آنادولونون گیزلى خزینه‌لریندendir. درگى نین یؤنتىجيسى اولاراق آتماجا بوسايىدە آنادولو شعرى نين نېخىنى توتايليمىشىدىر. بو دا البتە شاعره اوولمۇ قاتقىلاڭ سونمۇشدور. درگى هر گلن شعرى يايىنلائيان بير درگى دىكىلىدىر. گلن شعرلر بير سئچكىيە تابع تو تولماقدادىر. بوسئچىجىلىك درگى يە شعر گۇئىدرەن شعر دوستلارىنى راحتىسىز اتتىمىشىدىر. ايلرلەين سوره چەد ايسە گلن شعرلرده كېيىفت دوشمه يە باشلامىشىدىر. ايندى تام دا بورادا بير قرار وئرمك گر كە جىكدىر. يا دىيگر درگىلر كىمىي ايسيم يامپىش شاعرلرلە و آرايا دا بىرىنچە يئنى ايسيم قاتاراق يولدا دواام ائدىلىپ پىساسا يَا قويولا جاق، يَا دا قاپاتىيلا جاقدى. اونلار دا اىكىنچى يولو سئچە جىكدى. قىرااغى سۈريلە يە جك سۈزۈنö سۈريلەميش، ادبىيات دونىاسىندا گلىنەمىسى گركن يئرە گلمىشىدى. ۳۶. سايندا "يورغۇن آداملارين قاچىشى بورادا بىتىر" دېيلەرك يايىنى نوقته لەرىلەر.

آتماجا، گونوموز درگىلرى نين خالق شعرينه باخىش آچىسىنى دا درگىچى كىملىگى ايلە تىقىد ائدىر. بومياندا حسین قايا ايلە ياپدىيغى بير سۈريلشىسىنده بو چارىيچى ايفادەرلەد بولۇنۇر: "اینسان كندى روحونا ياخىن اينسانلارين يازدىيغى درگىدە يازماق اىستە بىر. بو دا چوخ زامان مومکون اولمور. اينسانين يولونو گۆزىلەدەن بىر لە واردىرە ها ايندى بودرگىلرەدە يازماق اىستر آما آدىنيزا "خالق شاعرى" دئمە يە باشلانىنجا او درگىلرەدە نازىكىچە "چوخ يورغۇنوم بىكلەمە منى كاپتان/ سىير دفترىنى باشقاسى يازسىن" دېيلەر.

او قدر درگى، او قدرىن دا اىكى قاتى ائدىتۈر اولونجا "اون قولتوقلار" كندىلىرىنە و ياخىنلارينا تخصىص ائدىلىدىكىنەن آرخا قولتوقلاردا بوش وئر وارسا سىزى ده آلىرلار. بىرىنچە آيدىر كندىمە ياخىن بولدوغوم بىرىنچە درگىدە يازماق باشلادىم. باڭازا كەچ "دېيرلسە ده ياشلاندىغىمى سۈيۈغا و سىجاغا دايانا جاق گوجوم او لمادىيغىنى سۈريلەم."

سۈنوج:

طىپ آتماجا، سىرتىنى گلنگە ياسلايىب گلنكىن نىسلەنەن بىر گله جىگە سىسىلەن بىر شاعردىر. اونون قىيمىتى، ادبىيات مەتقىلىرى نين و اكادمىك چئورەنин دېشىرە نى حصارا آلماغا باشلادىغى آندان اعتىبارا آنلاشىلا جاقدىر. اوزرىنندە جدى چالىشمالار يايىلىدىغىندا آتماجا كىمىي آنادولونون دېيرلەرى گون اوزونە چىخا جاقدىر.

منى جىدييە آلمادى. بوندان دولاىي كىتابلارىمىز گئچىكىدى. بلکى بوتون بونلارى سوپيون گۆزۈنەدە بولۇنانلارلا دئيرىسك تىمىسى حالىنnde اولايىلسە ايدىك كىتابلارىمىز گئچىكەلى اولاراق يايىنلانا مىيا جاقدى.

دېشىرە مرکز آنلاشىشىنا اولان نىقلەرى (مرکز غیر مرکز)

شاعرىن مومضىطىرىپ اولدوغو بير دىيگر دوروم دا ادبىيات عالىمىنە كى مرکز و دېشىرە لىلىك آيىرىمىيدىر. آتماجا دېشىرە - مرکز آيىرىمىنى دوغرو بىلەز. مرکزدىن قىصد هر نە قدر اىستانبۇل اىسە ده سون زامانلار دا آنكارا دا مرکز قاورامى نين اىچىنندە دېرلەنرىرىلە بىلەز. گرگ تى وي كاناللارى نين، گرگ گازئە و درگىلرین گەنلە مرکزلىرى نين، گرگسە ده بؤيووك مطبع و يايىن ائولورى نين بو ايلرددە بولۇنماسى بو ايللىرى جاذب حالا گەتىرمىكىدەدىر. بير سۈريلشىسىنە "سوپيون باشىندا دورانلار دئىيە تعريف ائتىدىكى مرکزچى آنلاشىش، كندىلىرى و كندىلىرىنە اولاشاسا يەنلەنەر خارىيجىنە كىلىرى اماتور اولاراق گۆرمىكە و آرالارىنا بلېرىلى بىر مسافە قويماقداalar. آتماجانين ان چوخ اوزولدو گو اىسە بىر زامانلار دېشىرە ده ياشادىقلارىندا متروپوللەرە قافا تو تانلارىن بېراز جىق تو كله نىنجە متروپوللەرە شەرلىشىپ دېشىرە ده كى ائسەكى ارخاداشلارىنا دا "قورتولۇن شو دېشىرە لىلىكىدىن!" دئىيە اوست پەردىن دانىشمالارىدىر. ايندى بىر تىپلىرى بو سۈزۈلەرە تىقىد ائتمىكە:

انسانىن اشيا لاشماسى، كاوسى وس. كىمىي شاعرىن گئىشىن جغرافيا سىنى بير چىمىر اىچىنە آلىر، اينسان او رمانىندا هر شاعر كندى يالنېزلىغىندا تو تولوب بير شىئىر يازماڭا چالىشىرلار. هانى روحسۇز، دۈيغۇسۇز اينسان دېيرىز يا؛ شاعر دۈيغولو اينسان او لماسىندا راغما اىچىنە ياشادىقى قارقاشانىن اتتكىسى ايلە سانكى اۋىزلى بىر غېرىت صرف ائدەرك روھسۇز شعرلر يازماڭا چالىشىر.

اونا گۈرە شاعر، كندى يالنېزلىغىندا يولداش آرامامالى، اگر يولداش آرالا ياجاقسا؛ يازدىيغى شاعرلىرى آينانىن قارشىسىنە كېچىپ كندى كندىنە او خومالى. زира شعر، سەميمىي اينسانلارين اىشىيدىر. شعرينى كېتىلىرىنە او يغۇن بىر شعر دېشىرە ده ان او جقار بىر كۆيىدە ده اولسا يازىلا بىلەز. حتى بىر ده اطرافىنىزدا سەميمىي شعر دوستلارى وارسا بو خالقا دېشىرە ده چوخ گۆزىلەرنىزدا خىشارا بىلەر. اگر سەميمىييت يوخسا اينسان يوزلەرە شاعرلە بىر آرادا اولسا شعر طرفى كۈرەلەر گئەر.

درگى جىلىكى:

طىپ آتماجا دېيلەنچە عقلە اونون درگىچى يئۇ ده گلمىكەدىر. بو يئۇ دېيلەمە سە آتماجانى آنلاماڭ، يوروملاماق اكسىك قالا جاقدىر. اونون قورولوشوندا بولۇندوغۇ، بىزذات يۈنتىدىكى گونى سو، قىرااغى، أردىج، هئجا تاشلارى و أچىق قارا كىمىي درگىلر هىم اونون ادبىياتىمىزى ان اونملى خدمتى هىم ده بودرگىلرین آتماجانىن صنعتىنىدە كندىنە قاتقىسى او لموشدور. توركىيە ده مستقىل بىر شعر

درگىسى او لمادىيغى بىر زاماندا آرخاداشلارى ايلە برابر چىخارىدىقلارى قىرااغى شعر درگىچىسى بونون مشخص اورنگى دىر. بو درگى يە يوردون دۈرت بىر يانىندا شعرلر گلمىكەدىر. بو شاعرلرین بىر قىسمى بىلەنلىك اىسيملىرى دندير آما چوغۇ

Bir Şiir Sevdalısı: Tayyib Atmaca

○ Recep Şen

“Üslub-u lisan aynıyla insan” demiş güngörmüş büyüklerimiz. İnsan söylediği söz gibidir, sözüyle kendini beyan eder, belli eder. Söz konusu şairler olunca, onları en iyi şekilde kendi kelimeleriyle kurdukları şiir dünyalarına girerek tanıyabiliriz. Biz de bu yazımızda şair yazar Tayyib Atmaca ağabeyi şiirlerinden hareketle dilimizin döndüğü kadar anlatmaya çalışacağız. Tayyib Atmaca ağabey, sözler karşısında açtığı şiir dükkânında *gül alıp gül satan* gönlü güzel bir adamdır. O, şiirin kalbinin attığı, şairler şehri Kahramanmaraş gibi edebiyatımız açısından oldukça münbit bir coğrafyada küçük yaşlarдан itibaren şiirle ilgilenmiş, emek vermiş, kendisini yetiştirmiş, ustalardan feyz almış gönül işçisi bir şair olarak karşımıza çıkar.

Şiir sahrasında dünyayı bir sürgün yeri görerek, Mecnun misali Leyla’sına doğru ustalardan öğrendiği edep erkân ile şiir yolculuğunu her şair gibi o da kararlı bir şekilde sürdürmektedir. Saf ve temiz şiiri sesinden, renginden, kokusundan fark eden güçlü bir kalem Tayyib Atmaca ağabey. Onun hem *Hece Taşları* dergisinde hem de yazmış olduğu farklı dergilerde şiir üzerine kaleme aldığı düşüncelerini de unutmamak gereklidir. Bu yazılar kendisinden sonra gelecek genç şairlere ışık tutacak nitelikte kaliteli yazılardır.

Sadece kösesine çekiliş şiir yazmak değildir Tayyib Atmaca ağabeyin işi. O gönül işcisidir demistik ya başta. Türk şiirine dolayısıyla Türk edebiyatına önemli hizmetleri olmuştur. Zaman içerisinde bu hizmetleri edebiyata gönül veren vefali yürekler tarafından bugün olduğu gibi gelecekte de takdir edilecektir. Onun Türk şiirine hizmetleri çıkardığı, katkı sunduğu dergilerle gelecekte de anılacak, unutulmayacaktır.

Bugün edebiyat camiasında olup da onun ismini duymayan yoktur zannediyorum. Kazandığı bu itibarı yaptığı işi severek ve en güzel şekilde yapmasına borçludur. O paylaşımçıdır, birlikte iş yapmayı sever, şiir denilince sözüne itibar edilen bir ustasıdır. Güneysu Dergisi'nin kurucuları arasındadır, uzun yıllar bu derginin genel yayın yönetmenliğini yapmıştır. Yine Osmaniye'de 36 sayı Kıraklı Şiir Dergisi, Eskişehir'de Ardiç Kültür Sanat Edebiyat Dergisi'ni (Mustafa Özçelik hoca ile beraber) çıkardı. Halen Hece Taşları ve Açıkkara dergileri ile

bikmadan, usanmadan, yorulmadan muhabbetle, aşkla Hak rızası için gayret ederek tevazu içerisinde yoluna devam ediyor. Neşet babanın dediği gibi aşk ile koşan yorulmazmış. O da bu aşk ile sadece dergilerle değil aynı zamanda çikardığı kitaplarıyla da şiirle, edebiyatla dopdolu imrenilecek edilecek bir hayat sürüyor.

Tayyib Atmaca'nın bütün çalışmalarında, ortaya koyulan eserlerde referansı Türk İslam Medeniyeti dir. Oradan alır ilhamını ve ruh dünyasını beslediği kültürel gıdasını. Bunda hem yaşadığı bereketli coğrafyanın ve bu coğrafyada yetişen Bahattin Karakoç, Abdurrahim Karakoç gibi ustaların büyük rolü vardır. Bu bir şanstır demeyeceğim şükredilecek güzel bir nasiptir. O da bu nasibin peşinden koşmuş kendini yetiştirmiş, vaktini iyi değerlendirmiştir. Geleneksel şiirimize tam anlamıyla vakif bir şairdir o. Geleneğe sırtını yaslamaş, oradan aldığı ilhamla günümüz şiirini söylemeye çalışmıştır. Hecenin günümüzde yaşayan usta şairlerindendir o. Birçok çağdaşından farklı olarak Hece Şiiri dediğimiz o deryada kulaç atmaya çalışır, Türk şiiri uğrunda ter döker, çaba harcar. Şunu da ekleyelim zaman zaman birçok dergi hece şiirine sıcak bakmadığı için ona sayfalarında yer vermemiştir. Ama o hiçbir zaman karamsarlığa düşmeden yoluna devam etmiştir.

Hece geleneğimizin yepeni bir anlayış ve disiplin içerisinde yeniden yorumlanması emek veriyor Tayyib Atmaca ağabey. Onun böyle bir derdi vardır. Günümüz hece şairlerinin bu alanda yeni söyleyişler ortaya koyması gerektigine inanır ve bunun örneklerini de başarıyla ortaya koyar. Serbest hece, yanaşık hece onun günümüz şiir literatürüne kazandırdığı zenginliklerdir diyebiliriz. Serbest hece, aslında hece şiirinin ölçü disiplini içerisindeki o ses, ahenk, musikiyi barındıran kendine has örgüsü olan özgün ve pürüzsüz bir söyleyiştir. İlk okuduğunuzda kafije olmadan yazılmış serbest şiir dersiniz ama dikkatle baktığınızda aslında bir hece şiiridir o.

Tayyib Atmaca kendisinden önce birçok ustasının denediği bu türde, eserlerini kendine özgü tarzıyla vermeye devam ediyor. Heceyi yeniden yorumlamadır diyebiliriz onun bu anlamlı gayrette. Peki, böyle bir yeniden yorumlama gereklidir midir? Kesinlikle gereklidir. Böyle bir gayret olmadığı takdirde hece şiirini bir adım ileri götürme şansımız olmaz, eskiyi tekrardan öteye gidemeyiz. Geleneğe sadık kalarak yenilik ve değişimle hece şiirini de kendini

geliştirmelidir. Hatta iyi serbest şiir yazmak için de hece şiirini tanımak ve bilmek gerekir.

Bizden öncekiler, atalarımız hem hece hem de aruz ile en güzel eserlerini ortaya koydular. Kendilerinden sonraya büyük ve zengin medeniyetimizin sesi olan güçlü şiirler bıraktılar. Şimdi bugün bizler bu şiirlerin tekrarı olan şiirler söylemek yerine, bu geleneğin üzerine oradan beslenerek yeni şiirler söylemeliyiz. Mevlana'nın dediği gibi "Her gün bir yerden göçmek ne iyi / Her gün bir yere konmak ne güzel / Bulanmadan, donmadan akmak, ne hoş! / Dünle beraber gitti cancağızım, / Ne kadar söz varsa düne ait / Şimdi yeni şeyler söylemek lazım." Bu anlayış ve gayret içerisinde olursak Türk şiiri yol alır. Çağımızın şiirini bir Müslüman Türk Şairi olarak ancak böyle söyleyebiliriz.

Şiirini binlerce yıllık hece geleneği üzerine kuran Tayyib Atmaca ağabey aslında şiir yolculuğunda bir medeniyet tasavvuruna sahip olduğunu ve Türk İslam Medeniyetine aidiyetini ortaya koyuyor. Yani benim şiir poetikam budur diyerek şiir meydanında sözünü söylüyor. Türk İslam Medeniyetini inşa eden önemli bir unsurdur şiir. Şiir bu inşa çalışmasını yaparken hece vezni ve Türk Aruzunu kullanmıştır asırlarca. Tayyib Atmaca'nın hece tercihi de

bu anlamda bilinçli tercih olarak söylenebilir.

Tayyib Atmaca ağabeyde halk şairlerinin, medeniyet dünyamızın sesleri halk ozanlarımızın izlerini ve hassasiyetini görmek mümkün. Köyümüz, şehrimiz insaniyla şiirine konu olur. Modern hayatla birlikte giderek unutulmaya yüz tutan toplumsal değerlerimize vurgu yapar zaman zaman şiirinde.

Onun şiiri pırıl pırıl bir dere gibi akıp giden duduру şiirdir. Yunusça gönülden bir söyleştīr onun şiirinde bizi sarıp kuşatan sıcaklık. Halk şiirindeki o hikmet ve irfanla dolu söyleyīi hatırlatır onun şiirleri bize. O kelimelerini özenle secer, Türkçe konusunda son derece hassastır. İnsanın hayatındaki hüzn̄, yalnızlık, sevda, özlem, umut onun sıcak ve samimi söyleyīisinde gönüllere dokunan şiir olarak karşımıza çıkar. Çok soyut ve içine kapalı, anlaşılması zor bir şiir değildir onun şiiri. Edebi sanatları ve söz oyunlarıyla şiirini zenginleştirir. Şiirinde kendi ses tonunu yakalamī, kendi üslubunu oluşturabilmiş ender şairlerdendir o.

Tayyib Atmaca ağabey, sessizce ve mütevazı bir şekilde edebiyatımız adına güzel ve yararlı işler yapmaya devam ediyor. Sağ olsun, var olsun!

بیر شعر سئودالىسى: طېب آتماجا

رجب شن

بوتون بو چالىشمالاردا، اورتاييا قويولان اثرلرده رفرازى تورك اىسلام مدنىتى دير. اورادان آلىر ايلهامينى و روح دونياسينى بىسلەدىيى كولتولى قىداسىنى. بوندا هم ياشادىغى بركتلى جغرافيانىن و بو جغرافيا دىتىشەن بەھاالدىن قاراقوج، عبدالرحيم قاراقوج كىمى اوستادلارين بؤيوک رولو واردىر. بو بىر شانسىدىر بىان ائدە بىلمە دىيم شىكراندىلە جك گۈزىل بىر نسىبىدىر. او دا بو نسيبىن آردىندان قاچمىش كندىنى يىتىشدىرىمىش، واختىنى ياخشى دىرنىدىرىمىشدىر.

گلنكسىل شعريمىز تام آنلامىيلا واقيف بىر شاعردىر او. گلنگە سىرتىنى دايامىش، اورادان آلدىغى ايلهاما گونوموز شعرينى سوئيلەمە يە چالىشمىشدىر. هئجانىن گونوموزدە ياشايان اوستاد شاعرلارين دن دىرى. بىرچوخ چاغدانشىندان فرقلى اولاققەنچا شعري دئدىمىزى او دريادا قولاج آتماغا چالىشىر، تورك شعري اوغرۇن دا تر تۈرک، چالىشار. بونودا آرتىرارىم زامان زامان بىرچوخ درگى هئچجا شعرينى سىجاق باخىمادىغى اوچون اونا صححفە لرىنده بىر وئرمىشدىر. آما او هىچ بىر زامان بدبىنلىك دوشىمەن يولونا دوام ائتمىشدىر.

هئچجا گلنگىمىزىن بىبەنى بىر آنلايىش و دىسپىلىن اىچرى سىنده يىنى دن يوروملانمىسىن دا امك وئرپىر طېب آتماجا آغاھى. اونون بؤيلە بىر دردى واردىر. گونوموز هئچجا شاعرلارين بىر آلان دا يىنى سوئيلە يىشىلر اورتاييا قويىماسى گردىيىنە اينانير و بونون اورنكلرىنى ده باشارىيلا اورتاييا قويار. سربىست هئچجا، ياناشقىق هئچجا اونون گونوموز شعري لىتراتورونە قازاندىرىدىغى زنگىن ليكلەرن دىر دئىيە بىليرىز. سربىست هئچجا، اصلينىدە هئچجا شعرينىن اولچو دىسپىلىنى اىچرى سىن دەكى او سىن، آهنك، موسىقىنى بارىندىرمان كندىنە خاص اورگوسو اولان اۆزگون و انگلسىز بىر سوئيلە يىشىدەر. ايلك اوخدوغونۇزدا قافىيە اولمادان يازىلماش سربىست شعري دئىرسىنیز آما دېقتىلە باختىغىنىزدا اصلينىدە بىر هئچجا شعري دىر او. طېب آتماجا كندىسىن دن اونجە بىرچوخ اوستادىن امتحان ائتىدى بىر توردە، اثرلىرىنى كندىنە اۆزگۇ طرزىيەلە وئرمە يە دوام ائدىر. هئجانى يىنى دن يوروملامادىر دئىيە بىليرىز اونون بو آنلاملى غېرىتىنە. داها، بؤيلە بىر يىنى دن يوروملاما گركلى مىدىر؟ كسىن لىكلە گركلى دىرىر. بؤيلە بىر غېرت اولمادىغى تقدىرده هئچجا شعرينى بىر آدىم ايلرى گۇتۇرمە شانسىمىز اولماز، اسکىنى تكراردان اوته يە گىئىندەمەرىك. گلنگە صاديق قالاراق يىنى لىك و دىيىشىملە هئچجا شعري ده كندىنى گلىشىرىمەلە دىرى. حتى ياخشى سربىست شعري يازماق اوچون ده هئچجا شعرينى تانىماق و بىلەمك گر كىر.

بىزدىن اونجە كىيل، آتالا رىمىز ھم هئچجا ھم ده غروض ايلە ان گۈزىل اثرلىرىنى اورتاييا قويىدولا. كندىلىرىن دن سونرا يابويوك و زنگىن مدنىتىتىمىزىن سىسى اولان گوجلو شاعرلر بىراخدىلا. ايندى بوجون بىزلىر بىر شاعرلارىن تكرارى اولان شاعرلر سوئيلەمك يئرىنە، بو گلنگىن اوزرىنە اورادان بىسلىنەرك يىنى شاعرلر سوئيلەمەلىيىز. مولانانىن دئىيىسى كىمى «ھر گون بىر يئردىن گۈچىمك نە ياخشى / ھر گون بىر يئرە قونماق نە گۈزىل / بولانمادان، دونمادان

»اوسلوب و لىسان عىنى ايلە اينسان« دئمىش گون گۈرموش بئيوكلرىمىز. اينسان سوئيلەدىگى سوئز كىمى دير، سوئازىلە اۆزونو بىان ائدر، بللى ائدر. سوئز قونوسو شاعرلر اولونجا، اونلارى ان ياخشى شىكىلدە اوز كىلمەلىرىلە قوردوقلارى شعري دونيالارينا گىرەر ك تانىسابىلىرىز. بىزدە بو يازىمizدا شاعر يازار طېب آتماجا آغاھىنى شاعرلارىن دن حركتە دىلىمizزىن دؤندىوپ قدر آنلاتماغا چالىشا جايىق. طېب آتماجا آغاھى، سوئزلر بازاريندا آچدىغى شعري دوكانىندا گول آلب گول ساتان كۈنلۈ گۈزىل بىر آدام دير. او، شعرين قىلىنин آتدىغى، شاعرلر شەھرى قەرامان ماراش كىمى ادبىاتىمىز باخىمەن دان اولدوقدجا لايق بىر جغرافيا دا كىچىك ياشىلاردان اعتىبارا شاعرلە دىلىمizزىن دەن ئەتكەنلىكىنە، امك وئرمىش، كندى سىنى يىتىشدىرىمىش، اوستادلارداڭ دەن فيض آلمىش كۈنلۈ ايشچىسى بىر شاعر اولاراق قارشىمىزجا چىخار.

شعر سحراسىن دا دونياني بىر سورگون يئرى گۈرەر ك، مجنون مثالى لىلاسینا دوغرو اوستادلارداڭ اۋيرىندىسى ادب اركان ايلە شعري يولجولوغونو هر شاعر كىمى اودا قرارلى بىر شىكىلدە سوردور مكىدەدەر. صاف و تميز شعري سىسىن دن، رنگىن دن، قوخۇسوندان فرق ائدەن گوجلو بىر قلم طېب آتماجا آغاھى. اونون هم هئچجا تاشلارى درگى سىن ده هم ده يازىمish اولدوغو فرقلى درگىلەدە شعري اوزرىنە قلمە آلدىغى دوشۇنجهلىرىنى ده اونوتىماماق گر كىر. بو يازىلار كندى سىن دن سونرا گله جك گنج شاعرلەر ايشىق توتاچاق نتىجە سىنە گۈرە كىيەتلى يازىلاردىر.

سادەجە بوجاغا چكىلىپ شعري يازماق دىگىل دير طېب آتماجا آغاھى بىن ايشى. او كۈنول ايشچىسى دىر دئمىشىدىك يا باشدا. تورك شعرينى دولايسىپىلا تورك ادبىاتينا اۋنەملى خىدمتلرى اولموشىدور. زامان اىچرى سىن ده يازىمish اولدوغو وفالى اور كلر طرفىن دن بوجون اولدوغو كىمى گلچىكىدە ده تقدىر اندىلە جىكىدەر. اونون تورك شعرينى خىدمتلرى چىخاردىغى، قاتقى سوندوغو درگىلە گله جىكىدە ده آنلاجاق، اوندوولما ياجاقدىر.

بوجون ادبىات جامعە سىنده اولوب دا اونون ايسىمىنى دويمىيان يوخدور ظن ائدىر. قازاندىغى بو اعتىبارى ياپىدىغى ايشى سوئورك و ان گۈزىل شكىيل ده ياپاماسىنا بورجلودور. او پايلاشىمەجى دىر، بىرلىكىدە ايش ياپاماغى سئور، شعري دئىلىنجه سوئزونە انتىبار ائدىلەن بىر اوستادىر. گونىسى درگى سىنەن قوروجولارى آراسىندا دىر، اوزون ايللر بو درگىنин گەنلى يائىن يۈئەتلىغىنى ياپىشىدىر. يئنە عثمانىيە ده ۳۶ ساىي قىرغانى شعري درگىسى، ائسکى شهرەد آردىج كولتۇر صنعت ادبىات درگى سىنى (مىصفى) اۆز چلىك خوجا ايلە برابر چىخاردى. حالا هئچجا تاشلارى و آچىق قاردا درگىلەر ايلە بىخەمادان، اوسانمادان، يورولمادان محبىتىلە، عشق ايلە حاق رضاسى اوچون غېرت ائدر ك تواضع اىچرى سىنە دەن بوجون دوام ائدىر. نشط(نشاط) بابانىن دئىيىسى كىمى عشق ايلە قاچان يورولماز مىش. او دا بىر عشق ايلە سادەجە درگىلە دىگىل دەن ئەتكەنلىكىنە، كيتابلارىيلا دا شاعرلە، ادبىاتلا دوپ دولو غبىطە ائدىلە جك بىر حيات سورور.

حیکمەت و عرفانلا دولو سؤیلە بیشى خاطىرلادىر اونون شعرلىرى بىزە. او كلمەلرینى اۆزىلە سئچو، توركجه قۇنوسون دا سون درجه حساسدیر. اينسانىن حىياتىندىكى حوزون، يالنىزلىق، سئۋدا، اۆزلەم، او مود اونون سېجاحىق و صمىمى سؤیلە بیشىندە كۈنلەرە توخونان شعر اولاراق قارشىميمىزا چىخار. چوخ غير ملموس و ايچىنە قاپالى، آنانشىلماسى زور بىر شعر دەگىل دىر اونون شعرى. ادبى صنعتلىرى و سۆز اوپۇنلارىيلا شعرىنى زىنگىنلىشدىرىپ. شعرىن ده كىنى سىس تونۇنۇ ياخالامىش، كىنى اوسلوبۇنۇ اولوشدورابىلىميش اولان شاعرلەرن دىر او. طېب آتماجا آgabeهى، سىسىزجه و متواضع بىر شكىل ده ادبىاتىميمىز آدینا گۆزل و يارارلى اىشلر ياماغا دوام اندىر. ساغ اولسون، وار اولسون!

آخماق، نه خوش! / دونله برابىر گىئىدى جان جغازىم، / نه قدر سۆز وارسا دونه عايد / شىيمىدى يئنى شىئىلر سؤیلەمك لازىم.» بو آنالاپىش و غيرت اىچرى سىين ده اولورساق تورك شعرى يول آلىرى. چاغىميمىزىن شعرىنى بىر مسلمان تورك شاعرى اولاراق آنجاق بؤىلە سؤىلە بىلىپىز.

شعرىنى مىنلىرجه اىللەك هەنجا گلنگى اوزىلە قوران طېب آتماجا آgabeهى اصلىيندە شعر يولجولوغون دا بىر مدنىيت تصورو رونا صاحىب اولدوغونو و تورك ايسلاەم مدنىيتىنە آيداولدوغۇنۇ اورتايما قويور. يعنى منىم شعر دكаниم بودور دئىيەرك شعر مىدانىندا سۆزۈنۈ سۈپلىپىور. تورك ايسلاەم مدنىيتىنى اينشاء اىدەن اوئمىلى بىر عنصر دور شعر. شعر بىر اينشاء چالىشىمىنى ياپاركىن هەنجا وزنى و تورك عروضۇنۇ قوللائىمىشدىر عصىرلەرجه. طېب آتماجانىن هەنجا ترجىھى ده بىر آنلامدا بىلىنچ لى ترجىھى اولاراق سؤىلە نېيلىر.

طېب آتماجا آgabeهى ده خالق شاعرلىرىنىن، مدنىيت دونيا مىزىن سىسىلىرى خالق اوزانلارىميمىزىن اىزلىرىنى و حساسىتىتىنى گۆرمك مومكۇن. كۆپۈمۈز، شەھرىميمىز اينسانىيىلا شعرىنە قونو اولور. مودرن حىاتلا بىرلىكىدە گىئىدەرك اونودولماغا اوز توتان تۈپلۈمىسال دىرلىرىميمىزه وورغو ياپار زامان زامان شعرىن ده. اونون شعرى پىرىپىل بىر دەرە كىيمى آخىپ گىئىدىن دوپ-دورو شعردىر. يۇنوسجا كۈنۈل دن بىر سؤىلە بىشىدىر اونون شعرىن ده بىزى سارىپ قوشادان سېجاحىقلىق. خالق شعرىن دەكى او

Şiirimizin Atmacası

○ Ahmet Yalçınkaya

Hayatı ve eserleri

Şair Tayyib Atmaca, 10 Haziran 1962 tarihinde Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesinde doğdu. İşletme Fakültesinden mezunu. Osmaniye'de memur olarak görev yaptı. Bir ara İstanbul'da yaşayıp seyyar satıcılık, dizgicilik, boyacılık gibi bazı işler yaptı, 2004 yılında tekrar Osmaniye'ye döndü. Sonraki yıllarda Eskişehir'de memurken Kahramanmaraş'a tayin oldu. Halen Kahramanmaraş Onikişubat belediyesinde memur olarak görev yapmaktadır.

İlk şiiri 1976 yılında Osmaniye'de yerel bir gazetede yayınlanan Atmaca'nın şiirleri ve denemeleri başta *Dolunay*, *Türk Edebiyatı*, *Türk Dili*, *Kardelen*, *Güneysu*, *Kırağı*, *Yedi İklim*, *Yolcu*, *Yitik Düşler*, *Sühan*, *Ardıç*, *Lika*, *Milli Kültür*, *Herfene* olmak üzere birçok dergide yayınlandı.

Şiir yolculuğunda ya yayın yönetmeni ya da bizzat yayıncısı olarak bir kısım edebi derginin mutfağında bulundu. *Osmaniye Güneysu Edebiyat Dergisi* ve *Kırağı Şiir Dergisi*'nin, ayrıca Eskişehir'de *Ardıç Dergisi*'nın yayın yönetmenliğini yaptı. 2015 yılından bu yana *Hece Taşları Şiir Dergisi* ile 2018 yılından bu yana *Açikkara Mizah Dergisi*'nın yayın yönetmenliğini yürütmektedir.

Edebi kişiliği ve Türk Edebiyatındaki yerî

Tayyib Atmaca şire ortaokulda okurken mahallede şiirleri mahalli gazetelerde yayınlanır. Liseli Hamza Ekrem'e özenerek şire başladığını vurgular. Lise yıllarında şiirleri hem mahalli gazete ve dergilerde hem de *Kelebek* gazetesinin o zaman Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirleri seçtiği "Şiirleriniz" köşesinde yayınlanyordu. Daha sonraları "şîir yazdığını zannediyordum" dediği o çıraklık yıllarda bile ilk şiir kitabını bastırmıştır. Kendi ifadesiyle "önce okurlamak, sonra yazmak gerekiyormuş". Bu nedenle ilk kitabını gerçek şîiri tanımadan önce oluşmuş bir heves olarak görmekte ve 1976-1985 arasındaki zamanı çelik çomak oynamakla geçirilen vakit olarak değerlendirmektedir.

Şairin gerçek şire tanışım dediği dönemin, her ne kadar kendisi bir röportajında "1990 yılından sonra" olduğunu belirtse de 1985 yılında *Güneysu* dergisinin çıkarılmasıyla başladığı söylenebilir. Güneysu döneminde çıkan ikinci kitabı *Külünçün Taşlara Çizdiği Nakış* şiirindeki değişikliğin ipuçlarını vermeye başlamış, *Kırağı* döneminde çıkan *Sarı Ki-*

tap, ikinci kitabından bazı şîirlerini içermesine rağmen bu ipuçlarını güçlendirmiştir.

2014 yılında çıkan *Bende Yanan Türkü Sende Sönüyor* ve *Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese* adlı kitaplarda artık bir ustâsının eserlerini görürsünüz. Aslında Dr. Seher Atmaca'nın da bir makalesinde değindiği gibi şairin ustâlığı adım atması Kırağı dergisiyle başladı desek yanlış olmaz. Bu kitaplardan birincisi ortak bir heyecanla karşılaşırken ikincisi kimi okurda şaşkınlığa kiminde ise bir kısım kafa karışıklığına sebep olmuş.

Şair bir röportajında, *Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese*'de kullanılan "yan yana dizeleri yazma" biçiminin anlaşılamadığını belirtmektedir. Bazı okuyucular bu biçimini sevmediklerini de ifade etmişler. Şahsen bu konuda kitap ilk çıktığında ne düşünüyorsam bugün de aynısını düşünüyorum.

Bence anlaşılmayacak bir şey yoktur. Şair ustâlığını öyle göstermiştir ki, kitaptaki şîirleri hece kulağıyla okuduğunuzda durulacak yerde zaten kendiliğinden duruyorsunuz, ha mîsralar yan yana yazılmış ha alt alta yazılmış.

Şairin kendi sesini bulmaya çalıştığı *Güneysu* döneminden itibaren usta kavramına ne kadar önem verdiği ve kendini bir çırak olarak gördüğü hissedilir. Bu anlamda *Sarı Kitap* ile sinyallerini verdiği ustâlığın *Bende Yanan Türkü Sende Sönüyor* ve *Susarak Konuşsan Gözüm Dinlese* ile kanıtlandığı görülür. Eğer bir şîirin altında imza olmasa da şîirin kime ait olduğu tahmin edilebiliyorsa o şîir bir ustâsının eseridir.

Söz konusu iki kitabın üzerinde şairin ismi yazmasa bile okuyucu bunlar Tayyib Atmaca'nın kitaplarıdır diyecektir. Bu kolay bir şey değildir ve kaç şairin ömrünün bu aşamaya gelmeye yeteceğine de muhalidir. *Dös Defteri*'nde hem rahat atmosferi hisseder hem de kafiyenin tüm şîirlerde kullanıldığını görüyoruz. *Uzun İnce Bir Türkü*'de tekrar kafiyelisz şîirlere rastlanır. 2017 yılında yayınlanan *Temize Çekilmez Ömür Defteri* ise daha önceki farklı biçimsel tarzları kitapta kullanmasının ustâsına zeval getirdiğini göstermiştir.

Tayyib Atmaca'nın şire bakışı inançlı bir insanın kâinata ve insana bakışını yansıtır. Bu nedenle "kalubelada" verdiği söze sadık kalmak onun için çok önemlidir ve bunu şîirlerinde ifade eder.

Yine bir röportajda "Niçin yazıyorsunuz?" sorusu-

na verdiği cevap çok nettir: "Allah rızasını kazanmak için." Dolayısıyla, samimidir ve *Bende Yanan Türkü Sende Sönüyor*da yer alan "Münacaat" şiirinden de görüldüğü gibi kime yakarılması gerektiğini çok iyi bilir:

*Sözümü yemekten utanır oldum
Yüzümü kızartan bir ayna gönder
...
Orta halli kölesiyim eşyanın
Beni benden azat eyle Allah'ım*

Şairin dünyaya bakışı, mazlumlara duyarlılığı ve söze sadakati dikkate alındığında, belki de en az utanması gereken insanlardan birisidir aslında kendisi, ancak insanlığa aynayı böyle tutmaktadır.

Şairin Türkçesi özellikle gerçek şirelle yelken açtıktan sonra her zaman güzel olmuştur. Gerek şiirlerinde gerekse denemelerinde saf ve duru bir Türkçe kullanmış, yaşayan dili akıcı üslubu için şiirinde kanatlandırmıştır. Geleneğe bağlı ve halk şiirine yakın duruşu bir anlamda böyle güzel bir Türkçeyi gerekli kılmaktadır. Kültürel zenginliğiyle bilinen, sanatın hem genetik hem de kültürel kodlarla nesilden nesle taşındığı bir bölgede doğmuş ve büyümüş olmasının da muhakkak güzel bir dilin ve güçlü bir birikim oluşmasına katkısı vardır.

Tayyib Atmaca heceyi sadece kullanmaz, hecenin savunuculuğunu da yaparak çeşitli modern ve kaygan akımlar karşısında direnmesine katkıda bulunur. Gelenekten ve inançtan beslenen şiirinin bir yönü bunu lüzumlu kılmakta, diğer bir yönü ise söylenenlerin aynı şekilde söylemesi çekmazına girmemek için yenilikler ortaya koymasını gerektirmektedir. İşte tam bu noktada Atmaca şair, arayışını, gayretini ve gücünü göstermektedir. Zaman zaman serbest şiir yazmış olsa da hece şiirdeki yolunu belleyen unsur olur. Ancak, onun hece şiirini farklı bir şiirdir ne taklitten ibarettir ne de kendisini geleneksel birtakım kalıplara sokmuştur.

Şair, şiir hayatında muhteva bakımından birçok şair gibi aşk, ölüm, hüzen, ayrılık, zaman, hasret, yalnızlık, umut, özgürlük gibi konuları işlemiştir. Şiirinde kendini aramakta, dostszuluk ve insansızlıktan kaçınmakta, şehir ve şehrin yalnızlığının getirdiği hüzeni yaşamakta, ayrılığı ve sönen türkülerin kederini hissetmekte, ama her defasında sağlanacak yeri bilmekte, yakarmakta ve umudunu yitirmemektedir. Hüzen çoğu eserinde hissedilmesine rağmen bu konuda en belirgini *Sarı Kitap*'dır. Bu kitap sanki gönülde, şehrde ve çevredeki bir hüzen dosyası gi-

bidir ancak burada bile umudunu yitirmez, zamanın merhem olduğunu ve sağlanacak bir limanın bulunduğu bilir.

Atmaca, yukarıda bahsi geçen konu ve imgelerin yanında özellikle sabır, ses, yürek, vakit, sevda, kuş, bulut, avcı, dost, döş, gül, çöl, bela, yara gibi kelimeleri şiirinde öyle zengin kullanır ki imge çeşitlenir. Halk şiirinin söz sanatlarını çok iyi kullandığı, şiirlerinde deyim ve atasözlerinden çok izler bulunduğu gibi sade günlük sözcüklerle kendine özgü tamlama ve benzetmeler de yapar. Sanırım Türk şiirine "bulut atı", "sir tuzağı", "bulut avi" gibi ifadeleri kazandıran da kendisidir.

Ses şair için çok önemlidir. Ona göre şiirin de sesi vardır ve şiirin sesini yakalamak lazımdır ancak uyarır da: "Şiiri ve şiirdeki sesi yakalamak için de belli bir kültür ve gelenek bilincine sahip olmamız gereklidir."

Şekil bakımından Tayyib Atmaca şiirini uzun uzun konuşulabilir. Serbest şiirler de yazmış olan şair asıl olarak hece yolcusudur ve heceyi savunur. Der ki: "Ezberimizde olan şiirler daha ziyade hece şiirleridir."

Hece ölçüsünün halk edebiyatındaki yaygın kalıplarını kullandığı gibi hem görsel hem ses açısından yeni şekil denemeleri de vardır şairin fakat bunu kendi deyimiyle "deneme amacıyla değil şiir öyle geldiği" için yapar. Ya hiç kafife kullanmaz ya da alışık olmadığımız kafife biçimleri dener. Dolayısıyla Atmaca şiirine "serbest hece şiir" demek yanlış olmaz. Bu isimlendirmeyi kendisi de benimsemektedir.

Tayyib Atmaca'yı bazen modern söyleyişe sahip bir halk şairi bazen geleneğe yaslanan ve halk şiirinden beslenen bir modern şair olarak görmek mümkündür. Şiirde, ahengin kafife ve redif vasıtıyla yakalandığı bilinen yollar dışında usta bir dize işçiliğiyle bunlar olmadan da yakalayabilmiştir. Daha önce bunu deneyen olmuş mudur bilmiyorum ancak Atmaca bu konuda özgündür, istikrarlıdır, güçlündür ve Türk edebiyatına bir yenilik getirmiştir. Şair bir yandan bu yönyle, bir yandan da özgün ifade tarziyla edebiyatımızda kalıcı olacaktır.

شعریمیزین آتماجاسى

احمد یالچین کایا

حیاتی و اثرلری

شاعر طیب آتماجا، ۱۰ حازیران ۱۹۶۲ تاریخین ده قەھرامان ماراشین افسینەن ئىلچەسینىدە دوغدو. اىشلتەمە فاكولته سینىن دن ماؤن و عثمانىيەدە مامور اولاراق گۆرۈپ ياپدى. بير آرا استانبولدا ياشايىب سيار ساتىجىلىق، دىزگىچى لىك، بوياچىلىق كىمى بعضى ايشلر ياپدى، آنجاق ۲۰۰۴ ايلين ده تکرار عثمانىيەدە دوندو. سونراكى ايللەدە اسکى شەھىدە ماموركىن قەھرامان ماراشا تعىيىن اولدو. حالا قەھمان ماراش اون اىكى اشوباط بلدىيەسىن ده مامور اولاراق گۆرۈپ پامقادادىر.

ايىلک شعري ۱۹۷۶ ايلين ده عثمانىيەدە يئول بير قازئتەدە يابىنلاناڭ آتماجانىن شعرلرى و دنه مەلرى باشدا دولون اى، تورك ادبىياتى، تورك دىلى، قاردن، گونى سو، كىراغى، يىددى اىقلېيم، يولچۇ، ايتىك دوشلر، سوهان، آردىچى، ليكا، مىللى كولتور، حرفة نه اولماق اوزره بىرچوخ درگى ده يابىنلاندى.

شعر يولچولوغوندا يا يابىن يۇنتەمنى يا دا بىزات يابىنچى سى اولاراق بير قىسىم ادبىي درگى سى و كىراغى شعر درگى سى نىن، آيرجا اسکى شەھىدە آردىچى درگى سىنىن يابىن يۇنتەمنلىيىنە ده گونى سو ادبىيات درگى سى و كىراغى شعر درگى سى يىپدى. ۲۰۱۵ ايلين دن بو يانا هەنجا تاشلارى شعر درگى سى ايىلە ۲۰۱۸ ايلين دن بو يانا آچىق قارا مىزاج درگى سىنىن يابىن يۇنتەمنلىيىنە يورو تمكىددىر.

شاعرلارى ايلک شعر كىتابى حوزونلىرىن دويونو ۱۹۸۰ ايلين ده باسىلىيغىن داھنۇزلىسى سون صىنيفەدە. داها سونرا كولونگ ادبى كىشىپلىيىنە كىتابىيىنداكى يىرى طېب آتماجا شعرە اورتا اوخۇلدا اوخوركى محللەدە شعرلرى كلبك ده يابىنلاناڭ لىسىلە بير أغابىيەدە ئۆزىنەرك باشلايدىغىنى وورغۇلار. لىسىه ايللەرنى ده شعرلرى ھە محللى قازئتە و درگىلەدە ھەم ده كلبك قازئتەسىنىن او زامان اومىيد ياشار اوغۇزجانىن شعرلرى سەچدىيى «شەھىدە» ستۇنوندا يابىنلانيىرىدى. داها سونراڭلارى «شعر يازدىغىمى ظن ائدىرىدىم» دئىيىي او چىراغلىك ايللەرنى ده بىتلە ايلک شعر كىتابىيىنە باسىرىمەشىدىر. كىندي ايفادسىله «أۋنجه اوخور اولماق، سونرا يازماق گۆكىرىمەشىش». بو نىدلە ايلک كىتابىيىنە ئىئرچىك شعرى تانيمادان اۋنجه اولوشمىش بير هوس اولاراق گۆرمىدە و ۱۹۸۵-۱۹۷۶ آراسىنداكى زامانى چىليك چوماڭ اويناماقلا كىچىرىلەن واخت اولاراق دېرىنىدىرىمەكەدەدە.

شاعرلارى گئرچىك شعرلە تانىشىدىم دئىيىي دئەنەمەن، ھەن نە قدر كىدىسى بير رۇپۇرتاژىن دا ۱۹۹۰ ايلين دن سونرا» اولدوغونو بىلدىرىسى ده ۱۹۸۵ ايلين ده گونى سو درگى سىنىن چىخارىلماسىيلا باشلايدىغى سوئىلەنى بىلەر. گونى سو دئەنەمەن ده چىخان اىكىنچى كىتابىيىنە كولونگون تاشلارا چىزدىغى ناخىش شعرىن دە كى دېيشىپلىيىن اىپ اوچلارىنى وئرمە يە باشلامىش، كىراغى دئەنەمەن ده چىخان سارى كىتاب، اىكىنچى كىتابىيىن دان بعضى شعرلەرنى اىچىرمەسىنە راغماً بو اىپ اوچلارىنى گوجلندىرىمىشىدىر.

۲۰۱۴-ءىلين ده چىخان من دە يانان توركوسن دە سۈئور و سوساراق قۇنوشىسان گۆزۈم دىنلە سە أدىلى كىتابلارىن دا ئارتىق بىر اوستانىن اشىرىنەن گۇرۇرسۇنۇز، اصلينىدە دوقۇر سحر آتماجا ئىن دا بىر مقالەسىنە دئىيىي كىيمى شاعربىن اوستادلىيغا آدىم آتماسى كىراغى درگىسىلە باشلادى دئىسەك يانلىش اولماز، بىر كىتابلاردان بىرىنچى سى اورتاق بىر ھېجانلا قارشىلاتىركن اىكىنچى سى كىيمى اوخوردا شاشقىنلىغا كىمەنندە ايسە بىر قىسىم قافا قاربىشىقلىيغىنا سبب اولمۇش. شاعر بىر رۇپۇرتاژىن دا، سوساراق قۇنوشىسان گۆزۈم دىنلە سە دە قولانىيان «يان يان دىزەلەرى يازما» بىچىمىنەن آنلاشىلا مادىغىنى بلىرىتمىكىدەر، بعضى اوخوجۇلار بو بىچىمى سوئىمەدىكلىرىنە دە اىفادە ئىتمىشلىر. شىخسا بىر قۇنودا كىتاب ايلک چىخىدىغىن دا نە دوشۇنورسم بۇگۇن دە عىنىنى سىنى دوشۇنورم. منجە آنلاشىلما ياجاق بىر شئى يوخدور. شاعر اوستادلىيغىنى اوئىلە گۆستەرىمىشىدىر كى، كىتابداكى شعرلەرى هەنجا قولاغىيلا اوخودوغۇنۇزا دورولاجاق يىرددە ذاتا كىندىلىيىزىن دوررۇرسۇنۇز، ھا مىصراع لار يان يان يازىلمىش.

شاعربىن كىندي سىسىنى بولماغا چالىشىدىغى گونى سو دئەنەمەن دن اعтиيباراً اوستاد قاورامىنا نە قدر اونەم وئىدىيى و كىندىنى بىر چىراق اولاراق گۆردۈپ ھىسەن ئائدىلىر. بىر ئالما دا سارى كىتاب ايلە سىنىيالازىنى وئىدىيى اوستادلىيغىن من دە يانان توركوسن دە سۈئور و سوساراق قۇنوشىسان گۆزۈم دىنلە سە ايلە قانىتلانىدىغى گۆرۈلۈر. اگر بىر شعربىن آلتىن دا ايمضا اولماسا دا شعربىن كىيمە عايد اولدوغو تخمىن ئائدىلە بىلىرىسى او شعر بىر اوستادىن اثرى دىر. سۆز قۇنوسو اىكى كىتابىيىن اوزرىن دە شاعربىن اىسىمى يازماسا بىلە اوخويوجو بونلار طېب آتماجانىن كىتابلارى دىر دئىيە جىكىدىر. بوسادە بىر شئى دىگىل دىر و نئچە شاعربىن عۆمۇرونۇن بو آشاما يا گلمە يە يىتتەجە يى دە محال دىر. دوش دفتەرىن دەم راحت آتموسفرى ھىسە ئىدرەم دە قافىيەنин تومن شعرلەرە قولانىلىدىغىنى گۇرۇرۇز، اوزون اينجە بىر توركوس دە تکرار قافىيەسىز شعرلە راست لاتىر. ۷۱۰۲ ايلين دا يابىنلاناڭ تەمیز چىكىلىمۇ ئۇمۇر دفتىرى ايسە داھا اۋنچە كى فرق لى بىچىمىسلى طرزلىرى كىتابدا قولانىماسىنىن استادىن استادلىيغىندا زوال گەتكۈرمەدىيىنى گۆستەرىمىشىدىر. طېب آتماجا ئىن شعرە باخىشى اينانچىلى بىر اينسانىن كاياناتا و اينسانا باخىشىنى يانسىدىرى. بو نىدلە «قالاپلى دا» وئىدىيى سۆزە صاديق قالماق اونون اوچۇن اوچۇن چوخ اونەلى دىر و بونو شعرلەرنە دە اىفادە ئىدرە. يىنە بىر رۇپۇرتاژدا «نە اوچۇن يازىرسىنىيىز؟» سوروسونا وئىدىيى جواب چوخ نە دىر: «الله رضا سىنىي قازانماق اوچۇن». دولايىسىيلا صىميمى دىر و بن دە يانان توركوسن دە سۈئورده يئر آلان «مناجات» شعربىن دن دە گۇرۇلدىوپ كىيمى كىيمە ياخارىلماسى گەركىدىيىنى چوخ ياخشى بىلىرىن سۆزۈمۇ يئمكىن دەن اوتانىر اولدوم

سنس شاعر اوچون چوخ اونملی دىر. اونا گۈرە شعرىن ده سىسى واردىير و شعرىن سىسىنى ياخالاماق لازىم دىر آنجاق اوبارىر دا: «شىرى و شىرەدە كى سىسى ياخالاماق اوچون ده بىللى بىر كولتۇر و گلنگ بىيلينجىنە صاحب اولمامىز گركىير.» شكىل باكىمىندان طېب آتماجا شىرى اوزون قونوشوابىلر. سرىست شىرلەر ده يازمىش اولان شاعر اصىل اولاراق هئجا يولجوسودور و هئجانى ساونونور. دئىپەر كى: «ازىزىمىزدە اولان شىرلەردا زىپىادە خالق شىرلەرىدىر.»

هئجا اولچوسونون خالق ادبىاتىنداكى ياخىن قالىبلىرىنى قوللاندىيغى كىيمى هم گۈرسىل ھم سنس آچىسىن دان يعنى شكىل دنه مەللىرى ده واردىر شاعرىن فقط بونو كىنى دئىپەمەلە «دنه مە آماجىيلا دەگىل شىر اوپىلە گلدىيى» اوچون يايپار. يا هېيج قافىيە قوللانماز، يا دا آلىشىق اولمادىغىيەمىز قافىيە بىچىملىرى دنر. دولايىسىيىلا آتماجا شعرينى «سلىست هئجا شعرى» دئمك يانلىش اولماز. بو ايسىيمىنلىرىمەبى كىنى سى ده منىيەممىكىدەدىر.

طېب آتماجانى بعضاً مەدرن سوپىلە يىشە صاحب بىر خالق شاعرى بعضاً گلنگە ياسلاتان و خالق شعرينىن بىلسلىن بىر مەدرن شاعر اولاراق گۈرمك مومكۇن دور. شىرەدە، آهنگىن قافىيە و رەدف وباسقىسىيىلا ياخالاندىيغى بىيلىن يوللار دىشىنندە اوستا بىر مىصر ايشچىلىيەلە بونلار اولمادان دا ياخالا يابىلىمىشدىر. داها اۋنچە بونو دنه بىن اولمۇشمۇدور بىلەمېرىم آنجاق آتماجا بو قونودا اۋزگۇن دور، ايسەتىقراڭىدىر، شاعر بىر ياندان بو يۈنۈلە، بىر ياندان دا اۋزگۇن اىفادە طرزىيەلە ادبىاتىمىزدا قالىجى اولاقدىر.

اوزوومۇ قىيزاردان بىر آينا گۈندر اورتا حال لى كۆلەسىيەم اشىيانىنى منى من دن آزاد ايلە الله يەم شاعرىن دونيايا باخىشى، مظلوملارا دويارلى لىيغى و سۆزە صداقتى دقتە آليندىغىن دا، بلکى ده ان آز اوئانمىسى گرکەن آينسانلارдан بىرىسى دىر اصلىيند كىنىسى، آنجاق اينسانلىغا آينانى بؤيلە توتماقدادىر.

شاعرىن توركىجە سى اۇرلۇكىلە گئچك شعروه يئلكلەن آچدىقادان سونرا ھر زامان گۈزل اولمۇشدور. گرگ شىرلەرىن ده گرگ سە دنه مەللىرىن دە صاف و دورو بىر توركىجە قوللانمىش، ياشايىان دىلى آخىجى اوسلوبو اوچون شعرينى ده قاناتلاندىرىمىشدىر. گلنگە باغلى و خالق شعرينى ياخىن دوروشۇ بىر آنلامدا بؤيلە گۈزل بىر توركىجەنى گرگلى قىيلماقدادىر. كولتۇرل زىگىنلىكىلە بىيلىن، صنعتىن ھم گەنتىك ھم ده كولتۇرل كىدلا نسىل دن نسىلە داشىندىيغى بىر بولگەدە دوغۇمۇش و بؤيوۇمۇش اولماسىيىن دا محقق گۈزل بىر دىلىن و گوجلو بىر بىرىكىم اولوشماسىينا قاتقى سى واردىر.

طېب آتماجا هئجانى سادە جە قوللانماز، هئجانىن ساونونچوغۇنو دا يايپاراق چىشىتلى مەدرن آخىملار كارشىسىن دا دىرەنەسىنە قاتقى دا بولۇنور. گلنگەن و اينانجىدان بىلسلىن شعرينىن بىر يۈنۇ بونو لوزوملو قىيلماقدا، دىگەر بىر يۈنۇ ايسە سوپىلەنەنلىرىن عىنى شكىل ده سوپىلەنەمى گىرمەمك اوچون يېنىلىكلىك اورتايَا قويماسىنى گرگىدىرىمكەدەدىر. ايندى تام بۇ نقطە دە آتماجا شاعر، آرىيەشىنى، غېرتىنى و گوجونو گۆستەرمكەدەدىر. زامان زامان سلىست شعىر يازمىش اولسا دا هئجا شىرەدە كى يولۇنۇ بلىرىلە يەن عنصور اولور. آنجاق، اونون هئجا شعرى فرقى بىر شىرەدىر، نە تقلىيدىن عبارتىدىر نە دە كىنى سىينى گلنگىسىل بىر تعداد قالىبلىرە سوخەمۇشدور.

شاعر، شعىر حىياتىن دا مەحتوا باخىمەن دان بىرچوخ شاعر كىيمى عشق، اولوم، حوزون، آيرىلىق، زامان، حسرت، يالنىزلىق، اومود، اۋزگۈرلۈك كىيمى قونولارى ايشلىمىشدىر. شعرينى دە كىنىنى آراماقدا، دوستىسوزلوق و اينسانسىزلىقىدان ياخىنماقدا، شهر و شەھرىن يالنىزلىغىنەن گەتىرىدىيى حوزنۇ ياشامماقدا، آيرىلىقى و سۈنن توركولرىن كىرىنى حىيس ائتمىكە، آما ھەر دفعەسىن دە سىيغىنناچاق يئرى بىلەمكە، ياخارماقدا اوامودۇنۇ يېتىرمەمكەدەدىر. حوزون چوخ اشىرىن ده حىيس ائدىلەمەسىنە راغما بو قونودا ان بلىرىگىنى سارى كىتابدىر. بو كىتاب سانكى كۆنۈل دە، شەھرەدە و چئورەدە كى بىر حوزون دوسىياسى كىيمى دىر آنجاق بورادا بىلە اوامودۇنۇ يېتىرمەز، زامانىن مەھىم اولدوغۇنو و سىيغىننالاجاق بىر لىيمانىن بولۇندوغۇنو بىلىمۇ.

آتماجا، يوخارىدا بحىى گئچن قۇنو و ايمگەلرىن يانىندا آۇرلۇكىلە صېپىر، سىس، اورك، واخت، سئۇدا، قوش، بولۇت، آوجى، دوست، دؤش، گول، چۈل، بلا، يارا كىيمى كلىيمەلرى شعرينى دە اوپىلە زنگىن كول لانىر كى ايمگە چشىتلىنیر. هالك شعرينىن سۆز صىنعتلىرىنى چوخ ياخشى قوللاندىغى، شىرلەرىندا دئىپەم و آتاسۆزلىرىن دن چوخ اىزلىر بولۇندوغۇ كىيمى سادە گونلوك سۆزجوكلرە كىنىنە اۋزگۇ تاملاما و بنزىتمەلر ده يايپار. سانىرام تورك شعرينى «بولوت آتى»، «سېر تو زاغى»، «بولوت آوى» كىيمى اىفادەلرى قازاندىرمان دا كىنى سى دىر.

Kalemi Şiir Çerağı Bir Şair: Tayyib Atmaca

○Yasin Mortaş

Şairim, kendi içindedir; içindeki şiir, içindedir.

“İçin gamdan göçeni

Gözyaşını içeni

Gören ve gözeten sensin Allah’ım.” T.A

Bir mescit gülünün secede yerlerine bıraktığı koku-nun derinliğiyle bir tekbir alır ki alnından dua kuş-ları, şiir kuşları havalanır.

Günde beş vakit avuçlarında yemlediği kuşlarla niyaz eder ve temize çeker ömrü defterini.

Binlerce âmin geçer yunmuş dudaklarından.

Aşklar gündemden düşer ve fakat O, aşkin gündeme içindedir.

Yorumlanmamış bir rüya dağı koyun önüne, dağı şiirle geçer, dağı şiir içindedir.

Ne kadar sussa da suskunluğa, şiiri ses-siz çığlık içindedir.

Ruh diliyle konuşur, göz diliyle tercüme eder sus-kunluğunu, suskunluğa aşk içindedir.

Vefa döş cebinde bir baba yadigârı ayna gibi durur; arada bir bakar yüzlerin tebessüm şiirlerine ve tekrar siler, koyar cebine.

Geçmişten aldığı pırıltılı olguları geçirir yürek im-biğinden, süzer ve doldurur şiir kâsesine, o kâsededen şiirin kurumuş dudaklarına dokundurarak kana kana içerir, damitilmiş şirler doldurur gönül havuz-larına. O havuzlardan yâri, ceylanları ve şiir kuşları da su içer.

Kendi iç ırmaklarıyla oluşturduğu şiir denizlerine çağırır insanları, bu deniz hem içilebilir hem de yı-kanılabilirdir. İçtikçe susatan ve içine girdikçe çıkal-mayan bu deniz, şairimin kalbinde yakamozlarıyla işildar durur. O, hüznüyle med, sevinciyle cezirdir ve aşınır kalp kiyılarındaki yalnızlık rihtımları. Son-ra da “korkarımki firtınada alabora olacak.” diye kabartır içindeki aşk denizini. Çünkü aşk denizinin içinde kaybolmak sevgiliyle buluşmaktadır.

Kalemi hıckırın mürekkebin aşk ortağıdır. Oturur ağlaşırlar beyaz bir yalnızlığın ortasında ve kâğıtlar söz olur âşıklara, kuşlara. Karanlık koynundaki yalnızlığın minderlerine oturur, hüzünler sağar çAĞIN aç kalmış varoluş sancılarına.

Şairim, elinde diviti ve mürekkebiyle yürüür, şehre ve dağa yürü. Metropol nedir edebiyat-şîr evre-ninde ya da dağ nedir şairin odalarındaki mümbit şehrinde. Şair-yazarın değil midir ki bütün yeryüzü

masasıdır ve kitaplar arasındadır; taşra nedir, ana-kent nedir; ikisinin de yazar üzerindeki etkisi sig bir ırmak gibi denizine ulaşmadan buharlaşır, buh-ranlaşır. Masalarda hayalin çağırıldığı mümbit harf-ler kalır. İşte şairim edebiyatta, şiirde, üzerinde hep çingiller sıçrayan dergilerle sönmez ocaklar yaktı ve yufka bir ekmeğin her yerde itırı aynı olan kokular bırakır; gençlerin kesikli yollarını düzelterek çıkardığı dergileri bir şiir sağanağı yaptı Anadolu'nun üz-e-rinde şiirden yollar açtı.

Kaleminin ucunu şiir kıraklısı tutar, yüreğindeki aşk çerağı eritir kelimeleri ve ıssız bir gül kokar ucu yanık kâğıtların. O, şiiriyle -sevgiliyle susarak konu-şur ama insanlar çığlık çığlığa duyar.

Biliyorum şairimi, hüzünlenir bir şehrın yalnızlığında, yalnızlık hüznün kardeşi olur; hüzne hüzünler çağırır ve şeb-i arûs olur şiirlerindeki hasret kelimeleri ve döner kalbinin etrafında bir turna bir bülbül.

Turnalar silaya uçup gider ve sararır mevsimler; sararmış bir aşk kitabı kalır sevda raflarında.. ve içindeki bülbülün dili yaralıdır, gül bir yalnızlık ren-gindedir her seher beklediği söz bahçelerinde. Elle-rinde bir ağlayan gelin çiçeğiyle maveraya bakar.

Şiirin hammaddesi-sermayesi çokça Kaf Dağı'nın üzerindedir. Ki benim şairim yıllarca o sermayesini biriktirmek için Cebelibereket'in kan sığlığında hüzünlerini yükleyip çerçi arabasında hüzünler alıp hüzünler sattı. Şiir renkli kuşlar onun kulağına hep sabrı ve sanatı fisıldadı. Osmaniye'nin tenha sokak-larına hep yaralı şirlerle yürüdü. Yalnızlığının ya-ralarını kavlatıkça şiir oldu yara. Yara şiri kavlattı, şiir yarayı; biliyorum bu acı devinimi içinde indi Kaf Dağı'ndan. O, kendinin Zümrudüankaşı oldu.

Kalbine şiir yürümüşse, bahar dağılışlarını yanına çağırır, hece hece yağan yağmurlarla konuşur ve su içirir Leyla'ya; annesi vurulmuş kuşlara merhamet yuvaları kurar. Benim şairim, uykusundan irkilerek uyanan çocuklara metanetli şiirler saklar kalbinin en mahrem yerlerinde.

Şairim, şiirin çimenli sahasında grekoromen de güreşir, serbestte. Her ikisinde de kelimeleri tuttuğu gibi şiir yapar.

Şairim şiir vadisinde şiir atları ve terkisinde hep şiirden azağı vardır. Her seher vaktinde ilk kişneyen

atiyla çıkar şiir yoluna. Bazen bir pınardan yalnızlıklar içeri, bazen bir çiçekten Mavera kokusunu alır, bazen bir ırmağa gözyasını boşaltır.

Haydi, uyan artık yol ehlinin yüzüne gün vurma- dan yola çıkmalı; diyerek aşkin kapanmak üzere olan yola, buradan öteye giden yola, çağırır herkesi.

O, hecenin gözlerine sürme çeken bir Karacaoğlan. Binboğa yaylalarında eriyen karların çaylarında yıkamıştır çocukluğunu. Her yıkandında teninde kurumayan kar suyu, Karacaoğlan ısısıyla ruhuna inmiş; her inişinde hece hece ırmaklar taşmış yüreğine; o taşkınlığı tutmuş tutmuş ve bir şiir patlamasıyla akitmiş kaleminden... O, ırmaklara sekmeyi öğreten bir hece virtüözü. Ki birbirine kavuşmayı unutan çaylar onun hece vadisinde buluşur da ırmak olur, o ırmak denizin beklediği bir sevgili değil midir?

Şairim, Ferhat'ın tilmizidir ve fakat sevda dağında onun kadar iyi külünk kullanır, Bismillah'la kalkan her külünk naklışlar çizer dağa taşa ki aşk için taş bile incitilmeden sevgiliye yol açılır.

Şairim, şiirin gözlerindeki sürmenin ıslaklığıdır, ağladıkça güne damlar o siyah ve içindeki şehirde kimse kalmasa da yährini bekler içinin şehrlerine.

Yeryüzü bir ömür defteridir, karalamadan, yazdığını silmeden, emir olunduğun gibi, elif gibi yazmalıyorum diye yürüür seferine. Bilirim hiçbir sayfasına haram harfler düşmez onun. Sayfalarını hüzünle çevirir hayatın ve her bir köşesine saçlarında esen baharı dipnot olarak düşer ve saçları bir güvercin duruluğuyla durulur rüzgârda ve hep beyaz bir sayfaya kalır dünyasında.

Şairim, şiirle yürüür ve yurdu onun kalbidir.

O, çokça heceyle yürüür ve şiir onun yurdudur.

O, kültürünün içinde mayalanmış bir şairdir, sadık yürüür.

O, şiirinin içindeki şiirle edeple konuşur ve daima Hak'tan konuşalım diye "deyu deyu" tozar içinin yollarında.

O, rüzgârdır bayrağına; dalgalanır, dağ olur

O, aşkla yürüür, yährin aksi gözün yaşına düşer de ırmakla büyür.

O, insan içindeki insansızlığı öteler insan gibi yürüür.

Ki o şiir yolunun yorulmaz mihmanıdır,

O, göğsünün şiir tufanıdır.

Bahaettin Karakoç'la beraber yaptığımız bir yolculukta: "Ben, şu gökteki kartal gibi şairim" demişti. O da (ne kadar "Kartallardan kaçarım, akdoğan kanat

vurur" dese de)" öyleyse ben de mísralara sağlan bir Atmaca'yım" diyen şiir göğünün alicı kuşudur.

- O yolculukta, ben de bir güvercinim şiir burcunda, diyerek kanatlar cirpmıştim-

Biliyorum, bir bulut yağmurunu unutursa o da şiiri unutur. Toprak-başağı, gece-gündüz, Mecnun-Leyla'yı unutur; o şiiri unutursa çocuklar gülümsemeyi unutur.

Her ne kadar yähr yollarında nefes nefese kalsa da onun menzili aşktır ve susuzluğu çole yağmurdur.

Ebemkuşagının altında bekler kendi yalnızlığını, şirlerinin içine rengârenk hüzünler serperek bekler dostluğu, dostlarını.

O şiri unutursa saz uzun ince türküyü unutur.

Şem pervaneyi unutursa o şiri unutur ki o hep atese pervane olur da yakar nefsinin fazlalıklarını.

Söz şırlıdır.

Şiir yüreğindeki közü üfleyenlerin işidir.

Vakit akar, koldaki saat olduğu yerde kalır, vakit şıirdir.

O, şairim Tayyib Atmacadır.

Hayatın kirlenmiş vakitlerine yıkanmış kelimeler yíkar ve şiir olarak asar yalnızlığın iplerine.

O, ağlayan âşıkların lale-sümbül motifli mendillerini yüreğinin "kor"unda kurutur.

Edebiyat tarihine ondan içten içe yanana-yakan közülü şirler kalır.

قلمى شعر چراڭى بىر شاعر: طېپ آتماجا

پاسین مورتاش ○

هر يئرده عطىرى عىينى اولان قوخولار بىراخدى؛ گنجلوبىن كىسيكالى يوللازىنى دوزلدرەك چىخاردىغى درگىلىرى بىر شعر سىيغىناغى ياپدى آنادولۇنۇن اوزىزىن دە شعردن يوللار آچدى.

قلمىنин اوجونو شعر كىرياغىلارى توتا، اوپىرىن دە كى عشق چراڭى ارىدىر كلمەلرى و ايسىسىز بىر گول قوخار اوجو يانىق كاغىذلارىن. او، شعرىلە - سئوگىلىلە سوساراق قونوشۇر آما يىنسانلار چىغلىق چىغلىغا دويار.

بىلىرم شاعرىمى، حوزون لىنير بىر شەھرىن يالنىزلىغىن دا، يالنىزلىق حوزنۇن قارداشى اولۇر؛ حوزنە حوزنلۇر چاغىرىر و شب-ى عروس اولور شعرلىرىن دە كى حسرت كلمەلرى و دۇئىر قىلىنىن اطرافىن دا بىر دورنا بىر بولبۇل. دورنالار سىپلايا اچجوب گئدەر و سارازىر موسىملىر؛ سارازىمىش بىر عشق كيتابى قالىز سئودا رافاللارىن دا... و اىچىنەدە كى بولبۇلۇن دىلى يارالىدىر، گول بىر يالنىزلىق رنگىن دەدىر هر سحر بىكلەدىيى سۆز باغچالارىن دا.

اللىن دە بىر آغلانىن گلەن چىچە يىلە ماورا ياخار. شعرين ھم مادەسى سۇرمايمەسى چوخجا قاف داغى ئىن اوزرىن دەدىر. كى منىم شاعرىم ايللرجه او سۇرمايمەسىنى دا بىرىكدىرىمك اوچون جىبلى بىرگەن قان سىجايىن دا حوزنلەرنى يوكله بىب چرجى آراباسىنا حوزنلەر آلىب حوزنلە ساتدى. شعر رىڭلە قوشلار اونۇن قولاغىنىن هر آن صبرى و صىنتى فىسىيلدەدى. عثمانىيە ئىن تىنها كوچەلەرنى يەر آن يارالى شعرلەر يورودو. يالنىزلىغىنەن يارالارىنى قاولاتىدىقجا شعر اولدو يارا شعرى قاولاتىدى، شعر يارانى؛ بىلىرم بۇ آجى دويغۇلار اىچىنەدە ئىندى قاف داغى ئىدان. او، كىنىن زومرۇد عنقا سى اولدۇ.

قلىنىن شعر يوروموش سە، باھار داغىلىشىلارىنى يانىنا چاغىرىر، هئجا هئجا ياغان ياغمورلارلا قونوشۇر و سو اىچپىرىر لىلا؟؛ آناسى ووروموش قوشلارا مرحىمت يووالارى قورا. منىم شاعرىم، اوىغۇسون دان دىسکىنرک اويانان چوجوقلارا متناتلى شعرلى ساخالار قلىنىن ان محرم يئرلىرىنە.

شاعرىم، شعرين چىمنلى ساحەسىنە وزنلى، قافىيەلى، سرىپىست دە دە. هر ايکى سىنە دە كلمەلرى توتدوغۇ كىيمى شعر ياپار.

شاعرىم شعر وادىسىنە شعر آتلارى و تۈرىسىنە بوتون شعردن آزىغى واردىر. هر سحر واختىن دا اىلك كىشىنە بىن آتىپلا چىخار شعر يولۇنما. بعضاً بىر پىناردان يالنىزلىقلار اىچىر، بعضاً بىر چىچىكدىن ماورا قوخوسونو آلىپ، بعضاً بىر اىرماغا گۈزىشىنى بوشالدىر.

هائىدى، اويان آرتىق يول اھلىنىن اوزونە گون وورمادان يولا چىخىمالى؛ دئىهەرك عشقىن قاپانماق اوزىزه اولان يولا، بورادان اۋتە يە گىئن بولا، چاغىرىر هەركىسى.

او، هئجانىن گۈزلىنە سورمه چىكىن بىر قاراجاوغلان. مىن بوجا يايلازىن دا ارىپىن قارلازىن چايلازىن دا يوپۇنمشۇر جوجوقلۇغۇنۇ. هر يىيۇنمادا تىنن دە قورومايان قار سوبۇ، قاراجاوغلان اىسىسىپىلا روحونا ئىنمىش؛ هر ئىنىشىن دە هئجا

شاعرىم، كىنى اىچىنەدىر؛ اىچىنە كى شعر، اىچىنەدىر.

«ايچى غەم دە كۈچنى

گۈزىشىنى اىچنى

گۈزەن و گۈزەن سەن سەن الله يەم.» ت.آ

بىر مسجىد گولونون سىجىدە يئرلىنە بىراخدىغى كوكۇنون درىنلىي اىلە بىر تكىرىر آلىپ كى آلتىن دان دعا قوشلارى، شعر قوشلارى هاوا الانىر.

گون دە بئش واخت آوچلارىن دا يئملەدىيى قوشلارلا نىاز ائدر و تىمىزە چىكىر ئۈممەر دفترىنى.

مېنلەرچە ئامىن كىچىر يۇنۇش دوداقلارىن دان.

عشقلەر گوندىمدىن دوشىر و فقط او، عشقىن گودمى اىچىنەدىر.

يوروملانىماش بىر روبا داغى كويون اۇنونە، داغى شعرلە كىچىر، داغى شعر اىچىن دەدىر.

نە قدر سوسىسادا سوستۇنلۇغا، شعرى سىس سىز چىغلىق اىچىنەدىر.

روح دىليلە دانىشىر، گۈز دىليلە ترجمەمە ائدر سوستۇنلۇغۇنۇ، سوستۇنلۇغۇ عشق اىچىنەدىر.

وفا دؤش جىبىنە بىر بابا يادىگارى آينا كىيمى دورور؛ آرادا بىر باخار اوزلرین تېسىسوم شعرلىنە و تكرار سىلەر، قويار جىبىنە.

كىچمېشىدەن آلدىغى پېرىلىتىلى اولگۇلرى كىچىرير اورك سوزگە جىن دن، سوزر و دولدورور شعر كاساسىنە، او كاسادان شعرين قورومۇش دوداقلارىنە توخوندوراراق قانا قانا اىچپىر، دامىتىلەمىش شعرلەر دولدورور كۈنۈل حۆزۈنلەرەندا. او حۆوضلاردىن يارى، جىرانلەنلارى و شعر قوشلارى دا سوايچەر.

كىنى اىچ اىرماقلار بىلا اولوشدور دوغۇ شعر دىنيزلىنە چاغىرىر

اينسانلارى، بو دىنيز ھم اىچىلە بىلىر ھم دە يوبولابىلىرىدەر.

ايچدىكىجە سوستانان و اىچىنە كىرىدىكىجە چىخىلمايان بو دىنيز، شاعرىمەن قلىپىن دە ياكاموزلار بىلا ايشىلدار دورور. او، حۆزۈن

ايله مە، سوينجىلە جىزدىر و آشىنېر قلب ساحللىرىنە يالنىزلىق رىتىمىلەرى. سونرا دا» قورخارام جانىم فيرىتىنادا الابورا او لاچاق.»

دئىهە قاباردىر اىچىنە كى عشق دىنيزىنى. چونكۇ عشق دىنيزىنىن

ايچىنە غىب اولماق سئوگىلىلە بولوشماقدىر.

قلمى هيچقىران مركىبىن عشق اور تاغىدىر. او تورور آغلاشىرلار

بىاض بىر يالنىزلىغىن اور تاسىندا و كاغىذلار سۆز اولور عاشىقلارا،

قوشلارا. قارانلىق قويىنونداكى يالنىزلىغىن مېندرلىنە او تورور،

حۆزۈنلەر ساغار چاغىن ج قالمىش وار اولوش سانجىلارىنا.

شاعرىم، ئىن دە دوات و مركىبىلە يورور، شەھەر و داغا يورور.

متروپول ندىر ادبىيات- شعر اورەنەن دە يادىغىلىق شەھەن دە. شاعر- يازارىن داگىل مىدىر

كى بوتون يېرازو ماساسى دىر و كىتايپلەر آراسىن دادىر؛ تاشىرا

ندىر، آناكىن دادىر؛ اىكى سىنەن دە يازار اوزىزىن دە كى ائتكىسى

سىخ بىر اىوماق كىيمى دىنيزىنە اولاشامادان بوخالاشىپى، بخوانلاشىپى. ماسالالاردا خىالىن چاغىرىدىغى و ئۇرىملى حرفلەر

قالىر. ايندى شاعرىم ادبىياتدا، شعردە، اوزىزىن دە هېپ چىنغيلىار

سىچىرايان درگىلىلە سۈئىمىز اوجاقلار ياختى و يوققا بىر اكمگىن

او، کۆیسونون شعر طوفانى دىر.
بەھالدىن قاراقوج لا برابر يا پدېغىمېز بىر يولجولوقدا: «من، شو
گۆئى ده كى قارتال كىمى شاعرم» دەميشىدى. او دا (نه قدر
قارتاللاردان قاچارام، آقدوغان قانات وورور» دئىسە دە) اۋەليلەيسە
من ده مىصراعلارا ساغىلان بىر آتماجايام» دئىن شعر گۆيىنون
آلېجي قوشودور.

- او يولجولوقدا، من ده بىر گۆورچىنەم شعر بورجوندا، دئىھەرك
قاناتلار چىرىپەمىشىدىم -

بىلىرم، بىر بولوت ياغمورونو اونودورسا او دا شعرى اونودور.
تۈپرەق-باشاغى، گىئە-گۇندوزۇ، مجنۇن- لىيانى اونودور؛ او
شعرى اونودورسا جوجوقلار گولومسىمە يى اونودور.
ھەر نە قدر يار يوللاريندا نفس نفسم قالسا دا اونون منزىلى

عشق دىر و سوسوزلۇغو چۈلە ياغموردور.
ابىم كوشاغىنین آلتىن دا بىكلەرنى كىنى يالنېزلىغىنى، شەعرلىرىنىن
ايچىنە رنگارانك حوزونلر سۈرىھەرك بىكلەر دوستل دوغۇ، دوستلارىنى.
او شعرى اونودورسا ساز اوزون اينجە توركۇنو اونودور.
شمع پروانەنى اونودورسا او شعرى اونودور كى او تام آتشە
پروانە اولور دا ياخار نفسىنин فازلا ليقلارىنى.
سوز شعرلىدىر.

شعر اورييىن ده كى كۆزو اوفلە يەنلىرىن ايشى دىر.
واخت آخر، قولداكى ساعت اولدوغو يئرددە قالىير، واخت شعردىر.
او، شاعرىم طېب آتماجادىر.
حىاتىن كېرلنمىش واختالرىنا يوينىمۇش كلمەلر يويار و شعر
اولاراق آسار يالنېزلىغىن اىپلەرىنى.
او، آغلابىان عاشىقىلارين لالە سومبۇل موتيفلى مندىللەرىنى
يورەينىن «قور» اوندا قورودور.
ادبىيات تارىخىنە اوندان ايچتن اىچە يانان- ياخان كۆزلۇ شعرلى
قالىير.

ھەنجا ايرماقلار داشمىش اورييىنە؛ او داشقىنلىغى توتموش
توتموش و بىر شعر پاتلاماسىيىلا آخيتىمىش قالمىن دن... او،
ايرماقلارا سكمە يى اوپىردىن بىر ھەنجا اوستادى دىر. كى بىر بىرىنە
قاوووشمانى اوندان چايلاڭ اونون ھەنجا وادىسىن دە گۆروشوب
ايرماق اولور، او ايرماق دىيزىن بىكلەدىيى بىر سئوگىلى دەگىل
مېدىر؟

شاعرىم، فرهادىن شاگىرىدىر و فقط سئودا داغىن دا اونون
قدر ياخشى كولونك كول لانىر، بسم الله لا قالخان ھەر
كولونك ناخىشىلار چىزز داغا داشا كى عشق اوچون داش بئله
ايىنجىدىلەمە دەن سئوگىلىيە بول آچىلىرم.

شاعرىم، شعرىن گۆزلىرىن دەكى سورمەنن ايسلاق لىغى دىر،
آغلادىقىجا گونە داملار او سياھ و ايچىنەدە كى شەھرەدە كىيم سە
قالماسا دا يارىنى بىكلەر ايچىنەن شەھرلىرىنە.

يئرازو بىر ئۆممۇر دفترى دىر، قارالامادان، يازىدىغىنى سىلەمە دەن،
امير اولوندوغو كىيمى، اليف كىيمى يازمالىيام دئىيە يورور سەفرىنە.
بىلىرم ھەنج بىر صفحە سىينە حرام حرفلى دوشىمز اونون.
صفحەلەرىنى حوزونلە چەپىپەر حىاتىن و ھەر بىر گۆنلە سىينە
ساقچالارىن دا اسن باھارى اتك يازى اولاراق دوشىر و ساقچالارى بىر
گۆورجىن دورولۇر روزگاردا و تام بىياض بىر صفحە
قالىير دونىياسىن دا.

شاعرىم، شعرلە يورور و يوردو اونون قلبى دىر.
او، چوخجا ھەنجا ايلە يورور و شعر اونون يورددور.

او، كولتۇرونون ايچىنەدە مايالانمىش بىر شاعردىر، صاديق يورور.
او، شعرينىن ايچىنەدە كى شعرلە ادبىلە قونوشۇر و دايما حاقدان
قۇنوشالىيم دئىيە «دئىيە دئىيە» تۆزۈر ايچىنەن يوللارىن دا.

او، روزگاردىر بايراغىينا؛ دالغالاتىر، داغ اولور
او، عشق ايلە يورور، يارىن عكىسى گۆزون ياشىينا دوشىر دە
ايىماقلابويور.

او، اينسان ايچىنەدە كى اينسان سىزلىغى اوته لەر اينسان كىيمى
يورور.

كى او شعر يولونون يورولماز مىھمانى دىر،

Kalemin Kaseminden Kelâmın Kemâline: Tayyib Atmaca Şiiri

Prof.Dr. Erdoğan Erbay

Giriş

Şiir, bir nizamdır. Nizam, nâzımın ruhunda sırlanmışın, sorumluluk gereği hayatı dâhil olmasıdır. Nizamın nâzımı da, kelâmın sahihlik ayarına hükmeye imkânına sahip bir fitratın temsilcisidir. Şiir, agâh ruhlar semeresidir. Dehlizin karanlık kuytularında korkuya uğuruma tekerlenen körelmiş vicdanlara inat, şair, uyeniktür ve dirilik telkin etmenin peşindedir. Özellikle, dini ile örfü esas olmak üzere, varlık yüreyüşünü adımlamaya başladığı andan itibaren, iyilik, güzellik ve ahlâk adına icat ettiği abidevî kıymetleri, hikmet ve irfan ocağında pişirip şirin halis ve samimi ameletiğine emanet etmiş bir milletin ferdi olarak şair, 'kaleme ve yazdıklarına' bağlılık yeminiyle meydanda durmaktadır.

Bir Belirleme

Tayyib Atmaca şiiri, insanın kelâma ilk muhatap olduğu yerden yola çıkar. Böyle bir başlangıç, kalem ve yazdıklarının belirleyici kaidelerine teslimiyetin hazzına imtisalin imtiyazına vukuf kesp etmiş olma halidir. Kelâm ile kemâldeki münasebeti, lam ile mim müsterekliğinde keşfeden Atmaca, kemâlin, kelâma dayanacak hassas bir kulağın işittiklerinin gönle misafirliği sayesinde hakikate ereceğini de bilmektedir. Kelâma ve kaleme inancın sonsuz emniyeti ile hürriyetin zirvesine taşınan şairin ruhu, İslâm'ın yücelticili nefesini çekerek Pir-i Türkistan'ın mayaladığı Anadolu irfanına ulaşır. Selefîn peşinde samimi bir sorumlulukla irfana kavuşan şair, bâtilin saptırmamasına göz kırpmadan, hakikatin teslimiyetine baş eger.

Bir Teslimiyet Belgesi:

Temize Çekilmez Ömür Defteri

Atmaca'nın şiir ırmağı, insanın Allah katındaki değerini ortaya koyan ölçü ile akmaya başlar. Şairin ilk sözü, dua makamındaki kulun teslimiyetini tasvirle mükellef bir söyleyişle ulaşır, okuyucuya. Sanatkâr, bir taraftan, sözünün hakikat elbisesiyle süslenmesini arzularken, diğer taraftan, söz kudretinin yeterince etkili olması

icin, dilindeki düğümün çözülmesini ister. Söylemekten kasıt, söyleteni bilmektir. Hayırlı işe, en güzelin adını anarak başlamanın, safını belirlemiş bir mü'min tavrı olduğunu bilen Atmaca, 'kalemi ve kelâmi' öğreteni zikrederek ilk görevini yerine getirir. Dolayısıyla, söz diyarının kapıları sonuna kadar açık, mana ve mefhumlar, hakikat meydanında harman olmak için hazırlırlar. Çünkü, Atmaca, ezelî ve ebedî ilahî nefhanın, çağlar üstü ve ötesi ilkeleri üzerine bina edilmiş bir medeniyetin ferdidir. *Duasında*:

*Aklımızdan geçeni
Ve gelecek olanı
Bilen ve işten sensin Allah'im.*

Bu yüzden, şiire giden yola hâkimiyet imkânı bulduğu gibi, şirin izleyeceği çığrı irfan aynasında seyretme imtiyazına doğru da taşınmaktadır. Söz meydanında, kelimelere mana elbisesi biçen ustânın yola çıkan şiir kervanı, Ken'an ilinde bir süreliğine 'hüzün kulübesine' uğrasada, kutlu yolcusunu Mısır'a muhakkak ulaştıracaktır. Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin *La Tahzen* şiirinde, hüzün sahiplerine nasihatle birlikte müjdeler ulaştırılır:

*Kuyu dibinde kaldın diye üzülme!
Yusuf kuyudan çıktı da Mısır'a sultan oldu,
unutma!
İstediğin bir şey; olursa bir hayır
Olmasa bin hayır ara!..*

Duanın devamında, şairin hüzünü mîsrâlara dökülür:

*Gam başıma toplandı
Dert içime saplandı
Derman sensin tabip sensin Allah'im.*

Atmaca'nın şiir kapısı, hüzün mahzenine açılır. Ancak, bu hüzün sebebi, bir çaresizlik ve ümitsizlik değildir. Kelâm kervanı kemâl yolunda sabır ve metanetle ilerlerken ruhun tattığı acıların bir çileye, çilenin bir dava lezzetine dönüşme anının tipik hûznüdür.

Şark-İslâm medeniyetinin varisi Atmaca, ruhun hükümdar olup hükümrانlığını yürüttüğü

zaman dilimlerinin hatırlaya havale edilmesine hayıflanır. Şiirlerindeki üzüm, insan fitratındaki merhamet cevherinden yola çıkarak insanların yaratılışına işaretle iktifa etmez, şiri, dahası sözü, metafizik bir ağa bağlamanın bahtiyarlığını da göstermiş olur. Şiire ruh veren üzüm örgüsü, İslâm tarihindeki bir hadiseyi de ihata eder. Davası adına kiyama kalkan Peygamber Efendimiz (a.s) için, yâr-ı gârı Hazret-i Ebube-kir (r.a)'in duyduğu üzündür. Sîdîk'în üzümü, Allah'ın elçisine ve davasına bir zarar gelmesin üzündür. Ancak, dava sahibinin mübarek du-dağından dökülen "Mahzun olma! Allah, bizimle beraberdir" İlahî emri, üzümü heyecana dönüşüvermiştir. İşte, Atmaca'nın üzümü, nesilden nesile devredilen kutlu bir davanın neferi olmak şerefini temellükün gereğini hakkıyla ifa edip edememenin üzündür. Necip Fazıl'ın misralarına dökülen üzüm, hakikati derinden hissetmenin üzündür:

*Üzülme! Davanın sahibi Hakk'tır
Hak olan davada zafer muhakkaktır.*

Zira, dava hak ise, hak yolda sefer Atmaca'ya azık, zafer ise, mutlak surette Hakk'ındır.

Hüzün Sözcüğü: Şiir

Hüzün, sözün ritmik sükûnetinde öze özgün kilindikten sonra, Atmaca'nın şiri, hayatı müdahale hakkını yakalamış demektir.

Onun şiri, kaostaki düzen fikrinin hâkîti eşinde varlığa bürünmesidir. Şiir, insanın günlük alışkanlıklar arasında yitip giden hayatı ayakta tutan dinamiklerin mimarıdır.

Dedem Korkut, Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Hacı Bayram-ı Veli gibi, milletin ve medeniyetin taşıyıcı alp-dervişlerinin üslubuna yaslanan Atmaca, Anlarsında söyle ünler:

*Dil yarası kapanmaz konuşukça kaşınır
Sözü yersiz söylersen kelimeler aşınır
Hayat denen mühlette acı tatlı yaşanır
Hal bilmezin halini düştüğünde anlarsın.*

'Sözün gümüş, sükûtun altın' makamına ikame nedenini kültür ve terbiyesinden talimle yola çıkan şair, söz ile varlık arasındaki hikmete hürmette -küçük de olsa- kusura düşülmesine

rıza göstermeyeceğini başta ilan eder. Kırık gönlünden şikâyet etmez. Bilir ki, Allah, gönlü kırkıların gönlündedir. Bu yüzden, mahzun gönüldede irmaklar merhametle akar, üzüm damaları ferahlık taşıyan çağlayanlar gibi rahmet olup ortalığa yayılırlar. Şair, gönlünde derdi olanın, dilinde sözün tükenmeyeceğini de bilir. Atmaca, sözün yerli yerince ve bir ölçü dâhilinde söylemenesine dair sırrı ifşa ederken, şiri poetik varlığını temellendiren bir hükmü de belirlemiştir. Söz, sorumluluktur. Sözün yükünden söyleyen de muhatap da sorumludur. Usta, sözün gönle mi göze mi düşeceğini kestirebilmelidir. İlahî feyzin bereketinden beslenen gönüldede yeserip boy atan söz, somuta takılıp kalınca kuruyup yok olur. Hayat, zıtlar üzerine kurulmuşsa, zıtlar arasındaki dengeyi gözetmelidir. Kiymet bilmek, varlığın kiymetine vakıf olma marifetidir. Bu yüzdendir ki, şiri vücutu mevcudandan ibaret değildir. Atmaca'da hal bilmek, şimdîyi şuurla kavramaktır.

Hayat, Şiire Dâhildir

Temize Çekilmez Ömür Defteri, zıtların kavgaya tutuştuğu alandır. Hayat ise, yüze bakanla içi gorenin birlikte dem sürdürdüğü, bıçak sırtı sürecin adıdır. Her bakanın değil, görmesini bilenin fark ettiği şey, tercih iradesine sahip olmaktadır. Sosyal ve ferdî gerçeklikler, gündelik hayatın içinde yer alan her şeyi somutluğa mahkûm eder. Bu realitenin ortaya çıkardığı sonuç, zincirin halkaları gibi birbirine bağlı bulunan insan, eşya ve hadiseleri metafizik manalarından koparıp hikmetsiz siğlıklar kalabalığında zatî sırlarından arındırır. İşte bu noktada, işaretçi kimliği ile Atmaca devreye girer. Somutla soyut, fizikle metafizik arasında kopan bağlantıyı yeniden kurmak, onun görevidir. Zira, realitenin, renklerinden tecride zorladığı hayat, sanatkârin ruh âleminden fişkiracak bereketle beslenecektir. Alp-dervişlerin ocağında pişmiş, hikmet pınarlarından ab-ı hayatı içmiş, nihayet, daha önce sözün kilidini açmaya ömür feda etmiş erenlerin dergâhından kemâl yolunun zarafetini tahsilde diz çökmüş Atmaca, sanatla hayat tecrübesinin kesiştiği noktayı misralara taşırlar:

*Diş karanlık olsa da asıl içte işimak
İşıktaki ziyayı ziyasına taşımak*

*Nasıl ince bir duygı, asıl şiir yaşamak
Gözlerinde inciler saçtığında anlarsın.*

Dışla için, karanlıkla aydınlığın, kötülkile iyiliğin, maddeyle mananın karşılaşışı yerde, kurucu ruh olarak şairin sırtlandığı yük, güzel ve iyinin safında mücadelede kahramanlıktır. Atmaca, poetik anlayışı ile insanın hayat serüvenini yan yana getiren belirleyici bir ilkeyi de meydana koymuş olur. Hayatın bir nizamı vardır, dolayısıyla, şiirin de bir nizamı vardır. Nizamı ve ölçülerini çerçevesinde sürülen hayat, manasına erilen hayattır. Şiiri diğer güzel sanatlardan farklı kılıp öne çıkarıda, kalabalık ve kabalıkları varlık alanının dışında tutan incelikleridir.

Atmaca'nın şiiri, hayatın bizatihı kendisidir. Olayları ve olguları dışında bırakılan şiir değil, gerçegin tüm görüntülerini içine alan istiflerdir. Şiirin sihirkâr bir tesiri olduğu gibi, şairin de, aciz bırakınca icazı vardır. Ancak, Atmaca, hayal alıp hava satan bir tüccar değil; Yunus'un dilinle 'bezîrgânım metaim çok, alana satmaya geldim' şeklinde hükmeye bağlanan sorumluluğun neferidir. Atmaca, şiir dilini kurarken gereksiz bir romantizmin ağına yakalanmaz. Şairin bu ağa düşmesi her zaman mümkün değildir. Çünkü, şiirin varlık bulduğu alanda saptırıcılar ve ayartıcı akıl çeliciler pusuda beklerler. Ancak, kurucu şiirin şahsiyetine çelik sağlamlığı bahşeden ocağın çifte suyu, sağa sola meyletme arzusunu ortadan kaldırılmıştır. Zira, selefîn örsünde dövülüp Pir-i Türkistan'dan el alan, Divan'ın Hikmet'ine inkiyada samimiyle söz çatmış Atmaca, şahsi meselelerini hakikatin potasında eritip yok eder.

*Âşıklıkta maharettir, bağlı olan sözü çözmek
Zarfi nasıl yazarsan yaz, aslolan mazrufu yazmak*

mîsralarında ebedî sadakata dönüşen hislerini Yunus Emre'nin berrak ve tertemiz Türkçesine tutunarak sükûnete erdiren Atmaca; aynı zamanda, vücûdu fenâya satan Eşrefoğlu dergâhında talim ettiği aşktan aldığı feyzle *Gerçek yol ehli olanlar koşarak menzile vardı* mîsrainda karar makamına erer.

قلمین قسمىيىندن كلامىن كمالىينا: طېب آتماجا شعرى

پروفېسور دوقۇرغان ارىياب

گىريش

شعر، بىر نىظامدىر. نىظام، ناظىمەن روحوندا سىرلانمىشىن، سوروملولوق گىرىي حىاتا داخل او لماسىدىر. نىظامىن ناظىمى ده، كلامىن صحىح لىك عيارينا حوكم ائتمە ئىمكارنىدا سئيرائتمە فيطربىن تمىيل چىسىدىر. شعر، آگاه روحالار ثمرەسىدىر. دھلىزىن قارانلىق بوجاقلارىندا قورخويلا اوچوروما تكرىن كۈرلەميش وىجدانلارا عناد، شاعر، اوينىقدىر و دىرىلىك تلقىن ائتمەنىن دالىن دادىر. اۆزلىكىله، دىنى ايلە عرف اساس او لماق او زرە، وارلىق يوروشونو آديملا ماغا باشلا دىغىي آن دان اعنىبارا، ياخشىلىق، گوزل لىك و اخلاق آدىنا ايجاد ائتىبىي آبىدەوى قىيمتلىرى، حكمت و عرفان او جاغىيندا پىشىرىب شعرىن خالىص و صىميمى ايشلەينلىرىنە امانت ائتمىش بىر مىللەتىن فردى او لاراق شاعر، قىلەمە و يازدىقلارينا باغلىلىق آندى ايلە ميداندا دورماقدادىر.

بىر معين ائتمە

تايسىب آتماجا شعرى، اينسانىن كلامە ايلك مخاطب او لدوغو يئردن يولا چىخار. بؤيلە بىر باشلانقىچ، قلم و يازدىقلارى نىن معين ائدىجى قايدالارينا تسلىميتىن حظ امتثالىن امتيازىندا وقوف كسب ائتمىش او لاما حالىدىر. كلام ايلە كمالدا كى مناسبتى، لام ايلە ميم مشترىكلىيىنده كشفا ئاندآن آتماجا، كمالىن، كلاما داييانا جاق حساس بىر قولاغىن ائشىتىدىكلىرى نىن كۈنلە مىسا فىرىلىغى سايدىسىنده حقىقتە ئئرهجه يىنى ده بىلەك دىرىر. كلاما و قلمە اينانجىن سونسوز امنىتى ايلە خۇرىتىن ذېرىوهسىنە داشىيان شاعرىن روحۇ، اسلامىن او جالدىجى نفسىنى چىرك پىرىتى توركىستانىن ما يالادىغى أنا دولو عرفانينا او لاشىر. سلفين ادردىندا صىميمى بىر سوروملولوقلا عرفانا قاوشان شاعر، باطلىين يالانلارينا گۆز قىripما دان، حقىقتىن تسلىميتىنە باش آيرە.

بىر تسلىميت سىنى سى:

تمىزە چكىلىمۇ ئۇمور دفترى آتماجانىن شعر ايرماقى، اينسانىن الله قاتىندا كى دىرىنى اورتايى قويان اۆلچو ايلە آخماغا باشلا. شاعرىن ايلك سوزۇ، دعا مقامىندا كى قولون تسلىميتىنى تصویرلە مكەن بىر سۈئىلە يىشلە او لاشىر، او خوجويا. صنعتكار، بىر طرفدن، سوزۇنون حقىقت گئىيم ايلە سو سلنە سىنى آرزو لاركىن، دىكەن طرفدن، سوز قدرتى نىن يېتىرىنجه ائتكىلى او لماسى اوچون، دىلىنده كى دوبۇنون چۈزولمه سىنى اىستەر. سۈئىلە مەكەن قىصد، سۈئىلە دنى بىلەك دىرىر. خىئىلى اىشە، ان گۆزلىن آدىنى آناراق باشلا مانىن، صىفىنى بىلە مىش بىر مومىن تاوارى او لدوغۇنۇ بىلەن آتماجا، قلمى و كلامى اويرەدىنى ذكراندر ك ايلك كۈرۈنى يېرىنە گىتىرىر. دولا يىسىپلا، سوز دىيارى نىن كاپىلارى سونۇنا كادار آچىك، مانا و مفهوملار، حقىقت ميدانىندا خرمان او لماق اوچون حاضردىلار. چونكۇ، آتماجا، ازلى و ابدى الەھى نفحە نىن، چاغلار اوستو و اوته سى ايلكلىرى او زرىنە بىنا ائدىلىميش بىر مدنىيەتىن فردىدىر. دعا سىندا:

عقلەمیزدن گئچەنى
و گئچە جك اولانى
بىلەن و ائشىدىن سىنسىن الله يەم.

بو او زىن، شعرە گەددن يولا حاكىمېت ئىمكارنى او لدوغو كىمى، شعرىن اىزلى يە جىيى عرفان آيناسىنىدا سئيرائتمە امتيازىندا دوغرو داشىنماقدادىر. سوز ميدانىندا، كلمەلەرە معنا البيسەسى بىچەن او سىن دەن بىچەن يولا چىخان شعر كروانى، كنغان ائلىنده بىر سورەلىيىنە 'حوزون' كلبەسىنە اوغراسا دا، مقدس يولجوسونو مىصرە محقق او لاشىرىجا قدادىر. مولانا جلال الدین رومىنىن لا تحزن شعرىنده، حوزون صاحبىلەرنە نصىحتە بىرلىكىدە موژەدلر او لاشىرىلەر:

قويو دىيىن بىر شىئى؟ اولورسا بىر خىئى
يوسىف قوبودان چىخدى دا مىصرە سلطان او لدو، اونوتما!
ايسىتەدىيىن بىر شىئى؟ اولورسا بىر خىئى
اولمازسا مىن خىئى آرا!..

دعانىن دا مىندا، شاعرىن حوزۇن مىصراع لارا تۈكۈلۈر:
غم باشىما توپلاندى
درد اىچىمە ساپلاندى
درمان سىنسىن طىبب سىنسىن الله يەم.

آتماجانىن شعر قاپىسى، حوزون مخزىنەن ئاچىلىر. آنجاق، بو حوزۇن سببى، بىر چارە سىزلىك و اومىد سىزلىك دىگىلىدىر. كلام كروانى كمال يولوندا صىبىر و متنانلە ايرللەرن روحون داتدىغى آجيلارىن بىر چىلە يە، چىلەنин بىر داوا لذتىنە دۇنۇشمە ئىننىن تىپىك حوزۇن دور.

شرق-اسلام مدنىيەتىن وارىشى آتماجا، روحون حكمدار او لوب حكمانلىغىنى يورۇن دوغۇ زامان دىلىملىرى نىن خاطىرە يە حوالە ئىدىلەمە سىنه حاييفلانىر. شعرلى يىنده كى حوزون، اينسان فيطربىنده كى مرحمت جوھرىندا اكتفاء ائتمەز، شعرى، داھاسى سوزۇ، متابىزىك بىر آغا با غلامانىن بختىارلىغىنى دا گۆستەرمىش او لور. شعرە روح وئرن حوزون اۋر گوسو، اسلام تارىخىندا كى بىر حادىثەنى دە احاطە ئىدر. داواسى آدىنا قىاما قالخان پىغمەر افندىمېز (ص) اوچون، يار غارى حضرت ابوبکىر يىن دويدوغۇ حوزۇن دور. صىدېقىن حوزۇن، الله يىن ئىلچىسىنە داوا سىنە بىر ضرر گلمە سىن حوزۇن دور. آنجاق، داوا صاحبى نىن مبارك دودا غىنيدان تۈكۈلۈن "محزون اولما! الله، بىزىمە برابردىر" الەمە امرى، حوزۇنو هيچاندا دۇنۇشدور موشدور. ايندى، آتماجانىن حوزۇن، نىسىلەن نىسىلە دورا ئىدىلەن مقدس بىر داوانىن نفرى اولماق شرفىنى تملقۇن گىرىيىنى حق ايلە اىغا ائدىب ائدەمە مەننىن حوزۇن دور. نجىب فاخىلىن مىصراع لارينا تۈكۈلۈن حوزۇن، حقىقىتى درىيىندىن حىسىت ائتمەنن حوزۇن دور: اوزۇلمە! داوانىن صاحبى حاقدىر حاقدىر اولان داوا دا ظفر محقق دىرى.

قورماق، اوونون گۈرۈپىدیر. زىرا، رالىتەنین، رنگلرىندن تجرىدە زورلا دىغى حىات، صىنعتكارىن روح عالمىندن فىشىقيراجاڭ بىر كتله بىسلەنە جىكدىر. آلپ-درويشلىرىن اوچاغىندا بىشىمىش، حكىم پىيارىندان آپ حىاتى ايچىمىش، نهایت، داها اۇنجە سۆزۈن قىلىدىنى آچماغا عۆمۈر فدا ائتمىش ارنلىين در گاهىندان كمال يولونون ظرافتىنى تحصىل دە دىز چۈكموش آتماجا، صىنعتلە حىات تجربەسى نىن كىسيشىدىسى نقطەنى مىصراع لارا داشىر:

دېش قارانلىق اولسا دا اصىل ايچىدە ايشىم آق
ايشىق داكى خىابانى خىاسىزا داشىماق
ناسىل اينجە بىر دويغو، اصىل شعر ياشاماق
گۈزلەندە اينجى لىر ساچتىغىندا آنلارسان.

ديشلا، ايچىن، قارانلىقلار آيدىنلىغىن، بىسىلكلە ياخشى ليغىن، ماڈە ايلە معنانىن قارشىلاشدىغى يئرددە، قورو جو روح او لاراق شاعرین گىردىيى بىر دوك، گۈزلەندە ياخشى نىن صفىندە مجادىلە دە قەرامانلىقىدىر. آتماجا، بىنتىك آنلا يىشى ايلە اينسانىن حىات حكاىيە سىنى يان يانا گىتىرەن تعىن اندىجى بىر ايلگىنى دە ميدانقا قويىمۇش اولور. حىاتىن بىر نىظامى واردىر، دولا يىسىلا، شعرىن دە بىر نىظامى واردىر. نىظامى و اولچولرى چىرىپەسىنە سۈرۈلەنلىرىنى دە قىلىپەن فرقلى قىلىپ اونە چىخاران دا، قالابالىق و قابالىقلارى وارلىق آلاتى نىن دىشىندا توغان اينجە لىكلىرىدىر. آتماجانىن شعرى، حىاتىن بىر باشا اوزودور. اولا يالارى و اولگولرى دىشارىدا بىراخان شعر دېگىل، گىرچە يىن توم گۈرۈن تولرىلىنى اىچىنە آلان لا يالاردىر. شعرىن سحر كار بىر تائىرى او لەدۇغۇ كىمى، شاعرین دە، عاجىز بىراخان اعجازى واردىر. آنجاق، آتماجا، خىال آلىپ ھاوا ساتان بىر تىجار دېگىل؛ يonus ون دىللىنە بىزيرگانىيە متاعم چوخ، آلانا ساتىمايا گىدىم شكلىنىدە حكىمە باغلانان سوروملولوغۇن نفرى دىر. آتماجا، شعر دىللىنى قورار كن گىرسىز بىر رومانتىزمىن آغىندا ياخالانماز. شاعرین بو أغا دوشىمىسى هەزامان ممكۈندور. چونكۇ، شعرىن وارلىق بولدوغو آلاندا چاشدىرىجىلار و عىاراندىجى عقل چىلىقلار يوسودا بىكلەرلە. آنجاق، قورو جو شعرىن شخىسىتىنە چلىك ساغلاملىقى بخش اىدن اوچاغىن چىفتە سوپىو، ساغا سولا مئىل ائتمە آرزو سونو اورتادان قالدىرىمىشىدىر. زىرا، سلفىن اورسوندە دووولۇب بىر تور كىستاندان ال آلان، ديوانين حىكىمتنىه اينقىيادا صىمييىتلىه سۆز چاتىمىش آتماجا، شخصى مىسئلەلرینى حىقىقىن بو تاسىندا ارىدىب يوخ اىدر.

عاشىق ليقىدا مەھارتىدىر، باغلى اولان سۆز و چۈزمك
ظرفى ناسىل يازارسان ياز، اصل اولان مظروفو يازماق

مىصراع لارىندا ابدى صداقتە دؤنۇشنى حىسىلىرىنى يonus ائمرەنин بىراق و تىرمىز توركىجە سىينە توتوناراق سکونتە ئىرىدىرەن آتماجا؛ عىينى زاماندا، وجىدۇ فنايا ساتان اشراف اوغلو در گاهىندان تعليم ائتدىيى عشق دەن آلدەن ئېپسەلە گئرچەك يول اھلى اولانلار قوشاراق منزىلە واردى مىصراعىنە قرار ماقامىنا ئىرر.

زىرا، داوا حاق ايسە، حاق يولدا سفر آتماجا ياخىزىق، ظفر ايسە، مطلق صور تىدە حاققىنىدىر.

حوزۇن سۆز حالى: شعر

حوزۇن، سۆزۈن رىتىمىك سكوتىنىدە اوزه اوز گۈن قىلىنىدىقان سۇنرا، آتماجانىن شعرى، حىاتا مىداخىلە حاققىنى ياخالامىش دئمكىدىر.

اونون شعرى، قوس داكى دوزن فيكىرى نىن حقيقت ائشىيىنە دەنەنەن قورقۇدۇ، احمد يسوى، يونىس ائمرە، حاجى بايرام ولى كىيمى، مىللەتتەن داشىيىجى آلپ-درويشلىرى نىن اوسلوبونا ياسلانان آتماجا، آنلارسىندا بؤيلە اونلۇ:

دېلى ياراسى قاپانماز قۇنوشىدو قجا قاشىيىنير
سۆز و يئرسىز سۆئىلەسىن كلمەلە آشىنير
حيات دئن مەھلت دە آجي دادلى ياشانىر
حال بىلەمىزىن حالىنى دوشتو بونەنە آنلارسان.

«سۆزۈن گوموش، سكوتون آلتىن» مقامىنا ياقامە نەدەن ئىنى كولنۇر و تربىيەسىنەن تعلىمە يولا چىخان شاعر، سۆز ايلە وارلىق آراسىندا كى حىكىمەتە حرمت دە - كىچىك دە اولسا - قصورا دوشولمەسىنە رضا گۇستەرە يە جىينى باشدا اعلان اىدر. قىريق كۈنول دن شىكايىت ائتمىز. بىلەر كى، الله، كۈنلۈ قېرىق لارىن كۈنلۈندە دېلىر. بو اوزدىن، مەحزون كۈنلۈدە اىرماقلار مەرحتەنە آخا، حوزۇن دامالالارى فراھلىق داشىيان چاغلايانلار كىمى رەحمەت اولوب اور تالىغا يايلىلەر. شاعر، كۈنلۈندە دردى اولانىن، دېلىنەن دە سۆزۈن توكتەمە يە جىينى دە بىلەر. آتماجا، سۆزۈن يېرىلى ئەدر كن، شعرىن پوئىتكى وارلىقىنە سۆئىلەمىسىنە دايىر سىرىرى يە فەيشى ئەدر كن، شعرىن پوئىتكى وارلىقىنە سۆئىلەدىرىن بىر حڪمو دە تىعىن ائتمىش اولور. سۆز، سوروملولوقدور. سۆزۈن يوكۇندەن سۆئىلەين دە مخاطب دە سوروملولودور. اوستاد، سۆزۈن كۈنلە مى گۈزە مى دوشە جىينى كىستىرە بىلمەلە دېلىر. الەمى فيضىن بىر كتىنەن بىلەن كۈنلۈدە ياشا يېب بوى آتات سۆز، سوموتا تاخىلىپ قالىنجا قورويوب يوخ اولور. حيات، خىدەل اوزرىينە قورو لمۇشسا، خىدەل آراسىندا كى دەنگە بىي گۈزە تەمەلىدىر. قىيمەت بىلەك، وارلىغىن قىيمەتىنە واقيف اولما معريفىتىدىر. بو اوزندىر كى، شعرىن ووجو دە موجودوندان عبارت دەيىلىدىر. آتماجادا حال بىلەك، ايندىكى شەعر لە قاواراماقدىر.

حيات، شعرە داخىلدىر

تمىزە چكىلمز عۆمۈر دفترى، خىدەلرین قاۋاڭىا توتوشىدوغو الائىدىر. حيات ايسە، اوزه باخانلا اىچى گۈرەننىن بىرلىكىدە دە سورودوبو، بىچاق سىيرتى سورجىن آدىدىرىر. هر باخانىن دېگىل، گۈرەمىسىنى بىلەن ئىن فرق ائتدىيى شئى، ترجىھە اىرادەسىنە صاحىب اولماقدىر. سوسىيال و فەردى كەرچەكلىكلىك، كۈنەدەلىك حياتىن اىچىنە يېر آلان هە شئى سوموتلۇغا (ملەمەسلىغا) مەحكمەن ئىدر. بو رالىتەنین اور تاييا چىخاردىغى سونوچ، زنجىرىن حالقالارى كىمى بىرپەرىنە باغلى اولونان اينسان، اشىا و حادثەلەرى مەتاھىزىك معنالارىندا قۇپارىب حكىم سىز سىغىلىقلار قالابالىغىندا ذاتى سېرلارىندا ئەرىنلىرىر. حالا بۇ نقطەدە، ايشارتىچى كىملىلىي ايلە آتماجا دورە يە گىرر. سوموتا سوپوت، فىزىكىلە مەتاھىزىك آراسىندا قۇپان باغلا ئىتىنى يېنى دن

Dönerken

○ Tayyib Atmaca

Ruhumu onaran bir usta gerek
Hayatımın tadi tuzu eksildi
Kime gitsem yeller eser yerinde
Dünyanın dışlısı dağılmak üzere
Korkuyorum kavşakları dönerken

Bela yağmur gibi üstüme yağar
Sağım solum önum arkam körebe
Hangi yana dönsem sobelenirim
Bir kirmende eğrirrim umudu
Sancım artar gün geceye dönerken

Eski günler siyah beyaz fotoğraf
Korkuyorum yeni pozlar vermeye
Bir gül kadar dahi gülümsemeden
Çaresiz kendime geri dönerim
Söz verenler sözlerinden dönerken

Baharin adıyla avunuyorum
Göğsüme örkindi yıldız atları
Elli yedi yıldır gurbet ellerde
Ha döndün dönerim hayali kurdum
Eller silasına geri dönerken

Dört yanında yüksek kale duvarı
Ne göçe uçacak kanatlarım var
Ne yeri delecek çelik mızrağım
kendime kaçarsam kurtulur muyum
Tenim şiste canım közde dönerken

Dolaştığım yeter yerin yüzünde
Yaşadığım kadar yaşadım şükür
Beş yıl fazla dört yıl eksik fark etmez
Kim tutarsa tutsun çetelesini
Üzerimde ecel kuşu dönerken

اروحو مو اوناران بير اوستا گرك
حایاتیمین دادی دوزو اکسیلدی
کیمه گئتسیم یتللر اثر یئرینده
دونیانین دیشلیسی داغیلماق اوزره
قورخورام قاوشاقلاری دؤنرکن

بلا ياغمور كيمى اوستومه ياغار
ساغيم سولوم اونوم آرخام كوربه
هانكى يانا دؤنسىم سوبه لنيبريم
بيز كيرمندە اييرىرم او مودو
سانجىم آرتار گون گئجه يە دؤنرکن

ائىسىكى گونلر سياھ بىياض فوتوكراف
قورخورام يىنى پوزلار وئرمە يە
بيز گول قدر داهى گولومسىمەدن
چاره سىز كىدىمە گئرى دؤنرەم
سۆز وئرنلر سۆزلىرىندىن دؤنرکن

باھارين آدييلا آوونويوروم
كۆپسومە اوڭكلەندى ايلكى آتلارى
اللى يئدى ايلدىر غورىت ائللەردە
ها دۇندۇن دۇزىرىم خايالى قوردۇم
ائللر سىيلاسينا گئرى دؤنرکن

دۇرتىد يانىمدا يوكسک قالا دووارى
نه گئىيە اوچاجاق قاناتلارىم وار
نه يئرى دله جىك چلىك مىزراغىيم
كىدىمە قاچارسام قورتولور مويوم؟
تنىيم شىىشىدە جانىم كۆزدە دؤنرکن

دولاشىدىغىيم يېئر يئرین اوزوندە
ياشادىغىيم قدر ياشادىم شوکور
بىش ايل فازلا دۇرد ايل اكسىك فرق ائتمىز
كىيم تو تارسا توتسون چتله سىينى
اوزرىمەدە اجل قوشۇ دؤنرکن

كۈرە بە: گۆزو باغلېجى اوپۇنو
سوبە : گىزلىن قاچ اوپۇنو
كىيرىمن: الدە يون اىيىرمە وسىلە سى.